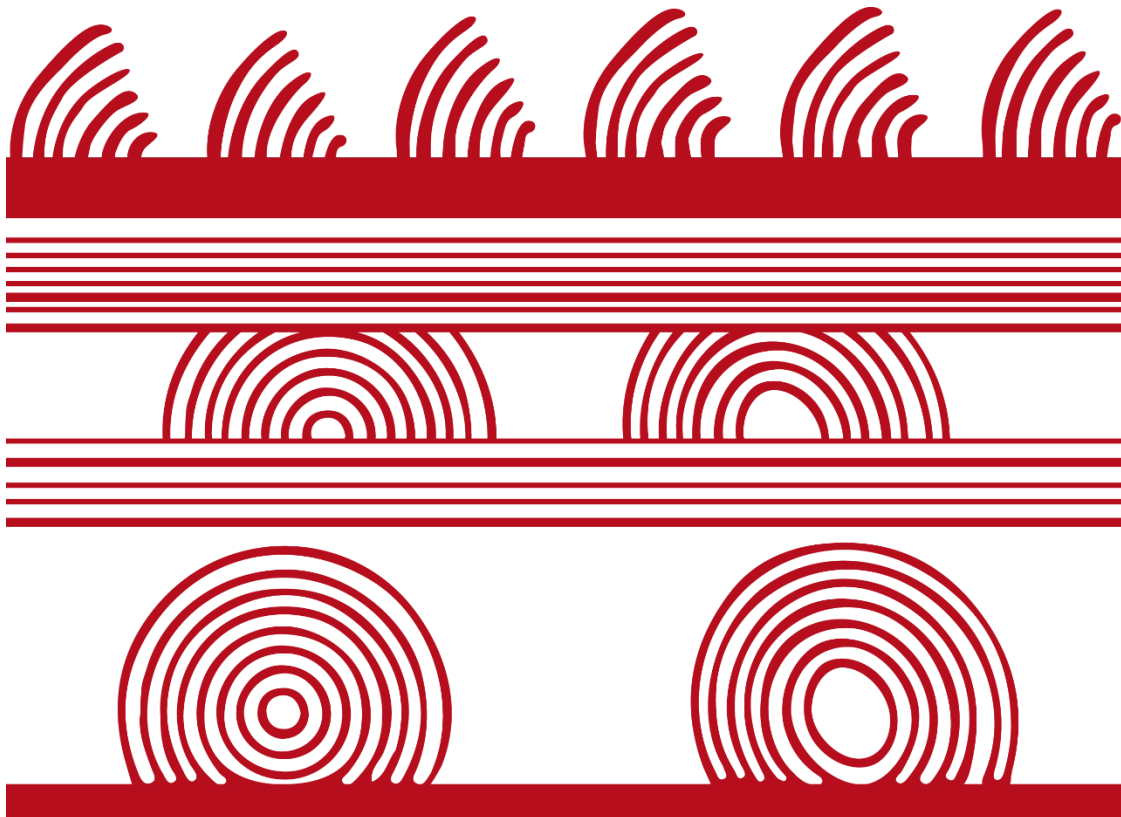

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Les necròpolis ibèriques entre els rius Millars i Ebre. Un estat de la qüestió

TREBALL DE FINAL DE GRAU D'ARQUEOLOGIA
Bloc de Prehistòria i Protohistòria
Curs: 2019/2020

David Jimeno Jiménez

NIUB: 14762403

Tutor: Jaume Noguera Guillén

RESUM: Les necròpolis ibèriques de l'àrea compresa entre els rius Millars i Ebre compten amb un comportament i unes dinàmiques particulars, especialment pel que fa a la concentració d'aquests vestigis en determinats indrets. El present treball pretén elaborar un estat de la qüestió que permeti establir les bases d'una futura recerca més ambiciosa sobre aquesta qüestió.

PARAULES CLAU: incineracions, edat del ferro, enterraments en *loculi*, urnes, pràctiques funeràries.

ABSTRACT: The Iberian cemeteries in the area comprised in between the Millars and Ebro Rivers have a particular behaviour and dynamics, especially with regard to the concentration of these remains in specific places. This paper aims to lay the groundwork for future research on this issue.

KEYWORDS: cremation, iron age, burials in *loculi*, urn, funeral practices.

Índex

1. Introducció.....	4
1.1. Objectius.....	4
1.2. Límits geogràfics	4
1.3. Límits cronològics	6
2. Antecedents de la recerca	6
3. Marc teòric. L'arqueologia de la mort.....	9
4. Metodologia.....	10
4.1. La documentació arqueològica.....	10
4.2. La base de dades i la gestió de la informació	11
4.3. Anàlisis macroespacial a partir de SIG.....	14
5. Inventari de les necròpolis.....	15
5.1. Mas de Mussols [1] (l'Aldea, Baix Ebre).....	18
5.2. Mianes [2] (Santa Bàrbara, Montsià)	19
5.3. L'Oriola [3] (Amposta, Montsià)	21
5.4. Puig de la Nau [4] (Benicarló, Baix Maestrat).....	22
5.5. El Bovalar [5] (Benicarló, Baix Maestrat).....	23
5.6. La Solivella [6] (Alcalà de Xivert, Baix Maestrat)	23
5.7. Cap i Corb [7] (Alcalà de Xivert, Baix Maestrat)	24
5.8. Ferrocarril [8] (Alcalà de Xivert, Baix Maestrat).....	25
5.9. Torrenostra [9] (Torreblanca, Plana Alta)	25
5.10. Mas Nou de Bernabé [10] (Tirig/Salzedella, Alt Maestrat/Baix Maestrat).....	26
5.11. El Brosseral [11] (Cabanès, Plana Alta).....	27
5.12. La Bassa del Mas [12] (Santa Magdalena de Polpis, Baix Maestrat).....	27
5.13. Torre la Sal [13] (Cabanès, Plana Alta).....	28
5.14. Mas del Caperó [14] (Traiguera, Baix Maestrat)	29

5.15. El Polido [15] (Cabanès, Plana Alta).....	29
5.16. Torelló del Boverot [16] (Onda, Plana Baixa)	30
5.17. Mas d'en Rieres [17] (Coves de Vinromà, Plana Alta).....	31
5.18. La Bassa d'Albert [18] (Santa Magdalena de Polpis, Baix Maestrat).....	31
5.19. Coves de Vinromà [19] (Coves de Vinromà, Plana Alta)	31
5.20. Els Espleters [20] (Salzadella, Baix Maestrat)	31
5.21. El Cam [21] (Alcalà de Xivert, Baix Maestrat).....	32
5.22. Les Esquarterades [22] (Ulldescona, Montsià)	32
5.23. Corral del Royo [23] (Santa Magdalena de Polpis, Baix Maestrat)	34
5.24. Els Racons [24] (Torre d'en Domènec, Plana Alta).....	34
5.25. Mas del Plano [25] (Zucaina, Alt Millars)	34
5.26. Vinamargo [26] (Castelló de la Plana (Plana Alta)	35
5.27. Mas de Quico [27] (Ares del Mestre, Alt Maestrat).....	35
5.28. Tossal de Centelles [28] (Benassal, Alt Maestrat)	35
5.29. Torre dels Gats [29] (Cabanès, Plana Alta).....	36
6. Conclusions	36
6.1. Resultats i interpretació de les dades.....	36
6.2. Conclusions i perspectives de futur	39
7. Bibliografia.....	41
ANNEX I: Làmines 1-5. Materials ceràmics	
ANNEX II: Làmines 6-7. Elements d'indumentària i ornamentació personal	
ANNEX III: Làmines 8-9. Elements de la panòplia militar	
ANNEX IV: Làmina 10. Estela antropomorfa	
ANNEX V: Fitxes d'inventari de les necròpolis ibèriques entre els rius Millars i Ebre	

1. Introducció

1.1. Objectius

El propòsit d'aquest treball és presentar un estat de la qüestió sobre les pràctiques funeràries ibèriques a través de l'anàlisi arqueològica de les necròpolis documentades entre els rius Ebre i Millars. Plantegem aquest estudi com una primera etapa d'una investigació futura més ambiciosa i, evidentment, el primer pas és conèixer a fons la documentació i l'estat actual de la recerca. Per assolir aquest objectiu s'han establert tres estratègies de treball dirigides a la recopilació d'informació, la gestió de les dades i l'anàlisi espacial d'aquestes necròpolis.

Una vegada complert aquest objectiu inicial, podrem plantejar noves hipòtesis de treball, o bé confirmar i reprendre les ja existents, per tal de construir les bases d'una futura línia de recerca que ens permeti aprofundir en la comprensió de les particularitats d'aquest fenomen en aquest territori dins de l'heterogeneïtat del món funerari ibèric.

1.2. Límits geogràfics

Els límits principals de la zona d'estudi són el riu Ebre, pel nord, i el riu Millars, pel sud. El límit oriental el dibuixa la mateixa línia de costa compresa entre les desembocadures d'ambdós rius. Per últim, el límit occidental el situem als estreps orientals del Sistema Ibèric, amb la Serra de Gúdar, com a límit sud-occidental, i els Ports de Beseit, com a límit nord-occidental.

Administrativament, aquest territori forma part del nord de la província de Castelló i el sud de la de Tarragona. Del total de les necròpolis analitzades, vint-i-cinc són castellonenques i es troben repartides entre les comarques del Baix Maestrat, Alt Maestrat, Plana Alta, Plana Baixa i Alt Millars. Les quatre necròpolis restants són tarragonines i les trobem a les comarques del Baix Ebre i el Montsià.

Evidentment, els límits administratius moderns atenen a una conceptualització territorial basada en les conjuntures sociopolítiques del present. Per això, creiem més convenient considerar aquells elements orogràfics que convisqueren amb les societats del passat i que, molt probablement, varen jugar un paper clau com a elements de referència i delimitadors territorials. En total, comptem amb una àrea estudiada d'uns 4700 km².

Així, diversos factors han estat determinants per establir aquests límits. Per una banda, cal tenir present l'estudi territorial de F. Arasa (2001: 73) on identifica patrons de poblament diferenciats entre els territoris a banda i banda del riu Millars. Al nord trobem un patró d'hàbitat dispers durant gran part del període ibèric amb una absència de nuclis urbans de grans dimensions (d'entre 10 i 15 ha), com els documentats al sud. Per una altra banda, segons Ptolomeu, la Ilercavònia es localitzaria entre el riu *Udiva* (Millars?) i el Montsant (Noguera, 2007: 402). Per tant, el Millars podria ser un límit territorial entre la Ilercavònia i l'Edetània. No obstant això, s'ha de tenir molt present la problemàtica que presenten les fonts literàries. Sovint, els autors grecollatins no van ser contemporanis dels fets descrits, no van visitar el territori del qual parlen o, encara més important, van descriure contextos ibèrics força més tardans. L'últim factor, i el més determinant per focalitzar el nostre estudi en aquest territori, és l'elevat nombre de necròpolis documentades que es concentren entre aquestes dues unitats hidrogràfiques, sobretot en comparació amb els territoris veïns. En definitiva, creiem que el comportament diferenciat d'aquest territori, pel que fa a les seves necròpolis, mereix un estudi detallat.

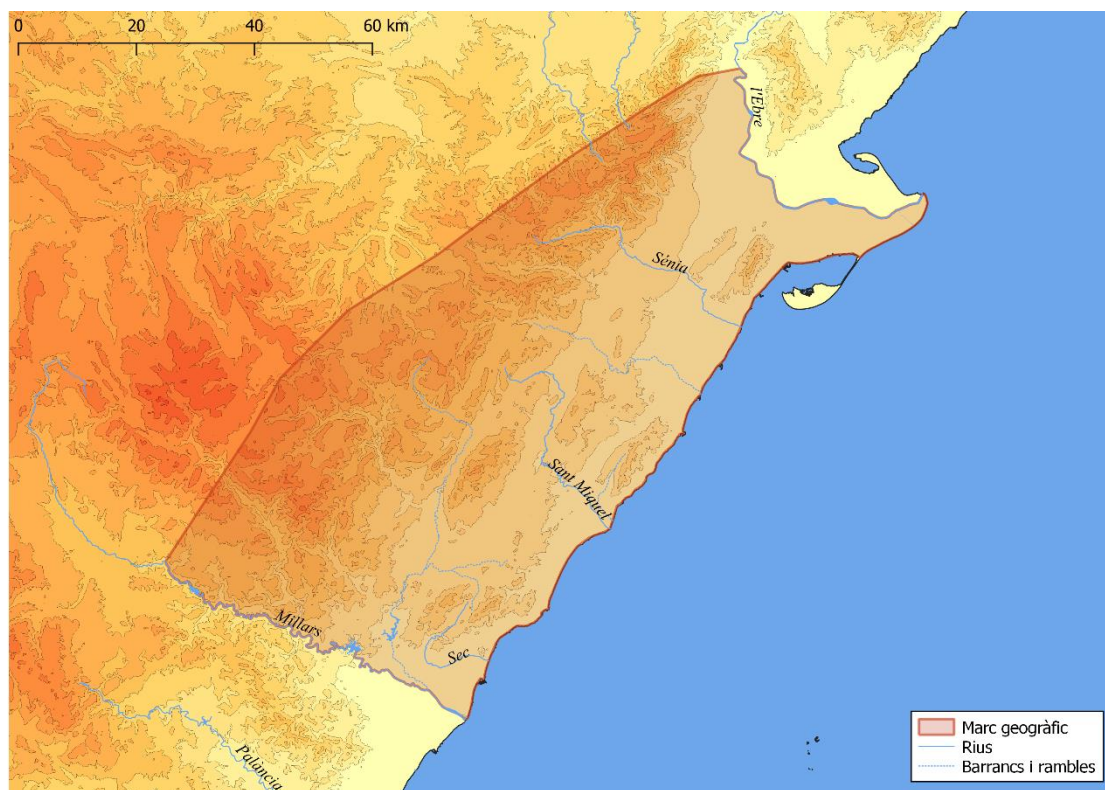

Fig. 1. Límits geogràfics de l'àrea estudiada.

1.3. Límits cronològics

Respecte a les dades cronològiques alguns investigadors han considerat que gran part de les necròpolis ibèriques de Castelló i València són dels segles V i IV aC (Abad, Sala, 1992: 146). D'altres han afirmat que eren pocs els casos en què es documenten cronologies posteriors al segle V aC per a les necròpolis al nord del riu Xúquer (Bonet, Mata, 1995: 170). En treballs més recents sobre aquestes necròpolis, diversos autors comencen a establir datacions entre el segle VI i el IV aC per l'àrea geogràfica que s'ha definit en aquest treball (Belarte *et alii*, 2016: 271; Oliver, 2014: 68). Finalment, algunes necròpolis, poques i amb unes característiques singulars, com veurem més endavant, han estat datades en els segles III-II aC (Clausell, 1999: 122; Flors, 2009: 193-202; García, Morano, 2013: 159; Selma, 2017: 210). Per tant, el període cronològic objecte d'aquest treball analitzarà els segles VI-II aC.

La periodització ibèrica utilitzada es basa en les transformacions documentades en els conjunts materials, especialment els ceràmics, i els canvis en les pautes de poblament i estructuració del territori. Així, l'aparició de les primeres produccions indígenes a torn o la disminució de les importacions fenícies, a favor de les gregues i etrusques, permet establir l'inici de l'ibèric antic a mitjans del segle VI aC i el seu final a partir de la segona meitat del segle V aC, pel que fa al nord de Castelló i el Baix Ebre (Bonet, Mata, 1995: 161; Noguera, 2007: 15). Entre la segona meitat del segle V aC i finals del segle III aC s'estableix l'ibèric ple, moment en què es documenta una nova organització territorial, caracteritzada per una estructura de l'hàbitat jerarquitzada, i un augment d'importacions àtiques (Bonet, Mata, 1995: 161, 162) que progressivament s'aniran substituint per les importacions de tallers protocampanians i punicoebusitans (Noguera, 2007: 15).

Finalment, encara que les necròpolis objecte d'estudi pertanyen a tot el període ibèric, per tal d'arribar a una major comprensió del fenomen funerari, també tindrem present el moment immediatament anterior (Ferro I).

2. Antecedents de la recerca

La majoria de les necròpolis tractades en aquest treball van ser localitzades a conseqüència del procés de mecanització introduït en els conreus a mitjans del segle passat. No obstant això, les primeres troballes es remunten al segle XIX i fins i tot al segle XVIII, com són els casos del Corral del Royo [23], excavada per Antonio Valcàrcel i el

príncep Pío el 1791 (Esteve, 1966: 146), el Mas del Caperó [14], descoberta el 1850 (Oliver, 1981: 205) i la necròpolis del Ferrocarril [8], descoberta el 1863 a conseqüència de la construcció de la via fèrria (Esteve, 1966: 146).

Durant la primera meitat del segle XX, alguns referents de l'arqueologia ibèrica com P. Bosch Gimpera, J. J. Senent Ibáñez, J. Chocomeli Galán o J. Colominas Roca comencen a documentar amb metodologia científica algunes d'aquestes necròpolis i llurs materials. Aquest és el cas dels enterraments dels Espleters [20], Torre la Sal [13], Mas d'en Rieres [17], la necròpolis dels Racons [24], Mas del Plano [25], Mas del Quico [27] i el Tossal de Centelles [28]. D'aquests primers treballs convé destacar el publicat per P. Bosch Gimpera (1920), on per primera vegada es planteja una visió de conjunt d'aquest fenomen funerari.

A partir de la segona meitat del segle passat, investigadors com Joan Maluquer de Motes, Francesc Esteve Gálvez o Domingo Fletcher Valls excaven i estudien algunes d'aquestes necròpolis, motiu pel qual han tingut un major impacte en la recerca posterior. Així, la necròpolis de Mas de Mussols[1] va ser excavada i publicada per J. Maluquer (1984; 1987) i la de Mianes [2] per J. Maluquer (1987) i F. Esteve (1999: 79-150). També van ser excavades les necròpolis del Bovalar [5] i de l'Oriola [3] per F. Esteve (1966; 1974), o la de la Solivella [6] per D. Fletcher (1965).

Pel que fa als jaciments de la zona del sud de Catalunya i nord de Castelló, devem a F. Esteve bona part del seu coneixement, malgrat que inicialment molts dels treballs de camp que va realitzar amb el seu grup d'aficionats d'Amposta no van ser publicats. No obstant això, la informació que va proporcionar al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya va ser imprescindible per tal de poder elaborar les Cartes Arqueològiques del Montsià i el Baix Ebre (Esteve, 1999: 8, 9).

El primer treball de síntesi va ser realitzat per M. Gil Mascarell, on analitza una vintena d'indrets d'enterrament a les províncies de València i Castelló (Gil, 1973; Abad, 1992: 146). Posteriorment, A. Oliver (1981) publicà un segon treball de síntesi, però en aquest cas s'analitzaven les necròpolis documentades entre els rius Palància i Ebre, un territori que no s'atenia a límits administratius moderns i, per tant, més coherent amb la realitat protohistòrica. Els resultats presentaven les característiques dels conjunts materials i estructurals d'aquestes necròpolis, així com una proposta tipològica de les urnes, i també

un model teòric sòlid dels processos socioculturals que van intervenir en la tradició funerària que va desembocar en aquestes necròpolis.

També, existeixen estudis macroespacials en els que analitzen les necròpolis de l'Ebre i els poblats del Montsià d'època ibèrica. Van poder observar una gran similitud entre els sistemes de poblament i les estructures socials del nord de Castelló i del sud de Tarragona (Esteve, 1999: 10). També cal destacar els treballs que van desenvolupar a l'hàbitat i necròpolis del Puig de la Nau [4] (Oliver, Gusi, 1986; Oliver, Gusi, 1995).

Un altre treball important és el desenvolupat per F. Mayoral (1992), caracteritzat per aplicar un innovador anàlisi social a través de la variabilitat observada entre els aixovars i urnes de les sepultures. Segons aquest investigador, les categories d'edat i sexe (determinades a partir d'estudis antropològics) impliquen una altra categoria en clau socio-econòmica segons la presència o absència de determinats elements en l'aixovar de l'enterrament.

Pel que fa a la recerca d'A. Oliver, s'ha caracteritzat per una gran coherència i continuïtat, tal com demostra el reestudi de la necròpolis de la Solivella [6] (Oliver, 2014), on aporta noves interpretacions del jaciment, o l'excavació de la necròpolis de la Bassa del Mas [12] (Oliver, 2016).

Igualment important és el treball de F. López Bravo (2001) on e presenta una proposta tipològica de les urnes d'orelletes, o de tancament hermètic relacionant cada tipus, subtipus i variants amb una datació cronològica.

A partir de finals del segle passat, i fins a l'actualitat, es reprèn l'interès per l'estudi de les necròpolis ibèriques. Algunes es tornen a excavar o s'estudien de nou els materials. Així, G. Clausell (1999) excavarà a la necròpolis del Torelló del Boverot [16] entre 1993 i 1994, tot i que les primeres troballes es remunten a 1932 (Bosch, 1953: 187). Igualment, Mianes [2] serà estudiada de nou per M. Genera, M. Barril i J. Peiret (2008) aportant noves interpretacions i, posteriorment, M. Pagà (2016) publicarà un estat de la qüestió sobre aquesta necròpoli, i on afegeix nous materials inèdits recollits pel seu avi, Salvador Pagà, antic col·laborador de F. Esteve.

Finalment, convé citar les intervencions a la necròpolis de les Esquarterades [22] dutes a terme per M.C. Belarte i J. Noguera entre 2014 i 2015 (Belarte *et alii*, 2016). Aquesta

necròpolis, juntament amb la del Camí de Vinamargo [26] (Selma, 2017: 210-211) i la Bassa del Mas [12] (Oliver, 2016), ens aporten les dades arqueològiques més recents.

3. Marc teòric. L'arqueologia de la mort

L'interès per les pràctiques funeràries de les societats del passat va en paral·lel al mateix naixement de l'arqueologia com a disciplina. En aquest sentit, l'historicisme cultural, com a corrent teòric de finals del segle XIX i principis del segle XX, introdueix el concepte de cultura arqueològica, fonamentat en una metodologia i una teoria sistemàtica de la construcció cultural. En aquest marc teòric el registre funerari, com a conjunt tancat, resulta idoni per identificar la “cultura material” dels diferents pobles. Les transformacions identificades en les pràctiques funeràries s'explicarien a partir de canvis en les creences i les ideologies dels pobles que, en termes difusionistes, estarien motivades per les migracions i els contactes entre aquests (Rodríguez, Ferrer, 2018: 90-92). Com a crítica d'aquests plantejaments sorgirà el relativisme cultural de Kroeber (1927) que, basant-se en estudis antropològics, adverteix que els costums funeraris no són bons indicadors de patrons de difusió i els considera com una moda que no permet identificar cultures.

En la dècada dels anys setanta del segle passat, la nova perspectiva aportada per la *New Archaeology* revisaria de forma crítica els postulats anteriors, proposant nous enfocaments. Així, a grans trets, el *Saxe-Binford research program* contemplaria dues perspectives teòriques (Rodríguez, Ferrer, 2018: 92-95). La primera, que existeix una relació directa entre les pràctiques funeràries i l'estructura social. Aquest fet és observable en les estructures de les tombes, en els aixovars i en el tractament del cos, elements que ens informen sobre la identitat del difunt i la seva “personalitat social”. La segona, el plantejament d'una relació econòmica basada en els drets d'explotació de la terra on s'ubica la necròpolis d'una comunitat. El programa Binford-Saxe va permetre desenvolupar un camp d'estudi del registre arqueològic, ben definit i sistemàtic, que actualment coneixem com “arqueologia de la mort”, expressió introduïda una dècada més tard en l'obra de R. Chapman, I. Kinnes i K. Randsborg (1981).

A finals dels anys vuitanta va sorgir una reacció contra els plantejaments processualistes. El nou corrent, l'anomenada escola postprocessualista, va considerar que les pràctiques funeràries no eren únicament un reflex de l'estructura social. D'aquesta manera, els espais

funeraris es convertien en escenaris on els vius realitzaven determinades pràctiques socials (els rituals funeraris), les quals eren utilitzades per negociar, emmascarar o transformar les relacions socials i de poder. Així, en aquest corrent teòric conceptes com el de *material agency* o el “d’objectes biogràfics” van permetre noves reflexions en l’arqueologia funerària. En el cas del primer dels conceptes, introdueix la consideració de què la materialitat funerària, al marge de tenir un significat simbòlic, també té atribucions psicopompes i apotropaiques¹. El segon concepte, contraposat a la noció de troballa tancada, introdueix la idea què els objectes, al llarg de la seva vida, poden arrossegar diferents significats i associacions produïts per la distància espacial i temporal tal com es podria donar en els casos d’objectes importats d’altres contextos culturals o la reutilització d’objectes antics (Rodríguez, Ferrer, 2018: 96-107).

4. Metodologia

4.1. La documentació arqueològica

La cerca exhaustiva i sistemàtica de la bibliografia relacionada amb les necròpolis ibèriques del Baix Ebre i el nord de Castelló necessàriament ha estat el punt de partida. Tanmateix, no s’han exclòs determinades publicacions que van més enllà dels límits cronològics i geogràfics definits. Evidentment les publicacions antigues són d’especial interès, ja que en molts casos suposen les úniques dades conservades de necròpolis actualment desaparegudes, i sovint una nova lectura pot permetre una nova interpretació de la documentació, sobretot a partir de la seva comparació amb les noves dades. Considerem que així s’obindrà la màxima informació possible, unes dades contrastades i, com a conseqüència, una base de partida sòlida.

La documentació recopilada prové de publicacions sobre els resultats obtinguts de treballs de camp, d’estudis dels conjunts materials dels jaciments o de treballs monogràfics i de síntesi. Tanmateix s’ha comptat amb la valuosa orientació d’A. Oliver Foix i J. Noguera Guillén que, a banda d’haver suposat una font d’informació més, ha agilitzat la cerca d’aquestes publicacions.

¹ Els objectes no només són un símbol que representa al difunt, també tenen funcions de conduir l’ànima del difunt en la transició de la vida cap a la mort (psicopomp) i de protecció sobrenatural contra qualsevol entitat maligna (apotropaic).

4.2. La base de dades i la gestió de la informació

La capacitat de gestionar un volum de dades important, de forma ràpida, sistemàtica i homogènia és una necessitat bàsica en la recerca actual. L'eina que ens permet afrontar aquesta necessitat és la creació de bases de dades, eines d'anàlisi fonamental de la investigació arqueològica.

Les dades de les necròpolis s'han recopilat a partir d'una fitxa que s'ha dissenyat en funció d'una sèrie de necessitats bàsiques: la capacitat de poder establir cerques d'informació de forma àgil, la capacitat de poder establir una vinculació entre aquesta informació i el seu espai geogràfic i tenir perfectament referenciades les cites bibliogràfiques de cada necròpolis. El *software* emprat per crear la base de dades ha estat FileMaker Pro 12.

La fitxa s'estructura en tres blocs destinats a descriure aspectes clau de les necròpolis (Fig. 2). A continuació s'explica en què consisteix cada bloc, així com dels seus diversos camps. Sempre que ha estat possible, els camps disposen de llistes desplegable o botons de confirmació, per tal de facilitar la introducció de dades i les cerques combinades, amb l'objectiu de disposar d'un contingut homogeni i de fàcil processat.

1. Un primer bloc destinat a la identificació de la necròpolis, la seva ubicació i qüestions relacionades amb l'estat del jaciment, dels seus materials i la distància amb l'hàbitat.

Número d'inventari (Núm. inv.). És la numeració atorgada a cada necròpolis i que, també, ha estat utilitzada com a identificador (en la cartografia).

ETRS89/UTM", "*Coordenada Longitud (X)*" i "*Coordenada Latitud (Y)*". Es tracten els camps de les referències geogràfiques, on s'especifiquen les coordenades UTM de cada necròpolis i el full ETRS89 del que s'han obtingut.

Estat del jaciment. S'especifica el grau d'excavació del jaciment i el grau de conservació de les restes en l'actualitat (o de les últimes notícies que se'n tenen).

Ubicació dels materials i Estat dels materials. En el primer s'especifica el lloc actual en què es troben emmagatzemats els materials i, en el segon, el grau de conservació dels conjunts materials que es van exhumar. Aquest camp està previst per a una futura recerca en la qual sigui necessari realitzar estudis complementaris d'aquests materials.

BLOC 1

Jaciment: Mas de Mussols Núm. inv. 001

Altres noms: _____

Municipi: Aldea ETRS89/UTM 31N

Comarca: Baix Ebre Coord. Long. (X) 295820

Província: Tarragona Coord. Lat. (Y) 4511550

Estat del jaciment
 No excavat Ben conservat
 Parcialment excavat Parcialment arrasat
 Excavat Destrut

Ubicació dels materials
 Museu Comarcal del Montsià.

Estat dels materials
 Parcialment preservats

Materials presents a la necròpolis
 Bronze Or Pasta vitria
 Ferro Ceràmica Fauna
 Plata Numismàtic Pedra

Superfície de les troballes 336 m² **Sepultures:** 53

Hàbitat relacionat
 Desconegut Distància:
 Conegut: Mas de Mussols (Poblat)* 200 m

BLOC 2

Tipus de sepultures: estructures
 "Loculus"
 "Loculus" folrat de pedra
 Cista
 Túmul
 Llosa de pedra (loculus)
 Estela
 Desconegut

Tipologia de les urnes
 Urna de tancament hermètic Urna "Cruz del Negro"
 Urna d'orelletes de tancament hermètic Urna a mà
 Urna tipus "pithos" Urna a mà bitroncocònica
 Urna d'orelletes amb nanses Fragments a torn
 Urna a torn amb nanses Fragments a mà
 Urna a torn Desconeguda
 Imitació d'orelletes feta a mà

Tipus de sepultures: individus
 Individual
 Doble
 Múltiple
 Desconegut

Tapadora: tipus
 Ceràmica: hermètica
 Ceràmica: plat a torn
 Ceràmica: plat a mà
 Llosa de pedra

Acabat de les urnes
 Sense acabat
 Decoració pintada
 Cordó digital (cer. a mà)
 Desconegut

Classe ceràmica
 Ibèrica oxidada Grega oriental Campaniana
 Ibèrica reduïda Àtica de vernís negre Desconeguda
 Ibèrica a mà Fenícia

Altres categories ceràmiques
 Vaixela de taula Àmfora
 Petits contenidors Desconeguda
 Tenalla

Indumentària i ornamentació
 Fibula Anell
 Sivella Rebló/botó
 Penjoll Campaneta de bronze
 Penjoll zoomorf Arracada
 Torques Denes
 Braçalet Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
 Cadeneta Cascavell
 Anella Desconegut
 Figureta

Panòpia
 Ganivet afalcat Soliferreum
 Ganivet de fulla recta Punta de fletxa
 Ganivet (indeterminat) Escut (umbos, mànecs...)
 Falçata Disc cuirassa
 Espasa La Tène d'antenes Gamberes
 Espasa La Tène Làmines indet.(gamberes/disc...)
 Virolla (llança) Desconegut
 Llança (punta)
 Javelina (punta)

Altres elements d'aixovar
 Pinça de bronze Epigrafià
 Escarabeu
 Fusaïola
 Segell
 Vaixela metàl·lica
 Simpulum
 Altres estris metàl·lics

Fibules: tipologia
 Fibula zoomorfa Fibules tipus "Sanguissuga"
 Fibula de ressort bilateral Desconegut
 Fibula de doble ressort
 Fermalls de doble ressort
 Fibula de ressort bilateral i peu elevat
 Fibula anular hispànica
 Fibula d'arc amb peu elevat

Sivelles de garfis
 1 garfi 4 garfis
 2 garfis Indeterminat
 3 garfis

Figureta: tipologia
 Zoomorfa Èquid
 Carner Antropomorfa
 Au Indeterminada

Període cronocultural
 Ferro I Datació:
 Ibèric indeterminat VI a.C.
 Ibèric antic
 Ibèric ple
 Ibèric final

BLOC 3

Notes
 La necròpolis ha estat parcialment espoliada.
 Es va documentar una necròpolis tardorromana molt a prop.
 *A 150 m al sud del pont de l'autopista A-7 i aproximadament a 200 m de la necròpolis hi ha indicis de materials superficials que indicarien la presència d'un possible hàbitat que estaria ocult o destruït en l'actualitat.

Bibliografia
 -MALUQUER DE MOTES, J. (1984): "La necròpolis paleoibèrica de "Mas de Mussols", Tortosa (Tarragona)", a Programa de Investigaciones Protohistóricas VIII, Barcelona.
 -GRAELLS i FABREGAT, R. (2008): "La necròpolis protohistòrica de Milmanda (Vimodí, Conca de Barberà, Tarragona). Un exemple del món funerari català durant el trànsit entre els segles VII i VI aC", Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Col. Hic et nunc, 5, Tarragona.
 -NOGUERA GUILLEN, J. (2007): "Gènesi i evolució de l'estructura del poblament ibèric en el curs inferior del riu Ebre: la llercaivònia septentrional", Tesis Doctoral, Barcelona.
 -ESTEVE GÁLVEZ, F. (1999): "Recerques Arqueològiques a la Ribera Baixa de L'Ebre (II). Protohistòria i Antiguitat Tardana", Ajuntament d'Amposta.
 -NOGUERA GUILLEN, J. (2008): "Los inicios de la conquista romana de Iberia: Los campamentos de campaña en el curso inferior del Rio Ebro", a Archivo Español de Arqueología, 81, pp. 31-48.

Fig. 2. Estructuració dels tres blocs de la fitxa de la base de dades.

Superfície de les troballes i Sepultures. En els casos en què s'ha pogut determinar s'ha calculat la superfície del jaciment, així com la quantitat de sepultures documentades en el total de les intervencions realitzades.

Hàbitat relacionat. Aquest camp pretén recollir les dades bàsiques de l'hàbitat amb el qual s'ha relacionat la necròpolis.

2. Un segon bloc contempla la recopilació de les dades dels conjunts materials relacionats amb la necròpolis, les seves estructures i les seves atribucions cronoculturals.

Tipus de sepultures: estructures. Aquest camp recull aquelles estructures que es relacionen amb les sepultures documentades o d'altres elements que sovint han estat considerats elements senyalitzadors de la sepultura (per exemple "Llosa de pedra (del *loculus*)" o "Estela").

Tipus de sepultures: individus. En alguns casos es planteja la possibilitat que diversos individus haguessin compartit una mateixa sepultura, sigui compartint una mateixa urna, o el cas de diverses urnes ubicades en la mateixa tomba. Les categories són "individual", per a un individu, "doble", per a dos individus, i "múltiple", per tres o més individus.

Tipologia de les urnes. En aquest camp es recullen els tipus d'urnes que s'han publicat i que es relacionen amb el vas contenidor de les restes del difunt. Els camps "urna a torn", "urna a mà", "fragments a torn" i "fragments a mà" s'han afegit per reflectir els casos en què, malgrat existir un coneixement dels recipients ceràmics, les dades publicades són imprecises o les evidències documentades són molt escadusseres per caracteritzar morfològicament els vasos cineraris.

Classe ceràmica. Es tracta d'un camp destinat a acollir la classe ceràmica de tot aquell recipient ceràmic que no es considera un vas cinerari.

Altres categories ceràmiques. Aquest camp presenta certa relació amb l'anterior camp en tant que descriu altres categories ceràmiques que no són considerades vasos funeraris.

Indumentària i ornamentació. Són els objectes d'aixovar que acompanyarien al difunt i que podrien formar part de la seva vestimenta o que serien elements d'ornamentació personal.

Panòplia. Són tots aquells objectes d'aixovar relacionats amb el món bèl·lic, ja siguin armes ofensives com elements defensius, i que es relacionen amb la “panòplia del guerrer”.

Altres elements d'aixovar. Són tots aquells objectes d'aixovar que no es poden adscriure dins dels dos grups anteriors.

Fíbules: tipologia, Sivelles de garfis i Figureta: tipologia. Es tracten de camps destinats a precisar les tipologies d'objectes d'indumentària i ornamentació.

Període cronocultural. En aquest camp es recull el període cronològic i cultural i la datació proposada de la necròpolis. Es tracta d'una dada recollida de les fonts bibliogràfiques. La incorporació del període corresponent al Primer Ferro és degut al fet que s'ha considerat necessari reflectir que algunes necròpolis s'inicien en moments preibèrics.

3. El tercer bloc és dedicat a recollir notes que es creuen rellevants i que no es contempnen en cap camp anterior, i les referències bibliogràfiques que citen la necròpolis o que s'han utilitzat per al seu estudi.

4.3. Anàlisi macroespacial a partir de SIG

El tractament de les dades recollides amb programari SIG (Sistema d'Informació Geogràfica) no només ens permet representar la informació en un suport cartogràfic, també ens permet certes possibilitats bàsiques d'anàlisi territorial, en el nostre cas, a nivell macroespacial. Aquest nivell d'anàlisi ens permetrà estudiar la dispersió de determinats materials en el territori, copsar possibles pautes de distribució, o plantejar si van existir determinats patrons que permetin proposar comportaments funeraris diferenciats.

El *software* utilitzat ha estat QGIS, versió 3.4.12-Madeira. El procediment bàsic ha estat la utilització de la informació recopilada en la base de dades aplicada a QGIS. En aquest aspecte, FileMaker ens permet realitzar cerques per camps específics. Els resultats d'aquestes cerques es poden exportar a un full de càlcul en format de text, format que QGIS pot llegir. La capacitat de fer cerques combinades de diversos camps i la seva exportació en un SIG ha resultat l'eina principal d'anàlisi espacial. Evidentment, ens plantegem la seva implementació sistemàtica en una segona fase del treball, atès els objectius plantejats i l'espai disponible en un treball final de grau .

5. Inventari de les necròpolis

L'inventari que es presenta a continuació pretén recopilar la informació bàsica de totes les necròpolis estudiades en aquest treball. L'exposició de les dades, sempre i quan la documentació ho ha permès, s'ha estructurat seguint l'ordre següent:

- Exposició de les notícies de les troballes i localització de la necròpolis.
- Breu descripció de l'hàbitat relacionat amb la necròpolis o del poblament de l'entorn més proper.
- Una relació d'aquells materials més rellevants donats a conèixer en publicacions. No s'han inclòs aquells materials més comuns i que es troben reiteradament a gairebé totes les necròpolis per evitar exposar una informació redundant que es pot consultar en la base de dades annexada. En aquesta part també s'han inclòs altres estudis, com per exemple els antropològics.
- Al final s'exposen les datacions cronològiques publicades pels diferents investigadors.

Abans de començar amb l'exposició crec convenient comentar una sèrie de qüestions que afecten de forma general al conjunt de les necròpolis, i que tenen a veure amb la ubicació geogràfica, l'estat de conservació dels jaciments, els problemes d'estudi, l'origen de la documentació i la localització dels materials arqueològics.

Les necròpolis es distribueixen en localitzacions geogràfiques específiques dins dels límits territorials anteriorment descrits. Es tracten d'indrets generalment ubicats en fons de valls, i en menys ocasions a vessants de muntanya, indrets propers a una elevació o cim, llocs que són potencialment aptes per l'assentament dels hàbitats protohistòrics. Sovint també són localitzacions properes a vies de comunicació o zones naturals de pas.

La seva localització en fons de vall habitualment coincideix amb llocs òptims per al cultiu. Per tant, gairebé totes les troballes s'efectuen en finques d'explotació agrícola amb tot el que suposa respecte a l'estat de conservació dels jaciments i els seus materials. Aquest fet afectarà directament a l'estudi de les necròpolis: una bona part dels jaciments tenen extenses àrees arrasades per les tasques agrícoles, quan no es troben completament destruïts; sovint les sepultures es troben desplaçades de la seva ubicació original; molts dels objectes (urnes i aixovars) dels enterraments es troben disseminats i no es poden adscriure a unitats funeràries tancades. Aquests factors redueixen les possibilitats de

reconstruir els contextos funeraris de forma fidedigna i, per tant, comptarem sempre amb una documentació de partida esbiaixada.

La documentació arqueològica generalment prové d'excavacions antigues, de la primera meitat del segle XX, amb totes les mancances metodologies pròpies d'aquell moment i els problemes de conservació que ja hem comentat. Els successius treballs agrícoles realitzats sense control durant el transcurs del segle XX han incrementat el procés destructiu d'aquestes, molt sensibles, i que sovint han estat destruïdes sense ni tan sols adonar-se.

Del total de materials documentats d'aquestes necròpolis, només es desconeix la seva ubicació de nou casos. Un altre cas més pertany a una col·lecció particular. La resta estan dipositats en els magatzems de les següents institucions:

- Museu de Benicarló.
- Museu de BBAA de Castelló.
- Museu de Prehistòria de València.
- Museu de l'Ajuntament de València.
- Museu de Valltorta de Tirig.
- Museu d'Almassora.
- Museu Comarcal del Montsià (actualment succeït pel Museu de les Terres de l'Ebre, amb seu a Amposta).
- Laboratori d'Arqueologia de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona.

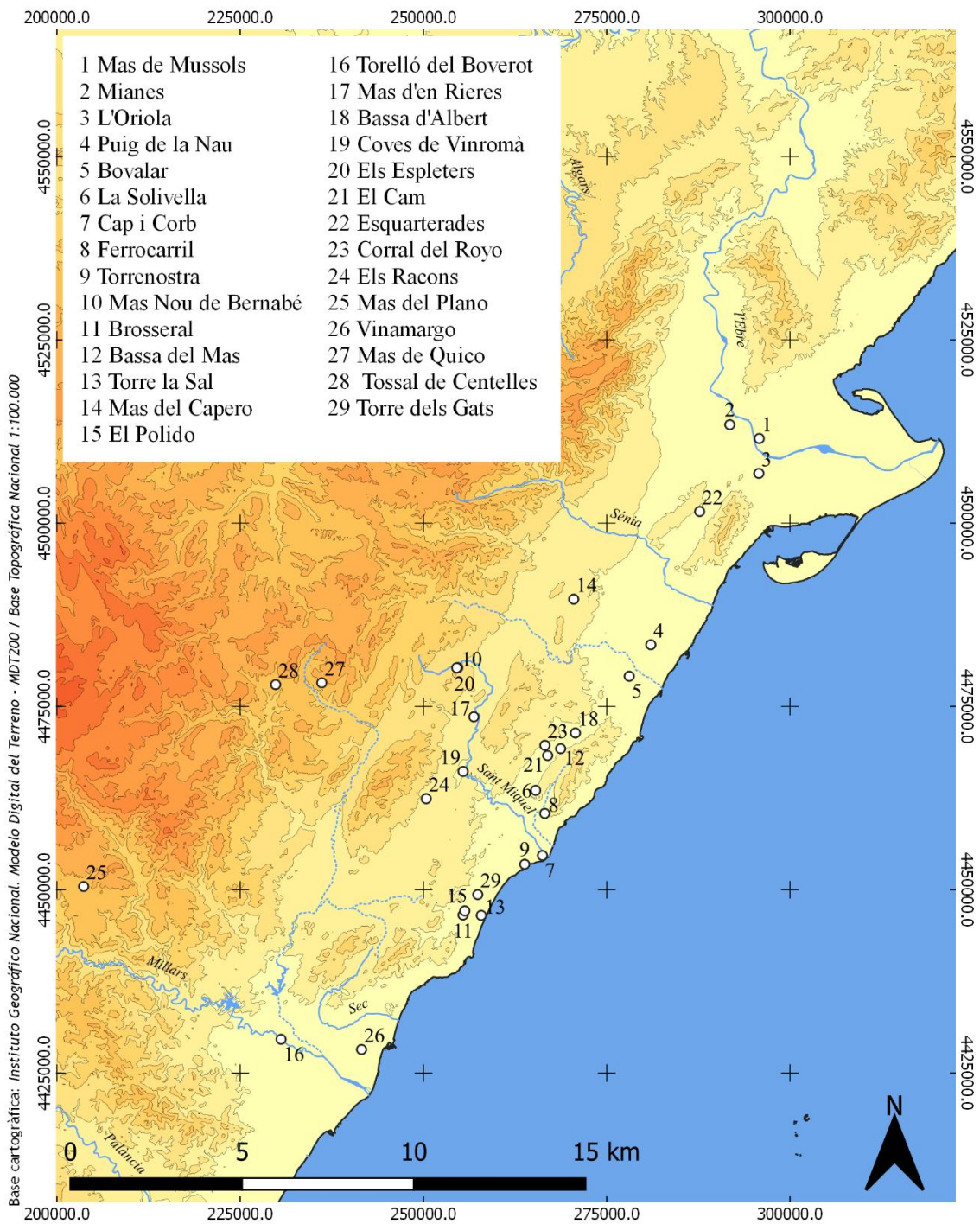

Fig. 3. Localització de les necròpolis estudiades entre els rius Millars i Ebre. Font: elaboració pròpia.

5.1. Mas de Mussols [1] (l'Aldea, Baix Ebre)

La necròpolis ibèrica de Mas de Mussols [1] va ser descoberta de manera fortuïta en els anys 60' del segle passat, en el moment en què els camps van començar a ser llaurats amb tractors. L'equip format per Francesc Esteve i els seus col·laboradors d'Amposta es van encarregar de recollir els materials, reconèixer i avaluar la necròpolis i realitzar les primeres intervencions, que no es van publicar fins molts anys després (Esteve, 1999).

La necròpolis es localitza dins de la finca de La Palma, a la riba esquerra del riu Ebre, prop de la qual el mateix equip liderat pel professor Francesc Esteve anteriorment ja havia excavat una necròpolis tardo-romana. Tanmateix, a 150 m al sud del pont de l'autopista AP-7 i aproximadament a 200 m de la necròpolis hi ha indicis de materials superficials que indicarien la presència d'un hàbitat ibèric, gairebé destruït en l'actualitat (Esteve, 1999: 44, 45; Noguera, 2007: 146, 147).

No obstant això, les excavacions millor documentades van ser les dutes a terme per la Universitat de Barcelona entre el desembre de 1966 i gener de 1967, sota la direcció de Joan Maluquer de Motes (1984). També van efectuar una estimació de la destrucció agrícola, calculada en més d'una vintena de sepultures, el que suposaria dues terceres parts de la totalitat de la necròpolis.

Segons el testimoni de Maluquer (1984: 39), en el moment de la descoberta tan sols es recuperaren els aixovars de bronze i es van detectar extenses àrees amb excavacions clandestines. A tot això se li ha d'afegir un important episodi d'espoli que va patir una extensa àrea durant el procés d'excavació. En el total dels 336 m² que es van excavar es van detectar àrees amb una gran densitat de sepultures, especialment a la zona propera al límit de la terrassa fluvial, allà on la terra no es llaurava.

Les excavacions de la Universitat de Barcelona va documentar un total de 70 enterraments (17 excavades per Esteve i 53 per Maluquer) (Esteve, 1999: 50-60; Maluquer, 1984: 43-54). Les sepultures no comptaven amb indicis de tenir senyalitzacions exteriors, malgrat que la presència d'acumulacions de pedres en el marge de la terrassa podria suggerir algun enterrament tumulari (Maluquer, 1984: 40).

Les sepultures estan constituïdes per una única urna, tret de la sepultura T.3, que tenia un petit vas ceràmic d'acompanyament i que Maluquer (1984: 41) identifica com a ofrena. Pel que fa a les urnes, la gran majoria són de tancament hermètic i a torn. Les urnes a mà

són una minoria i, segons Maluquer (1984: 41), podrien pertànyer a un tipus de producció indígena més antiga que incorpora unes noves formes que imiten les urnes a torn.

L'aixovar presenta certes singularitats, com la presència de denes de pasta vítria, un torques de bronze, fusaioles ceràmiques, pinces de bronze o escarabeus. En aquest sentit, en aquest mateix indret s'assentarà un campament romà a finals del segle III aC (Noguera, 2008) i molts dels materials associats a la necròpolis podrien ser del campament (com és el cas d'una punta de fletxa) i viceversa, especialment els localitzats en nivells superficials. Són també objectes singulars un parell de vasos ceràmics de petites dimensions, un *aryballos* grec i una ampolleta fenícia que formarien part d'aixovars funeraris (Làm. 3: 6). Altres elements documentats força singulars són un mànec d'os tallat amb forma de palmeta, recuperat per Salvador Pagà (Maluquer, 1984: 92) i sense atribució a una sepultura concreta, o els sonalls de tipus "gàbia" (Làm. 7: 5) definits per Maluquer (1984: 86).

La cronologia de funcionament de la necròpolis s'ubica entre el 580 aC. i el 530 aC. Els objectes utilitzats per establir aquesta cronologia són els objectes d'indumentària i ornamentació de bronze. Tanmateix, aquestes cronologies també són recolzades per les importacions, com l'ampolleta fenícia o l'*aryballos* grec (Maluquer, 1984: 103, 104).

5.2. Mianes [2] (Santa Bàrbara, Montsià)

La primera intervenció la va dur a terme el grup d'aficionats d'Amposta sota la direcció de Francesc Esteve Gàlvez. Posteriorment, Maluquer de Motes va intervenir de forma paral·lela entre 1970 i 1971 (Maluquer, 1987). Les últimes excavacions de 1984 i 1985 les va dur a terme el Servei d'Arqueologia del Departament de Cultura de la Generalitat sota la direcció de Margarida Genera i Jordi Peiret. Recentment s'ha publicat un petit conjunt de materials producte de les recollides superficials de Salvador Pagà (Pagà, 2016). La conseqüència d'aquesta diversitat de grups arqueològics que varen intervenir serà la falta d'un consens metodològic, incongruències i distorsió de la informació publicada, el desconeixement de bona part dels materials recuperats o problemes en la ubicació exacta de moltes sepultures, fins al punt que es fa difícil calcular el nombre exacte d'enterraments.

La necròpolis s'ubica sobre el marge dret del riu Ebre, en la partida de Mianes. Presenta una extensió estimada d'uns 3.000 m², segons M. Genera, M. Barril i J. Peiret (2008: 209), o uns 5.709 m², segons M. Pagà (2016: 275), com a superfície potencial. Amb

aquestes estimacions es dibuixaria un paisatge funerari de gran extensió i que caldria interpretar a partir de les importants connotacions socials i polítiques dels habitants de Mianes.

El poblament protohistòric proper a la necròpolis es documentat per F. Esteve, el 1955, en el marc d'unes prospeccions dutes a terme entre la Carrova i el Pla de les Sitges. No obstant això, una de les troballes més interessants de la necròpolis es produirà durant les intervencions de 1984 i 1985, en què es documenten sitges, estructures constructives, toves o fragments de ceràmica domèstica que van permetre plantejar l'existència d'una fase d'hàbitat amb cronologies de finals del Bronze i de la primera edat del Ferro (Genera *et alii.*, 2008: 208, 211). Tanmateix, sobre la gran esplanada ubicada al costat esquerre del barranc de la Galera s'han donat troballes (diverses estructures, ceràmica oxidada ibèrica, àtiques, campanianes entre altres materials ceràmics) que, tot i estar força arrasades, suggereixen l'existència d'un hàbitat ibèric important molt proper a la necròpolis (Noguera, 2007: 228).

En total s'han documentat 163 sepultures. A més de les habituals urnes a torn, d'orelletes o tancament hermètic, es va recuperar vaixel·la de servei de taula o importacions com una copa jònica, una copa Càstulo, un *aryballos* corinti i un *oinochoé*. Aquestes peces de servei de taula convé contextualitzar-les en el ritual funerari on la celebració d'un banquet finalitzaria amb l'amortització de la vaixel·la com a ofrena votiva.

Els elements singulars d'aixovar documentats són una falcata, una espasa d'espiga acabada en antena de forma de U, diversos *soliferrae* i dos *umbos* com a part de les defenses del guerrer (Pagà, 2016: 278) (Làm. 9; Là. 8: 2-3). Els elements singulars d'ornamentació i indumentària estan representats per denes de pasta vítria, penjolls zoomorfs, torques o petxines. Tanmateix, a més de les fíbules habituals, també es documenten les "anulars hispàniques" (Làm. 6: 3-4, 7). Altres elements que formarien part de l'aixovar seria el conjunt de tretze fusaioles o una pinça de bronze (Làm. 7: 1-3, 6).

El període de funcionament de la necròpolis proposat per Manel Pagà (2016: 279, 280), a partir dels aixovars, s'inicia a la segona meitat del segle VI aC, per l'absència de materials fenicis, fins a mitjans del IV aC., per la falcata damasquinada (Moret, 2002: 114).

5.3. L'Oriola [3] (Amposta, Montsià)

La necròpolis es localitza aproximadament a 1,5 km al sud d'Amposta, molt a prop de la vessant sud del Barranc de Núvols i a l'est de la muntanya de Montsianell. L'antic camp on es va localitzar la necròpolis es troba a l'oest del Polígon Industrial de l'Oriola. No obstant això, s'ha de prendre amb precaucions, a causa de les imprecisions entre les dades cartogràfiques de la publicació de 1974 i la cartografia actual.

Les primeres troballes es produeixen el març de 1956 durant les tasques de llaurat de la finca. Immediatament es va comunicar la notícia a Joan Salvadó Miralles el qual, juntament amb Joan Sabaté Prats, va presentar-se per fer-ne una avaluació i posterior documentació de la qual es va recuperar ceràmica en grans quantitats però aquesta va ser menyspreada i llançada al barranc de Núvols.

Els vestigis ibèrics més propers els trobem a uns 3 km en direcció sud, al poblat de les Faixes Tancades de l'Antic. Malgrat això, F. Esteve considera aquest emplaçament massa allunyat per relacionar-lo amb l'Oriola [3] i per aquest motiu optarà per establir el seu hàbitat sota l'actual Amposta (Esteve, 1999: 229, 230). Val a dir que el poblat ibèric ubicat en el promontori del Castell d'Amposta, a tocar del pont fluvial a la riba dreta de l'Ebre (Villalbí *et alii*, 2002), es troba massa allunyat, a uns 3 km.

L'excavació que es va dur a terme no va seguir cap metodologia, simplement es va realitzar en els indrets on l'arada del tractor aixecava els aixovars metàl·lics i les urnes cineràries. Es van arribar a documentar 34 estructures amb un important grau d'afectació pels treballs agrícoles.

De les 34 estructures identificades, 31 es consideren sepultures de les quals només 12 compten amb evidències prou consistents (Esteve, 1974: 19-40). Tenint en compte aquestes consideracions, el lamentable estat de la necròpolis i el que això podria haver suposat per a la posició original de les sepultures, caldria prendre certes precaucions a l'hora d'assumir el nombre de sepultures o la seva ubicació. De fet, el propi Esteve assegura que la sepultura número 4 és l'única trobada intacta (Esteve, 1974: 20). Aquesta situació, sovint la més habitual en el registre antic de les necròpolis d'incineració en urnes, ens convida a reflexionar sobre l'entitat i la qualitat de la documentació.

Sobre les urnes destacarem la presència d'urnes de tancament hermètic amb nanses bífides i horitzontals contraposades a les orelletes. També es documenten urnes a torn

bitroncocòniques. Pel que fa als aixovars, cal destacar la presència de fíbules anulars hispàniques així com les petxines de *cardium*.

La cronologia proposada per Esteve a partir de les sepultures millor conservades situa la necròpolis en la segona meitat del segle V aC. No obstant això, durant les excavacions s'identificaren sepultures que seccionen d'altres, un fet que evidenciaria l'existència de diverses fases (Esteve, 1974: 49-51).

5.4. Puig de la Nau [4] (Benicarló, Baix Maestrat)

A uns 500 m al sud de l'hàbitat fortificat del Puig de la Nau es localitza la seva necròpolis. La troballa es va produir durant tasques agrícoles en una finca ubicada entre la carretera de Vinaròs-Càlig i l'autopista A-7. És molt probable que el jaciment hagi resultat destruït completament per la construcció de la carretera, de l'autopista i per les transformacions dels camps veïns.

Els treballs arqueològics, publicats l'any 1983 per V. Meseguer i V. Giner, van determinar una certa alineació ortogonal de les 18 sepultures documentades aprofitant una via de comunicació orientada cap a l'hàbitat. El conjunt d'urnes es compon íntegrament pels tipus d'orelletes de tancament hermètic, on destaca la presència de la variant amb nanses horitzontals oposades a les orelletes. Respecte als aixovars es documenten els elements comuns d'aquestes necròpolis, tot i que cal destacar la presència d'una possible falcata i fíbules anulars hispàniques. Altres elements destacables per la seva singularitat són un torques de secció circular o làmines de bronze relacionades amb elements defensius, potser un disc-cuirassa, unes gamberes, una arracada ibèrica d'influència púnica i un segell egipcià, tots dos de plata. Igualment es va recuperar una fusaiola i denes d'os (Oliver, Gusi, 1995: 243-247).

Aquest és un cas especial perquè tenim un hàbitat perfectament relacionat amb la necròpolis i que ens serveix com a referència per, entre altres qüestions, establir paral·lels cronològics. Segons els investigadors (Oliver, Gusi, 1995: 249), determinats elements, com les fíbules anulars, les importacions o l'absència d'urnes bitroncocòniques en la necròpolis, permeten establir una datació no més enllà del 400 aC, coincidint amb el moment en què el poblat s'abandonaria.

5.5. El Bovalar [5] (Benicarló, Baix Maestrat)

La partida del Bovalar se situa a uns 4 km al nord-oest de Benicarló, entre l'antic camí de Càlig i la serralada de Les Tosses. La necròpolis va ser descoberta durant les tasques agrícoles efectuades a la finca durant l'estiu de 1941. Aproximadament a 1,5 km al nord-oest de El Bovalar [5], en el turó conegut com "La Tossa Alta" s'ubica el poblat ibèric de La Tossa, també citat en la bibliografia com a poblat de "Vilamar", que probablement s'ha de relacionar amb aquesta necròpolis (Oliver, 1981: 206; Esteve, 1966: 125, 127) malgrat la llunyania que els separa.

La intervenció efectuada per Francesc Esteve Gálvez el 1942 va limitar-se a la recollida i documentació dels materials, tant elements de bronze com materials ceràmics (Esteve, 1966). Aquest treball va permetre reproduir amb certa precisió la ubicació i caracterització de les sepultures. Igualment, l'actuació va permetre salvar els objectes que encara no s'havien recuperat, ja que les tasques de llaurat no s'havien detingut en el moment de les primeres troballes fortuïtes. Els resultats també van determinar que la zona ubicada a l'est, en la finca veïna, era l'indret on devien trobar-se més sepultures i que, alhora, en tractar-se d'una terra més fructífera pel cultiu i treballada des de més antic hauria patit un arrasament més intens. Igualment, Esteve apunta que les urnes apareixen per grups i dibuixant una direccionalitat que apunta cap al poblat de La Tossa (Esteve, 1966: 127). Entre els aixovars recuperats de les 7 sepultures documentades cal destacar la presència de puntes de javelines o una figura zoomorfa que representa el cap d'un carner.

Segons Esteve, la uniformitat dels conjunts materials recuperats permet determinar una certa contemporaneïtat entre els enterraments (Esteve, 1966: 9). Respecte a la cronologia, la ceràmica a torn és la que ha permès definir un moment de mitjans del segle V aC (Esteve, 1966: 13, 15).

5.6. La Solivella [6] (Alcalà de Xivert, Baix Maestrat)

L'any 1961, mentre es duïen a terme tasques agrícoles a la partida de la Solivella es van descobrir les restes d'una necròpolis ibèrica. Els terrenys es troben al sud-est d'Alcalà de Xivert (Baix Maestrat) i als peus del vessant occidental de la Serra d'Irta (Fletcher, 1965: 5, 10). La troballa, un cop coneguda per part del Museu de la Diputació de Castelló, es va posar en mans de D. Fletcher, aleshores director del Servei d'Investigació Prehistòrica de la Diputació de València, realitzant una prospecció que va permetre excavar un total

de 28 sepultures amb els seus aixovars (Oliver, 2016: 67). També es va recuperar tot el material en superfície disseminat pel tractor, fins un total de 31 urnes més (Oliver, 1981: 210).

Els treballs publicats per D. Fletcher, de gran qualitat, defineixen els característics conjunts funeraris d'aquestes necròpolis, amb urnes a torn bitrocòniques, amb nanses i sense, (Làm. 1) i diversos tipus d'urnes de tancament hermètic, incloent-hi les que incorporen nanses bífides horitzontals (Làm. 2). També es documenten un parell de formes singulars dins del conjunt. Fletcher les descriu com a urna amb un perfil de copa calciforme i una altra troncocònica de coll alt (Fletcher, 1965). També cal destacar que totes les urnes, tret d'un parell d'exemplars, presenten decoració pintada.

Un dels assentaments ibèrics més propers, a 2,4 km de la necròpolis, és el del Castell de Xivert, amb nivells datats entorn del segle VII i VI aC (Neumaier, *et alii*, 1998: 202), a banda d'altres assentaments poc més allunyats que aquest. Pel que fa a la cronologia de la necròpolis, Fletcher la situa a l'últim quart del segle V aC (Fletcher, 1965: 57) mentre que Oliver amplia els límits cronològics entre la segona meitat del segle VI aC i finals del segle V aC (Oliver, 2014: 68).

L'aixovar documentat es correspon amb els típics d'aquests contextos funeraris, incloent-hi espases La Tène i falcates. Respecte als elements d'indumentària cal destacar les denes, un escarabeu de pasta vítria i una fíbula de doble ressort que podria pertànyer a un fermall. Altres elements de la defensa del guerrer que resulten interessants a destacar són els discos de bronze amb decoracions circulars repujades (Fletcher, 1965: 18-25).

5.7. Cap i Corb [7] (Alcalà de Xivert, Baix Maestrat)

Durant la construcció d'un habitatge als anys setanta del segle passat a la partida de Cap i Corb, al municipi d'Alcalà de Xivert, es varen localitzar diverses urnes. La troballa es localitza molt a prop de la desembocadura del riu Sant Miquel, al seu marge esquerre, i a 3 km de l'assentament del Tossalet d'Alcalà de Xivert, com a hàbitat ibèric més proper conegut. Segons les notícies que es tenen, les urnes que es va quedar el propietari podrien correspondre a les de tipus *pithos*.

Els materials estudiats són una urna i diversos objectes metàl·lics, una mínima part del que es va recuperar. La resta d'objectes formava part d'una col·lecció particular, desapareguda actualment. Tanmateix, Artur Oliver planteja la possibilitat, prenent totes

les precaucions, que “*la urna y los materiales de la colección F. Esteve que se etiquetan como de Torrenostra pudiesen proceder de estos enterramientos*”, d’aquesta manera el conjunt material podria estar esbiaixat (Oliver, 2018: 72).

5.8. Ferrocarril [8] (Alcalà de Xivert, Baix Maestrat)

Diversos autors han citat aquesta necròpolis des del seu descobriment l’any 1864 i que, en citar-se els uns als altres, han anat tergiversant la informació. Com a conseqüència s’ha produït la barreja de dades amb altres necròpolis o, especialment, errors en la seva ubicació, confusions en la toponímia (Esteve, 1966: 146) o errors de traducció (Bosch, 1924: 107). Febrer Ibáñez, creua les dades del Corral del Royo [23] amb les del Tossalet i, a més, ens dóna la ubicació de la partida de la Palaba (terrenys pels quals circula la via de tren) fent creure que es tracta d’una nova necròpolis. Aquests exemples són algunes de les tergiversacions més destacades (Oliver, Gusi, 1986: 125, 126).

De les 19 urnes cineràries aparegudes tan sols tres es van conservar intactes. La resta van ser destruïdes pels obrers interessats a recuperar els seus tresors. La troballa es dóna en el tram de via que creua la partida de la Palaba, pròxima al barranc d’Estopet (o de l’Ametller). A 1,5 km al sud es localitza l’assentament ibèric del Tossalet, el qual no s’ha de relacionar amb aquesta necròpolis, tal com s’ha confós en la bibliografia. En els dibuixos originals apareix representat el que diuen les descripcions més antigues sobre les sepultures. S’ha de tenir present que la necròpolis del Ferrocarril [8] possiblement la podem relacionar amb les troballes de la Palaba (Oliver, 2014: 68) i que, ahora, podem trobar-la citada com a “necròpolis del Tossalet d’Alcossebre”, “El Tossalet”, “necròpolis de la via fèrria” o “necròpolis ibèrica del baixador d’Alcossebre” (Oliver, Gusi, 1986: 124).

Els aixovars metàl·lics només es coneixen a partir de l’antic arxiu fotogràfic. Tots aquests materials han permès establir una cronologia entre el 530 i el 500 aC (Oliver, Gusi, 1986: 127-132).

5.9. Torrenostra [9] (Torreblanca, Plana Alta)

Els materials dipositats al Museu de Belles Arts de Castelló formen part del llegat F. Esteve i fan referència a la sepultura ibèrica de Torrenostra [9], el que sembla ser un únic enterrament. La revisió del conjunt material efectuat per Artur Oliver (2018: 69, 70)

permet determinar la presència d'una sepultura, com a mínim, en un indret indeterminat de la costa de la localitat de Torreblanca que devia tractar-se d'una troballa casual.

Els nuclis coneguts de major entitat es troben força allunyats, fet que permet intuir l'existència de petits nuclis més propers, únicament identificats a partir de troballes superficials de ceràmica ibèrica, com són el Racó del Moro, el Clot de Tomás, el Clot del Negre o el Pou de Borràs (Flors, 2009: 447-449) i que es podrien relacionar amb aquesta sepultura.

5.10. Mas Nou de Bernabé [10] (Tírig/Salzedella, Alt Maestrat/Baix Maestrat)

La partida de Mas Nou de Bernabé es troba a uns 480 m.s.n.m., en el vessant nord de la Mola de Peters, just en el límit municipal entre Tírig i Salzedella, molt a prop del camí que uneix les dues localitats. La necròpolis compta amb una visual important sobre el pas natural de la vall del Riu de les Coves, o de Sant Miquel, cosa que probablement explica la seva ubicació en un dels contraforts de la Serra d'en Galceran formada entre els barrancs de Cantallops i el de la Foia Amporrera (Oliver, 2005: 46).

Les troballes funeràries descobertes pel Sr. Joan Salvador es remunten a principis del segle passat, amb el conegut enterrament dels Espleters [20]. Posteriorment, a partir que el seu fill, Daniel Salvador, va heretar la propietat, les transformacions del terreny van continuar i amb això la destrucció del jaciment. Salvador va continuar amb l'exhumació d'enterraments i, malgrat que el director del Museu de Belles Arts i el Comissari d'excavacions coneixien aquestes notícies, no es va prendre cap mesura per salvar el jaciment, segons denuncia Esteve Gálvez (Oliver, 2005: 47). No serà fins al 1960 quan F. Esteve intervindria a la finca, on va localitzar dues urnes encaixades en sengles *loculus* empedrats (Oliver, 2005: 48).

En l'entorn de la necròpolis es localitza un indret proper i a una cota una mica superior a aquesta, a 491 m.s.n.m., amb restes que es podrien relacionar amb l'hàbitat de d'aquesta necròpolis. Les poques restes materials recuperades en aquest indret permeten la seva contextualització dins del món ibèric en general, sense més precisió (Oliver, 2005: 56).

Segons el recompte de les troballes efectuades des de 1917, s'estimen un total de 31 sepultures, de les quals tan sols es conserven 13 urnes. En el conjunt d'urnes abunden les produccions a torn (bitroncocòniques i d'orelletes) i de les produccions a mà només es documenten les imitacions d'orelletes (Oliver, 2005: 48-51). Els aixovars que completen

els enterraments són els característics, tot i que destaquen uns ganivets de fulla recta, puntes de javelina o diverses planxes de bronze de possible disc cuirassa o gambera, unes amb decoració de figures repujades i altres amb acanalats.

5.11. El Brosseral [11] (Cabanès, Plana Alta)

Aquesta necròpolis és citada per A. Oliver (2005: 55) com una necròpolis coneguda a partir de notícies molt disperses. A causa de les dades tan pobres d'aquest jaciment, la seva localització resulta imprecisa. No obstant això, l'hem relacionat amb la població d'El Borseral, al municipi de Cabanès, i que en la cartografia de 1915-1960 de l'*Instituto Geográfico Nacional* trobem un camí que la travessa anomenat "Camí del Broseral".

5.12. La Bassa del Mas [12] (Santa Magdalena de Polpis, Baix Maestrat)

La localització i excavació de la necròpolis de la Bassa del Mas [12] van ser producte d'uns treballs previs de prospecció a una zona propera a Santa Magdalena de Polpis. Aquests treballs van permetre acotar l'àrea de necròpolis i, a més, van identificar altres tres indrets amb materials metàl·lics en superfície semblants als de la necròpolis. Aquestes àrees es troben al voltant del possible hàbitat protohistòric de la Bassa del Mas, dues d'elles ubicades al fons de la vall i la tercera al peu de muntanya de la Serra d'Irta i a l'est de la necròpolis de la Bassa del Mas [12]. Per tant, podria tractar-se d'un cinturó de necròpolis al voltant de l'hàbitat. A més, la necròpolis gaudeix d'un emplaçament estratègic, just en un dels indrets més estrets de la depressió d'Alcalà de Xivert que comunica la plana litoral de Vinaròs amb la plana de Torreblanca – Cabanès en el vessant nord de la Serra d'Irta (Oliver, 2016: 119, 120, 139-141, 147).

Els treballs d'excavació van documentar un màxim de vuit sepultures a partir dels conjunts materials recuperats. No obstant, existeixen dubtes de dues d'aquestes vuit sepultures, ja que podrien ser objectes d'altres enterraments. En aquests casos, el grau de destrucció de la part superior de bona part de les urnes, o fins i tot l'absència d'aquesta, dificulta l'atribució d'aquests materials a sepultures.

La totalitat d'urnes documentades són d'orelletes de tancament hermètic. Algunes presenten les pastes de cocció reduïda, tret poc freqüent en aquest tipus d'urnes, i l'urna de la sepultura 7 té decoració pintada formant motius geomètrics. Els aixovars recuperats són els habituals en aquestes necròpolis (Làm. 8: 1), tot i que es documenten peces singulars com una empunyadura d'espasa d'antenes, corresponent a una espasa La Tène,

o una fibula de pont amb forma d'èquid (Làm. 7: 4) , peça que es va recollir en superfície. Altres elements singulars són unes pinces de bronze o algunes cadenetes circulars amb un acabament en apèndix esfèric o diverses beines de falcata, fet que evidència l'existència d'aquesta arma en alguns dels aixovars destruïts (Oliver, 2016: 124-131).

Amb posterioritat a aquesta primera excavació es va documentar de forma fortuïta (durant l'arrencament d'un ametller) la sepultura 9 a la parcel·la veïna. En aquesta sepultura es va localitzar un conjunt material similar als anteriors, però en aquest cas amb l'aparició d'una peça peculiar, una possible llançadora de bronze per a la confecció de xarxes de pesca, un objecte força singular en el món ibèric (Oliver, 2016: 131).

L'estudi antropològic de les restes ha permès identificar un màxim de 5 individus, dels quals només un és un adult masculí, la resta són femenins o infantils, alguns d'aquests en enterraments dobles. Es va estimar una alta temperatura de combustió, entre 600 °C i 800 °C (Oliver, 2016: 131, 132).

El sector excavat ha estat datat en un moment avançat del segle V aC. No obstant això, determinats materials recuperats en superfície indicarien l'existència d'un sector més antic no localitzat o destruït (Oliver, 2016: 138).

5.13. Torre la Sal [13] (Cabanès, Plana Alta)

Les notícies sobre aquesta necròpolis es remunten a 1920, moment en què es documentaren les primeres sepultures. No obstant això, es tracta d'una informació molt confusa, ja que hi ha divergències entre publicacions respecte al nombre de sepultures documentades. No obstant això, les excavacions realitzades el 2007 han permès precisar determinats aspectes, com diferències en els rituals d'enterrament, diversitat en la intencionalitat dels objectes dipositats i les restes del difunt o la incorporació d'importacions romanes que s'introdueixen en rituals pròpiament ibèrics. Val a dir que els treballs no han finalitzat i la majoria d'analítiques encara estan en curs (Flors, 2009: 175-206).

La necròpolis de Torre la Sal [13] es localitza al nord-oest del nucli principal de l'assentament ibèric homònim. L'extensió total, tant d'aquest com de la necròpolis, encara es desconeix i, per tant, el seu coneixement encara és fragmentari. Un dels sectors de la necròpolis es va documentar molt a prop de la via ibèrica que dona accés a l'assentament. Les estructures d'aquest hàbitat corresponen majoritàriament a l'ibèric final (Làm. 12),

considerat el moment d'auge de l'assentament, amb datacions de segona meitat del segle II aC i primer quart del segle I aC, i que coincideixen amb la fase millor documentada de la necròpolis (Flors, 2009: 323, 521). Tanmateix, també s'identifiquen fases anteriors en l'assentament, i en els sectors de necròpolis ubicats al nord és present un tipus d'enterrament diferent que, segons els autors, semblaria correspondre a una fase més antiga, amb enterraments que recorden als de l'ibèric antic (Flors, 2009: 182, 199).

En aquesta necròpolis es documenten dues pràctiques cineràries diferenciades: els enterraments en què les restes incinerades es dipositen directament en el *loculus*, i els que les restes es dipositen en un vas cinerari. A banda dels mateixos enterraments, també s'han documentat altres estructures, que els investigadors, amb totes les precaucions, unes les han relacionat amb *ustrina* i d'altres amb dipòsits votius. En un dels sectors s'han identificat dues importants agrupacions de *loculi*, de 16 i 21 estructures respectivament, però també es documenten altres 7 *loculi* disseminats. Igualment s'han identificat sis sepultures amb un ritual diferenciat que es creu que pertanyen a una fase anterior. Per tant, sense tenir en compte les confuses notícies de principis del segle passat, podrien haver-se identificat un total de 50 sepultures.

Pel que fa a la tipologia d'enterraments en urnes es poden trobar dos grans grups pertanyents a dos moments diferents del període ibèric: els que tan sols es troba l'urna, únicament amb les restes del difunt al seu interior, i aquells enterraments en urnes acompanyats d'aixovar o vasos votius.

5.14. Mas del Caperó [14] (Traiguera, Baix Maestrat)

A la finca de Mas de Caperó, en el municipi de Traiguera, es van posar al descobert tretze urnes cineràries acompanyades de llances i ossos. En el moment de la descoberta els terrenys eren propietat de Salvador Vidal l'any 1850. La ubicació exacta de la troballa no només és completament desconeguda, també les urnes van ser destruïdes (Oliver, 1981: 205).

5.15. El Polido [15] (Cabanès, Plana Alta)

La necròpolis del Polido [15] es descrita per Artur Oliver (2005: 53, 54), el qual la inclou dins la mateixa tipologia funerària que el Mas Nou de Bernabé [10]. Per ara, a banda de la seva localització en el municipi de Cabanès (Terra Alta), no comptem amb més

informació sobre aquesta necròpolis, tan sols sabem que es tractaria d'un cas amb característiques semblants als de Mas Nou de Bernabé [10] o Can Canyís.

5.16. Torelló del Boverot [16] (Onda, Plana Baixa)

En una terrassa fluvial de la riba esquerra del Millars i a uns 300 m en direcció nord-oest de l'assentament ibèric del Torelló del Boverot (Almassora, Plana Alta) es va excavar la seva necròpolis entre finals de 1993 i el 1994. En un primer moment de les intervencions, els sondejos efectuats detectaren dos enterraments, un de finals del segle VII aC - principis del VI aC i l'altre de finals del V aC - principis del IV aC, però els millors resultats es van donar posteriorment, durant la campanya de 1994, quan s'excavaren 23 noves sepultures (Clausell, 1999: 115, 116).

L'indret ha estat un lloc funerari recurrent durant diversos períodes històrics, fet que evidencia un espai funerari continuat en el temps i ben senyalitzat, del qual la població era conscient, com suggereix la inexistència de superposicions entre els enterraments (Clausell, 1999: 116).

Un inconvenient que presenta aquesta necròpolis és l'aparent absència de publicacions de síntesi que presentin els resultats de tots els treballs realitzats (Clausell, 1999; 2003). No obstant això, aquesta necròpolis també va ser citada anteriorment, abans de les intervencions dels anys noranta, en dues publicacions sobre necròpolis ibèriques (Oliver, 1981; Bosch, 1953). Es tractaria d'una necròpolis del Ferro I descoberta el 1928 a partir de les urnes recuperades (Làm. 5) durant el llaurat de la finca (Oliver, 1981: 197).

Un dels aspectes singulars són els dos enterraments múltiples documentats, un es tracta de tres individus que comparteixen la mateixa urna, i l'altre dues urnes cineràries en una mateixa sepultura (Clausell, 1999: 116, 117). En el cas del doble enterrament ens trobem davant d'un gran *pithos* en el que es va dipositar les restes d'un primer difunt i, en un moment posterior, s'introdueix dins del gran recipient cinerari un segon difunt dins d'un altre *pithos* de dimensions més reduïdes (Làm. 4) que es tractaria de dos individus amb parentesc (Clausell, 1999: 117, 118).

L'atribució cronològica global de la necròpolis no acaba de resultar clara, no s'han trobat dades publicades que afronti aquest problema amb visió de conjunt. No obstant això, segons Clausell (1999: 122) convé relacionar els enterraments amb tot el període

d'ocupació de l'hàbitat relacionat que s'estén des del 1300/1200 aC fins a les acaballes del període ibèric, entorn del 180/150 aC o fins al segle I aC.

5.17. Mas d'en Rieres [17] (Coves de Vinromà, Plana Alta)

Es tracta d'una possible necròpolis que es coneix a partir de notícies disperses, i que és catalogada com una necròpolis de l'ibèric antic (Oliver, 2005: 55; Oliver, 2018: 75). Les evidències materials, actualment extraviades, van ser trobades a prop de la masia i consistien en una urna cinerària i un anell de bronze amb decoració d'un cap humà i un element zoomorf (Oliver, 1981: 210; Senent, 1923; Bosch, 1924).

5.18. La Bassa d'Albert [18] (Santa Magdalena de Polpis, Baix Maestrat)

Les troballes es localitzen en el camí que uneix la fossa d'Alcalà amb la plana prelitoral de Sant Mateu en direcció a Salzadella, molt proper a la localitat de Santa Magdalena de Polpis. En l'indret de la Bassa d'Albert [18] es localitzaren dues lloses de pedra calcària circulars, semblants a les de la Solivella [6], que servien com a tapadores d'urnes tipus *pithoi*, i un penjoll de bronze zoomorf. Aquestes són les úniques evidències d'aquesta possible necròpolis. A més, cal tenir present que l'assentament més proper és el de la Cantera, allunyat a més de 4 km a l'est (Oliver, 2016: 144, 145). La imprecisió i l'escassetat de les dades sobre aquest indret no només afecta l'entitat i caracterització del possible jaciment, també a la seva correcta localització.

5.19. Coves de Vinromà [19] (Coves de Vinromà, Plana Alta)

Les obres realitzades en el centre urbà de la localitat de Coves de Vinromà (Plana Alta) va localitzar una urna d'orelletes amb nanses geminades i horitzontals acompanyada d'objectes de bronze. La troballa ubicaria una possible necròpolis molt a prop del riu Sant Miquel, en el mig de la vall. L'assentament més proper, ubicat a 1 km a occident, és els Tossalets (Oliver, 2018: 72, 73).

5.20. Els Espleters [20] (Salzadella, Baix Maestrat)

Es tracten d'una sèrie d'enterraments que, com ja s'ha apuntat, s'han de vincular amb la necròpolis del Mas Nou de Bernabé [10]. La troballa, publicada per J. Colominas (1923), va ser documentada el 1917 després de rebre l'avís per part dels jornalers que estaven treballant la terra. Segons les notícies de J. Colominas, havien destruït els enterraments pràcticament del tot. No obstant això, es va poder documentar dos enterraments en cistes

annexes, una només amb cendres i l'altra contenia una urna a mà de peu anular alt tapada amb una llosa de pedra circular. A l'interior de l'urna es va recuperar un collar de bronze, una sivella d'un garfi de bronze amb incrustacions de plata i diversos braçalets, també de bronze. Envoltant el vas es localitzaren tres ganivets afalcatats i una llança inutilitzada. Molt proper a aquesta troballa es localitzaren altres quatre urnes a mà, destruïdes (Colominas, 1923: 616, 617; Oliver, 2005: 47). En la bibliografia, tradicionalment s'ha citat com a l'enterrament dels Espleters [20], tot i que, com ja assenyala A. Oliver, es podria tractar d'alguns dels enterraments pertanyents a les fases més antigues del conjunt arqueològic de Mas Nou de Bernabé-Els Espleters, sense poder concretar més.

5.21. El Cam [21] (Alcalà de Xivert, Baix Maestrat)

El coneixement sobre aquesta possible necròpolis es limita a una sèrie de notícies recollides per V. Giner (1969). Entre 1957 i 1958 el llaurat mecànic de la terra va exhumar diverses urnes. Segons les descripcions dels materials recollits en superfície per Giner, aquests consistien en elements ceràmics, molt semblants als de la Solivella [6], i també objectes metàl·lics (Giner, 1969: 241-243). La partida on es localitzen aquestes troballes s'ubica al nord d'Alcalà de Xivert, a uns 4 km d'aquesta localitat, a tocar de l'actual carretera N-340 i molt a prop del Pou de Cervera. Malauradament no es conserva res del que es va recuperar i les notícies es remeten a testimonis orals (Oliver, 1981: 207).

5.22. Les Esquarterades [22] (Ulldecona, Montsià)

Aquesta necròpolis es troba a 1 km al sud-oest de la població de les Ventalles, tot just als peus del vessant sud-est de la Serra de Godall, indret de via de pas natural de l'antiguitat que creua la foia d'Ulldecona. Els Serveis Territorials de les Terres de l'Ebre, davant l'oportunitat de poder documentar una necròpolis ibèrica amb criteris i metodologies modernes, va encarregar una intervenció d'urgència a ATICS S.L. duta a terme el 5 de maig de 2013 (Gurrea, Moreno, 2016). Un cop es va confirmar l'entitat del jaciment un equip d'investigació de la Universitat de Barcelona el van incorporar dins del projecte "El primer mil·lenni A.C. als territoris del curs inferior de l'Ebre: la formació, desenvolupament i dissolució de la cultura ibèrica". S'executaren dues campanyes (2014 i 2015) en les que es practicarien prospeccions geofísiques i excavacions.

Aquests treballs ràpidament evidenciaren l'alt grau d'arrasament i desplaçament de les sepultures. No obstant això, l'excavació de 2015 executada en els límits del camp van evidenciar un sector gairebé intacte de la necròpolis que va permetre documentar

sepultures en la seva posició original. El conjunt de les campanyes ha obert en extensió un total de 425 m².

El cementiri d'Esquarterades [22] convé relacionar-lo amb un petit hàbitat d'uns 2000 m² de superfície màxima, situat 500 m al nord-oest, ubicat en un dels contraforts de la Serra de Godall. Malgrat que no s'ha excavat, les prospeccions efectuades permeten identificar una ocupació durant l'ibèric final amb un abandonament cap al segle II aC., tot i que existeixen indicis que permeten plantejar l'existència de l'assentament durant l'Ibèric Antic i, per tant, podria haver coexistit amb la necròpolis (Belarte *et alii*, 2016: 256-258; Belarte, Noguera, 2018).

Es documenten urnes produïdes a mà i a torn (Làm. 3: 1-5). Malgrat que les urnes d'orelletes són majoritàries, també es documenten exemplars com una urna a mà de grans dimensions i parets verticals, una urna a torn de tipus *pithos* o urna de tancament hermètic amb tapadora a mà amb decoracions geomètriques incises, que imita una tapadora d'orelletes. Tanmateix es documenten materials ceràmics d'importació, vernís negre àtic (copa Càstulo i base de *skyphos*) que ha permès datar la necròpolis entre finals del segle V aC i principis del IV aC (Belarte, Noguera, memòria inèdita). Respecte als aixovars recuperats es tracten de conjunts materials d'objectes metàl·lics i de pasta vítria. Alguns dels documentats són les restes del mànec d'una *caetra*, una planxa de bronze d'una possible gambera o petits objectes com unes campanetes i unes pinces, tots de bronze (Belarte *et alii*, 2016; Gurrea, Moreno, 2016: 248-250). A banda de les 20 sepultures documentades també es va documentar una taca circular d'escassa potència formada per un nivell de terra de color fosc que contenia restes cendroses, petits ossos, fragments ceràmics i carbons. Segons els investigadors es tracta d'abocaments de restes de la pira funerària (Belarte *et alii*, 2016: 270).

L'anàlisi estructural d'aquesta necròpolis ens planteja un parell de reflexions interessants. Per una banda una certa alineació intencionada de les sepultures que apunta cap a l'hàbitat ibèric, en direcció SE-NO (Làm. 11). Per altra, la possible preeminència de la sepultura 22 per la seva ubicació central dins d'un semicercle de sepultures, o la destacable panòplia del guerrer de la sepultura 19 ubicada en el centre d'aquest semicercle (Belarte, *et alii.*, 2016: 270).

5.23. Corral del Royo [23] (Santa Magdalena de Polpis, Baix Maestrat)

La partida se situa entre els contraforts de les Muntanyes dels Murs i la Rambla d'Alcalà, a uns 4 km a l'oest de Santa Magdalena de Polpis i a 2 km al nord-oest de la necròpolis de la Bassa del Mas [12]. La cartografia de 1915 a 1960 ens indica de l'existència d'una concentració de ruïnes considerable en aquesta zona.

El topònim del Corral del Royo el trobem citat des del segle XVIII, a partir de les publicacions d'Antonio Valcárcel, en les que comunica la troballa de dues làpides funeràries ibèriques amb inscripcions, actualment desaparegudes, i quatre urnes cineràries. Tanmateix es localitzaren virolles, puntes de llança, així com altres elements d'armament, així com una sèrie de figuretes de bronze zoomorfes esmentades com a “*idolillos*” (Oliver, 2016: 141-144; Gil, 1973: 32; Fletcher, 1965: 7).

Segons Valcárcel, les làpides s'havien utilitzat en antigues muralles i torres, unes estructures que no semblaven “romanes, godes o musulmanes”. De fet, aquestes troballes varen motivar l'excavació de les restes el 1791 per Antonio Valcárcel i el príncep Pío recuperant els materials descrits (Luján, 2012).

5.24. Els Racons [24] (Torre d'en Domènec, Plana Alta)

El que coneixem sobre aquest jaciment es limita a que s'ubica al nord-oest de la localitat de la Torre d'en Domènec, on trobem la partida de Els Racons, indret del qual consten notícies mal documentades sobre una necròpolis que podria pertànyer al grup de Mas Nou de Bernabé [10], La Solivella [6] o del Mas de Mussols [1] (Oliver, 2005: 53, 54). Les notícies aportades per J. Senent (1923: 619) ubiquen la necròpolis a la partida de les Sitges, als peus dels “puig d'Els Recons”. Les troballes descrites es tracten d'una urna, una fíbula, dues llances, un *soliferreum* i una falcata.

5.25. Mas del Plano [25] (Zucaina, Alt Millars)

Les dades que aporta P. Bosch Gimpera (1924) sobre aquest enterrament són escasses, descrivint tan sols una urna a torn esfèrica, amb tapadora cònica, acompanyada per un anell i un braçalet. És descrita per P. Bosch Gimpera com un enterrament del Ferro I, tot i que A. Oliver no descarta la seva adscripció ibèrica. En algunes publicacions s'ubica aquesta masia al municipi d'Aranyel, d'altres al de Zucaina, tots dos limítrofs i pertanyents a la comarca de l'Alt Millars (Oliver, 1981: 198; Oliver, 2005: 55). Molt

probablement aquesta dualitat sigui causada per imprecisions o canvis administratius. No obstant això, és a Zucaina on trobem aquest topònim actualment.

5.26. Vinamargo [26] (Castelló de la Plana (Plana Alta))

La necròpolis de la partida de Vinamargo es troba aproximadament a 2 km en direcció sud-oest de la ciutat de Castelló de la Plana, situada prop de la Carretera del Grau a Almassora i en el marge dret del camí de Vinamargo. El sondeig efectuat van permetre recuperar tres urnes ibèriques, diversos elements metàl·lics, a destacar un possible brocal de cavall. La cronologia proposada arriba a moments ibèrics força tardans, del segle V a I aC (Selma, 2017: 210, 211).

5.27. Mas de Quico [27] (Ares del Maestre, Alt Maestrat)

Les escasses notícies sobre aquest jaciment ens les donen les prospeccions realitzades per J. Chocomeli l'any 1935. Aquest empresari i aficionat a l'arqueologia va aprofitar la seva estada a Benassal com a mestre d'escola per desenvolupar uns fructífers treballs arqueològics a l'Alt Maestrat, que quedarien interromputs per l'esclat de la Guerra Civil (Arasa, 2018).

La finca on es va produir la troballa es localitza a uns 5,5 km al sud d'Ares del Maestrat. El jaciment el limita el barranc de Selma pel nord i els bancals del Pou de Sant Pere pel sud. Segons aquestes notícies l'única evidència és la descoberta de l'anomenada estela ibèrica del Tossal de La Serrada (Là. 10), una estela antropomorfa relacionada amb el grup d'esteles anepigràfiques baixaragoneses (Ballester, 1942: 129-132; Izquierdo, Arasa, 1998: 182; Arasa, 2018: 10, 12).

5.28. Tossal de Centelles [28] (Benassal, Alt Maestrat)

Els treballs de J. Chocomeli també van permetre la documentació d'una estela ibèrica epigràfica a Benassal. Les notícies recollides a les cartes que escrivia al *Servicio de Investigación Prehistórica* afirmen que aquesta estela prové d'un indret proper al Mas de Centelles. Tanmateix afirma que es tractaria de l'únic indici de l'existència d'una necròpolis propera (possiblement a uns 350 m) a l'assentament ibèric del Tossal de Centelles (Ballester, 1942: 132, 133; Arasa, 2018: 10, 13). El Tossal de Centelles es tracta d'un jaciment ibèric amb possibles fases del bronze o del I Ferro, segons la Carta Arqueològica publicada el 1979 (González, 1979: 75-77).

5.29. Torre dels Gats [29] (Cabanès, Plana Alta)

Es tracta de troballes mal conegudes. Les notícies que es tenen són escasses i únicament ens remetent a una sèrie d'enterraments d'incineració ubicats als terrenys de la Torre dels Gats (Cabanès), a la zona de la Ribera de Cabanès i a uns 8,6 km a l'est de Cabanès, destruïts pel llaurat mecànic del camp. Els materials, recollits pel propietari i documentats posteriorment per J. L. Viciano l'any 1977, són diversos elements de bronze, entre els quals destaca un possible torques o braçalet (Oliver, 2018: 74).

6. Conclusions

6.1. Resultats i interpretació de les dades

Un dels principals problemes que afecta directament als resultats de la mostra estudiada és la quantitat de necròpolis mal conegudes. Així, es desconeix el número exacte de sepultures en un 37.93% de les necròpolis, i la tipologia de les urnes també es desconeix en el 41.38%. Per exemple, en els casos de Mas de Quico [27] i en el Tossal de Centelles [28] les urnes o els objectes d'aixovar són completament absents, i només s'identifiquen les hipotètiques necròpolis per la troballa d'esteles.

El ritual funerari documentat es caracteritza, de forma sistemàtica, per enterraments en *loculi* dins del qual es dipositava un vas ceràmic com a contenidor de les restes cremades del difunt (Làm. 1-5). A més, quan el contenidor de les cendres del difunt està acompanyat d'un aixovar, aquest es pot encabir dins dues grans categories materials: els elements d'indumentària i ornamentació personal (Làm. 6-7) i els pertanyents a la panòplia militar (Làm. 8-9). Les làmines que es presenten annexades només representen un part dels materials del total de les necròpolis, atès que per aquest treball resulta impossible presentar un estudi de tots.

Es documenta una gran variabilitat entre els tipus d'urnes en les diferents necròpolis. No obstant això, els casos del Puig de la Nau [4] i de la Bassa del Mas [12] són els únics en què es documenten urnes de tancament hermètic de manera exclusiva. Igualment, podem destacar que les urnes a mà només es documenten a la necròpolis de Mas de Mussols [1], a l'enterrament dels Espleters [20] i a les Esquarterades [22].

Cal recordar que les tradicions incineradores del bronze final i del primer ferro ja contemplaven la deposició de les restes del difunt dins de recipients ceràmics. En aquest

sentit, l'aparició d'un nou concepte d'urna, l'envàs de tancament hermètic, es produeix a partir de la segona meitat del segle VI aC (López, 2001). L'agent introductor d'aquesta nova modalitat d'urna és objecte de debat (López, 2002: 98-100). Segons A. Oliver (1981: 202), la producció d'urnes a torn seria conseqüència de les interaccions fenícies, mentre que el concepte d'urna de tancament hermètic apareix amb la irrupció del comerç grec durant la segona meitat del segle VI aC. En aquest sentit, A. González (1983), a partir dels primers exemplars localitzats a la Peña Negra de Crevillente, relaciona els prototips d'aquests recipients amb necròpolis gregues de finals del segle X i primer terç del VIII aC. Per altra banda, hi ha qui defensa que l'agent introductor seria l'esclat del comerç fenici del cercle de l'estret i de l'illa d'Eivissa (Graells, 2008: 48).

Les llances, ganivets afalcatats, les fíbules, sivelles de cinturó de garfis i els braçalets són els elements d'aixovar més ben representats entre les necròpolis². Les fíbules es documenten en el 51.72% dels casos, els braçalets en el 44.83%, les sivelles de garfis en el 41.38%, les llances en el 48.28% i els ganivets afalcatats el 34.48%. Altres elements rellevants però que no tenen una representació tan elevada són els torques, documentats en el 20.69% dels casos, i les falcates, en el 17.24%.

Alguns objectes mereixen una especial atenció per la seva singularitat en aquests contextos. És el cas de la llançadora de bronze apareguda a la Bassa del Mas [12], una peça que és única en aquest món funerari i, a més, gens habitual en contextos ibèrics. Altres peces singulars són els penjolls de tipus gàbia, o *cage-bird* (Làm. 7: 5), recuperats a Mas de Mussols [1] i a Torrenostra [9], o la fíbula zoomorfa (Làm. 6) localitzada a la Bassa del Mas [12], la punta de fletxa de Mas de Mussols [1] o les espases de tipus la Tène (Làm. 8) de la Solivella [6] i de la Bassa del Mas [12].

Normalment la presència de vaixel·la de taula, petits ungüentaris i importacions, tant gregues com fenícies, s'ha relacionat amb ofrenes votives que podrien remetre a pràctiques de comensalitat introduïdes en el mateix ritual funerari (Abad, 1992: 158). Aquesta particularitat ha estat advertida pels investigadors a les necròpolis de Torre la Sal [13] (Flors, 2009: 203), a Mianes [2] (Pagà, 2016: 276), i, probablement, l'*aryballos* grec i l'ampolleta fenícia de Mas de Mussol també en són una mostra (Làm. 3: 6). Un altre cas anàleg, tot i que fora de la regió estudiada, és el de les necròpolis d'Orley I i II.

² Els comptatges s'han realitzat en base al nombre total de necròpolis amb la presència o la absència de cada element.

Tanmateix, aquest cas resulta molt singular perquè, es documenten craters grecs utilitzats com a urnes cineràries.

Els estudis sobre el significat i simbolisme de les àrees funeràries ibèriques no són especialment abundants. Generalment, els treballs sobre aquestes necròpolis s'han centrat a presentar un inventari dels materials documentats, unes datacions cronològiques i presentar els paral·lelismes amb altres jaciments. Aquests plantejaments han permès desenvolupar estudis des d'una perspectiva funcional i sobre les relacions socioeconòmiques amb poblacions exògenes. Un exemple d'aquest tipus d'aproximació el trobem als primers treballs publicats (Bosch, 1953; Colominas, 1923; Esteve, 1966; Fletcher, 1965; Senent, 1923) o en els primers treballs de síntesi en els que també es presenten reconstruccions del ritual funerari (Gil, 1973; Oliver, 1981). En aquesta mateixa línia també trobem treballs més actuals com els de M. Genera, M. Barril i J. Peiret (2008) sobre Mianes [2], o el de Mas Nou de Bernabé [10] d'A. Oliver (2005). No obstant això, altres estudis, com el realitzat per A. Oliver (2014) a la necròpolis de la Solivella [6], aporten reflexions més profundes sobre el desenvolupament del ritual funerari i el seu simbolisme social. Altres treballs sobre la Bassa del Mas [12] (Oliver, 2016: 132-137) o Mianes [2] (Pagà, 2016: 279-281) també ofereixen aproximacions sobre la representació social de determinats objectes presents en les tombes. En aquest sentit no podem oblidar el treball de F. Mayoral (1992), en el que dedica un apartat a tractar els indicis de caire social presents a les tombes.

El comportament i evolució de les incineracions d'aquesta àrea pot arribar a definir-se, sense gaires precisions, a partir de les dades recollides. Es pot observar com la Bassa del Mas [12], el Mas del Plano [25], el Torelló del Boverot [16] o els Espleters [20] tenen un origen preibèric, amb continuïtat en època ibèrica. En el cas de l'enterrament d'els Espleters [20], aquesta continuïtat cal relacionar-la amb el Mas Nou de Bernabé [10]. No obstant això, l'enterrament d'els Espleters [20] és un cas força singular per tractar-se d'un tipus de sepultura amb urnes pròpies del primer Ferro, però amb aixovars aparentment ibèrics. En definitiva, es tracta d'un grup de necròpolis caracteritzat per un origen anterior a les fases ibèriques amb paral·lels amb altres necròpolis properes a la nostra àrea d'estudi com la de Coll del Moro, a Gandesa (Terra Alta) (Rafel, Hernández, 1992) o a Milmanda, a Vimbodí (Conca de Barberà) (Graells, 2008).

A partir de l'ibèric antic es documenta un dels fenòmens més destacables: la gran quantitat de necròpolis de nova creació, probablement relacionat amb la creació de nous

hàbitats, que sumen el 86.21% dels casos. No obstant això, convé advertir que d'aquest grup format per 25 necròpolis, el 52% són d'un moment indeterminat del període ibèric i, per tant, tenim un volum important de zones d'enterrament que no tenen una adscripció cronològica precisa.

Un altre aspecte observat és l'aparició d'enterraments múltiples en necròpolis com la del Torelló del Boverot [16] i, potser, a la de Torre la Sal [13]. Un possible cas anàleg, proper al límit de l'àrea estudiada, és el de les necròpolis de la Punta d'Orleyl, a la Vall d'Uixó (Plana Baixa), en el que semblaria que l'agrupació de diversos enterraments podria ser en realitat un enterrament múltiple (García, Moraño, 2013). A més, les sepultures d'aquesta necròpolis i els de la Torre la Sal [13] comparteixen similituds formals i materials. Igualment, al nord-est peninsular, a la necròpolis del Turó dels Dos Pins, a Cabrera de Mar, també es documenta aquest fenomen (Balsera, 2017: 18-19; Garcia, 1992). Aquesta qüestió sobre els enterraments múltiples convindria ser revisada i estudiada en un futur, ja que sembla tractar-se d'un tret distintiu de les necròpolis ibèriques de cronologies avançades.

El coneixement dels hàbitats relacionables amb aquests cementiris també és una qüestió problemàtica. Les necròpolis amb dades fiables sobre la localització del seu hàbitat indiquen que normalment estan separades per uns 500 m de distància. Però en diversos casos s'han situat els seus hàbitats a 1,5 km, com és el cas de la necròpolis del Bovalar [5], a 2,4 km en el cas de la Solivella [6], o a 4 km en el cas de la Bassa d'Albert [18]. Creiem que són distàncies massa elevades, i probablement els seus veritables nuclis d'hàbitat encara són desconeguts, o simplement han desaparegut.

6.2. Conclusions i perspectives de futur

El gran nombre de llocs d'enterraments documentats pot produir una falsa sensació d'un correcte coneixement del món funerari tractat en el present treball. No obstant això, moltes d'aquestes necròpolis no ofereixen una documentació de qualitat, ja sigui pel seu deficient estat de conservació, o bé per tractar-se d'excavacions antigues. En aquest aspecte, des de la perspectiva d'una línia de recerca s'hauria de contemplar la revisió dels materials recuperats d'aquests jaciments, així com prospeccions del territori amb la finalitat de localitzar el corresponent hàbitat o altres possibles necròpolis, o fins i tot l'excavació de tombes encara conservades.

Aquesta revisió ens pot obrir noves perspectives d'estudi com, per exemple, si cal continuar considerant els "elements singulars" com a tals, o bé són més aviat conseqüència d'un dèficit en la documentació que es tradueix en un biaix en la mostra material estudiada.

Aquesta realitat funerària podria diferenciar-se a partir dels objectes d'aixovar i les urnes, però sobretot per la concentració d'aquest tipus d'enterraments en una zona i època concreta adscrits a l'àrea ilercavona. En aquest sentit, s'observa que el conjunt d'urnes resulta força heterogeni sense acabar de poder determinar exactament el fenomen que ho va motivar. Aquesta, i altres qüestions, convindrien ser contemplades en la futura recerca.

Sobre els elements d'aixovar sembla que existeix un consens generalitzat que els considera objectes de prestigi que permeten identificar una elit en la societat i que, com a grup minoritari i dirigent, rebrien un tracte funerari exclusiu. En aquest sentit seria interessant aplicar diversos enfocaments teòrics sorgits en el camp de l'arqueologia de la mort, com per exemple interpretacions que anessin més enllà de la concepció generalitzada dels objectes com a representació de significats simbòlics, tal com ho defineixen J. Rodríguez i E. Ferrer (2018: 103). En definitiva, aportar perspectives renovades sobre les interpretacions de la cultura material d'aquestes necròpolis podria suposar un progrés en la recerca.

7. Bibliografia

ABAD, L.; SALA, F. (1992): “*Las necrópolis ibéricas del área del Levante*”, a BLÁNQUEZ, J; ANTONA, V. (coord.): “*Congreso de Arqueología Ibérica: Las necrópolis*”, Universidad Autónoma de Madrid, Departamento de Prehistoria y Arqueología, Serie Varia I, pp. 145-167.

ARASA, F. (2001): “La romanització a les comarques septentrionals del litoral Valencià. Poblament ibèric i importacions itàliques en els segles II-I aC.”, Servicio de Investigación Prehistórica. Serie de Trabajos Varios, 100. Valencia.

ARASA, F. (2018): “Entre Ares i Benassal: les prospeccions de J. Chocomeli a l'Alt Maestrat l'any 1935”, *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló*, 36, pp. 5-25.

BALLESTER, I. (dir.) (1942): “*La labor del Servicio de Investigación Prehistórica y su Museo en los años 1935 a 1939*”, Valencia.

BALSERA, R. (2017): “*Análisis del significado espacial en las necrópolis ibéricas del Turó dels Dos Pins, Can Rodon de l'Hort y Can Ros (Cabrera de Mar, Barcelona)*”, a ADROIT, S.; GRAELLS, R. (coord.): “*Arquitecturas funerarias y memoria: la gestión de las necrópolis en Europa occidental (ss. X-III a.C.)*”, Archeologia Nuova Serie, 4, Osanna Edizioni, pp. 15-29.

BEA, D. (1997): “*La necrópolis de Can Canyís (Banyeres del Penedés, Baix Penedés, Tarragona)*”, a XXIV Congreso Nacional de Arqueología, Cartagena, pp. 151-159.

BEA, D.; CARILLA, A.; CHIMISANAS, E.; (1996): “La necròpolis de Can Canyís (Banyeres del Penedès, Baix Penedès): una revisió del material funerari”, *Miscel·lània Penedesenca*, pp. 37-55.

BELARTE, M.C.; NOGUERA, J. (2018): “Memòria de les intervencions realitzades durant els anys 2014 i 2015 a la necròpolis ibèrica de Les Esquarterades (Ulldecona, el Montsià)”, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, inèdita.

BELARTE, M.C.; NOGUERA, J.; GARCIA, D.; MORENO, I. (2016): “Intervencions arqueològiques a la necròpolis ibèrica de les Esquarterades (Ulldecona, el Montsià).

2014-2015”, a *Actes de les I Jornades d'arqueologia de les Terres de l'Ebre*, Vol. 1., pp. 255-272.

BONET, H; MATA, C. (1995): “*La cultura ibérica en el País Valenciano: estado de la investigación en la década 1983-1993*”, *Actas de las Jornadas de Arqueología de Alfás del Pi* (Alfás del Pi, 1994), Valencia, pp. 159-183.

BOSCH, P. (1920): “L'estat actual del coneixement de la civilització ibèrica del Regne de València”, *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, XX, pp. 624-629.

BOSCH, P. (1924): “Els problemes arqueològics de la província de Castelló”, a *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, V, Castelló.

BOSCH, P. (1953): “*Las urnas del Boverot (Almazora, Castellón) y las infiltraciones célticas en tierras valencianas*”, a *Archivo de Prehistoria Levantina*, IV, pp 187-195.

CHAPMAN, R.; KINNES, I.; RANDSBORG, K. (1981): “*The Archaeology of Death*”, Cambridge, Cambridge University Press.

CLARK, G. (1980): “*Arqueología y sociedad: reconstruyendo el pasado histórico*”, Editorial Akal. Madrid.

CLAUSELL, G. (1999): “*La incineración 20 de la necrópolis del Torrelló del Boverot (Almazora, Castellón)*”, a *Quaderns de prehistòria i arqueologia de Castelló*, 20.

CLAUSELL, G. (2003): “*Un escarabeo etrusco en la necrópolis del Torrelló del Boverot (Almassora, Castelló)*”, a *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló*, 23.

COLOMINAS, J. (1923): “Els enterraments ibèrics dels Espleters a Salzadella”, *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, VI, pp. 616-619.

ESTEVE, F. (1966): “La necrópolis ibérica de El Bovalar (Benicarló, Castellón de la Plana)”, *Archivo de Prehistoria Levantina*, XI, Valencia, pp. 125-148.

ESTEVE, F. (1974): “*La necrópolis ibérica de La Oriola cerca de Amposta (Tarragona)*”, *Estudios Ibéricos*, 5, Valencia.

ESTEVE, F. (1999): “*Recerques Arqueològiques a la Ribera Baixa de L'Ebre (II). Protohistòria i Antiguitat Tardana*”, Ajuntament d'Amposta.

FLETCHER, D. (1965): “*La necrópolis de La Solivella (Alcalá de Chivert)*”, Servicio de Investigación Prehistórica, Serie de Trabajos Varios, 32, Diputación Provincial de Valencia.

FLORS, E. (coord.) (2009): “*Torre la Sal (Ribera de Cabanes, Castellón). Evolución del paisaje antrópico desde la prehistoria hasta el medioevo*”, Monografies de Prehistòria i Arqueologia Castellonenques, 8, Castellón.

GARCIA, J. (1992): “La necrópolis layetana del “Turo dels dos Pins” (Cabrera de Mar)”, a J. Blánquez, V. Antona (coord.): “*Congreso de Arqueología Ibérica, 1: Las Necrópolis*”, Madrid, pp. 109-144.

GARCÍA, J.M. (1998): “La Punta d'Orleyl (La Vall d'Uixó, Castellón): Un ejemplo de espacio de Poder”, a *Actas del Congreso Internacional: Los Iberos, príncipes de Occidente*, pp. 115-128.

GARCÍA, J.M.; MORAÑO, I. (2013): “Orleyl II: nueva necrópolis de la Punta d'Orleyl (la Vall d'Uixó, Castellón)”, *Quaderns de Prehistòria de Castelló*, 31, pp. 159-162.

GENERA, M.; BARRIL, M.; PEIRET, J. (2008): “Datos para una redefinición de la necrópolis de Mianes, Santa Bàrbara-Tortosa (Montsià- Baix Ebre, Tarragona)”, *Zephyrus*, LXII, pp. 207-229.

GIL, M. (1973): “Restos funerarios ibéricos en las provincias de Castellón i Valencia”, *Saguntum*, 9, pp. 29-48.

GINER, V. (1969): “Noticias arqueológicas de la comarca de Alcalá de Xivert (Castellón)”, *Archivo de Prehistoria Levantina*, XII, pp. 241-244.

GONZÁLEZ, A. (1979): “*Carta arqueológica del Alto Maestrazgo*”, Servicio de Investigación Prehistórica, Serie de Trabajos Varios, 63, Valencia.

GONZÁLEZ, A. (1983): “*Estudio arqueológico del poblamiento antiguo en la sierra de Crevillente (Alicante)*”, a *Lucentum*, Anejo I.

GRAELLS, R. (2008): “*La necròpolis protohistòrica de Milmanda (Vimbodí, Conca de Barberà, Tarragona). Un exemple del món funerari català durant el trànsit entre els segles VII i VI aC*”, Institut Català d'Arqueologia Clàssica, *Hic et Nunc*, 5, Tarragona.

GURREA, M.; MORENO, I. (2016): “Intervenció arqueològica d'urgència a la necròpolis de les Esquarterades”, *Actes de les I Jornades d'arqueologia de les Terres de l'Ebre*, Vol. 1, pp. 242-254.

IZQUIERDO, I.; ARASA, F. (1998): “*La estela ibérica de La Serrada (Ares del Maestre, Castellón)*”, *Sagvntvm*, 31, pp. 181-194.

KROEBER, A. L. (1927): “*Disposal of the dead*”, *American anthropologist*, 293, pp. 308-315.

LAZARO, A.; MESADO, N.; ARANEGUI, C.; FLETCHER, D. (1981): “*Materiales de la Necrópolis Ibérica de Orleyl (Vall d'Uxó, Castellón)*”, Servicio de Investigación Prehistórica Série de trabajos varios, 70, Valencia.

LÓPEZ, F. (2001): “Propuesta tipológica para urnas de cierre hermético con apéndices perforados del norte de Castellón y sur de Tarragona”, *Sagvntvm*, 33, pp. 49-64.

LÓPEZ, F. (2002): “La urna ibérica de orejetas perforadas”, *Complutum*, 13, pp. 97-116.

LUJÁN, E. (2012): “Revisión de lectura de las inscripciones ibéricas de Alcalá de Xivert (MLH III.2 F.3.1, F.3.2 Y F.3.3)”, *Palaeohispánica* 12, pp. 91-108.

MALUQUER, J. (1984): “*La necrópolis paleoibérica de "Mas de Mussols", Tortosa (Tarragona)*”, *Programa de Investigaciones Protohistóricas VIII*, Barcelona.

MALUQUER, J. (1987): “*La necrópolis paleoibérica de Mianes en Santa Barbara (Tarragona)*”, *Programa de Investigaciones Protohistóricas IX*, Barcelona.

MAYORAL, F. (1992): “*Las necrópolis del Horizonte Ibérico Antiguo del Montsià-Bajo Maestrazgo*”, *Revista d'Arqueologia de Ponent*, 2, pp. 97-110.

MESEGUER, V.; GINER, V. (1983): “*La necrópolis del Puig de Benicarló*”. Ayuntamiento de Benicarló. Benicarló.

MORET, P. (2002): “*Reflexiones sobre el período ibérico pleno (siglos V a III a.C.) en el Bajo Aragón y zonas vecinas del curso inferior del Ebro*”, I Jornades d'Arqueologia. *Ibers a l'Ebre. Recerca i interpretació*, Tivissa 2001. *Ilercavonia*, 3, pp. 111-136.

NEUMAIER, J.; ANTONIO, J. M.; VIZCAÍNO, D. (1998): “Excavaciones de salvamento en el Castell de Xivert (Alcalá de Chivert, Castellón). Avance del estudio de las fases pre y protohistóricas”, *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló*, 19, pp. 195-219.

NOGUERA, J. (2007): “*Gènesi i evolució de l'estructura del poblament ibèric en el curs inferior del riu Ebre: la Ilercavònia septentrional*”, Tesi Doctoral, Universitat de Barcelona. Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia <http://hdl.handle.net/10803/2599>.

NOGUERA, J. (2008): “Los inicios de la conquista romana de Iberia: Los campamentos de campaña en el curso inferior del Río Ebro”, *Archivo Español de Arqueología*, 81, pp. 31-48.

OLIVER, A. (1981): “Incineraciones entre el río Ebro y el Palancia. Nuevas aportaciones para el estudio de los enterramientos ibéricos”, *Cuadernos de prehistoria y arqueología castellonenses*, 8, pp. 189-256.

OLIVER, A. (2005): “La necrópolis ibérica del Mas Nou de Bernabé en Tirig-Salzedella (Castellón)”, *Sagvntvm*, 37, pp. 45-58.

OLIVER, A. (2014): “Necrópolis Ibérica de la Solivella: Nuevas visiones, nuevas propuestas”, *Cuadernos de Prehistoria y Arqueología de la Universidad Autónoma de Madrid*, 40, pp. 67-79.

OLIVER, A. (2016): “La necrópolis ibérica de la Bassa del Mas, Santa Magdalena de Polpis (Castellón) y su entorno arqueológico”, *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló*, 34, pp. 119-151.

OLIVER, A. (2018): “Nuevos enterramientos ibéricos en Castellón”, a *Jornades d'Arqueologia de la Comunitat Valenciana, 2013-2015*, Direcció General de Cultura i Patrimoni de la Generalitat Valenciana, pp. 69-76.

OLIVER, A.; GUSI, F. (1986): “Tres urnes de la necrópolis ibèrica de la via fèrria València-Tarragona, prop d'Alcossebre (Alcalá de Xivert, Castelló)”, *Cuadernos de prehistoria y arqueología castellonenses*, 12, pp. 123-140.

OLIVER, A.; GUSI, F. (1995): “*El Puig de la Nau. Un hábitat fortificado ibérico en el ámbito mediterráneo peninsular*”, Monografies de Prehistòria i Arqueologia Castellonenques, 4, Diputación de Castellón.

PADRÓ, J. (1971): “Breus notes sobre els escarabeus i escaraboids de la necròpolis de Can Banyís”, *Pyrenae*, 7, pp. 129-133.

PAGÀ, M (2016): “La necròpolis ibèrica de Mianes (Santa Barbara, Montsià). Noves aportacions i estudi de conjunt”, a *Actes de les I Jornades d'arqueologia de les Terres de l'Ebre*, Vol. 1, pp. 273-283.

RAFEL, N.; HERNÁNDEZ, G. (1992): "Pràctiques funeràries a la necròpolis del Coll del Moro (Gandesa, Terra Alta)", *Revista d'Arqueologia de Ponent*, 2, pp. 37-57.

RAMÓN, E. (1989): “Un arybalos procedent de la necròpolis de Milmanda (Vimbodí)”, *Aplec de Treballs del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà*, 9, 123-134.

RAMÓN, E. (1995): “La necròpolis protohistòrica de Milmanda (Vimbodí)”, *Citerior* 1, pp. 107-117.

RODRÍGUEZ, J; FERRER, E. (2018): “Teoría e interpretación en la arqueología de la muerte”, *Spal*, 27, 2, pp. 89-123.

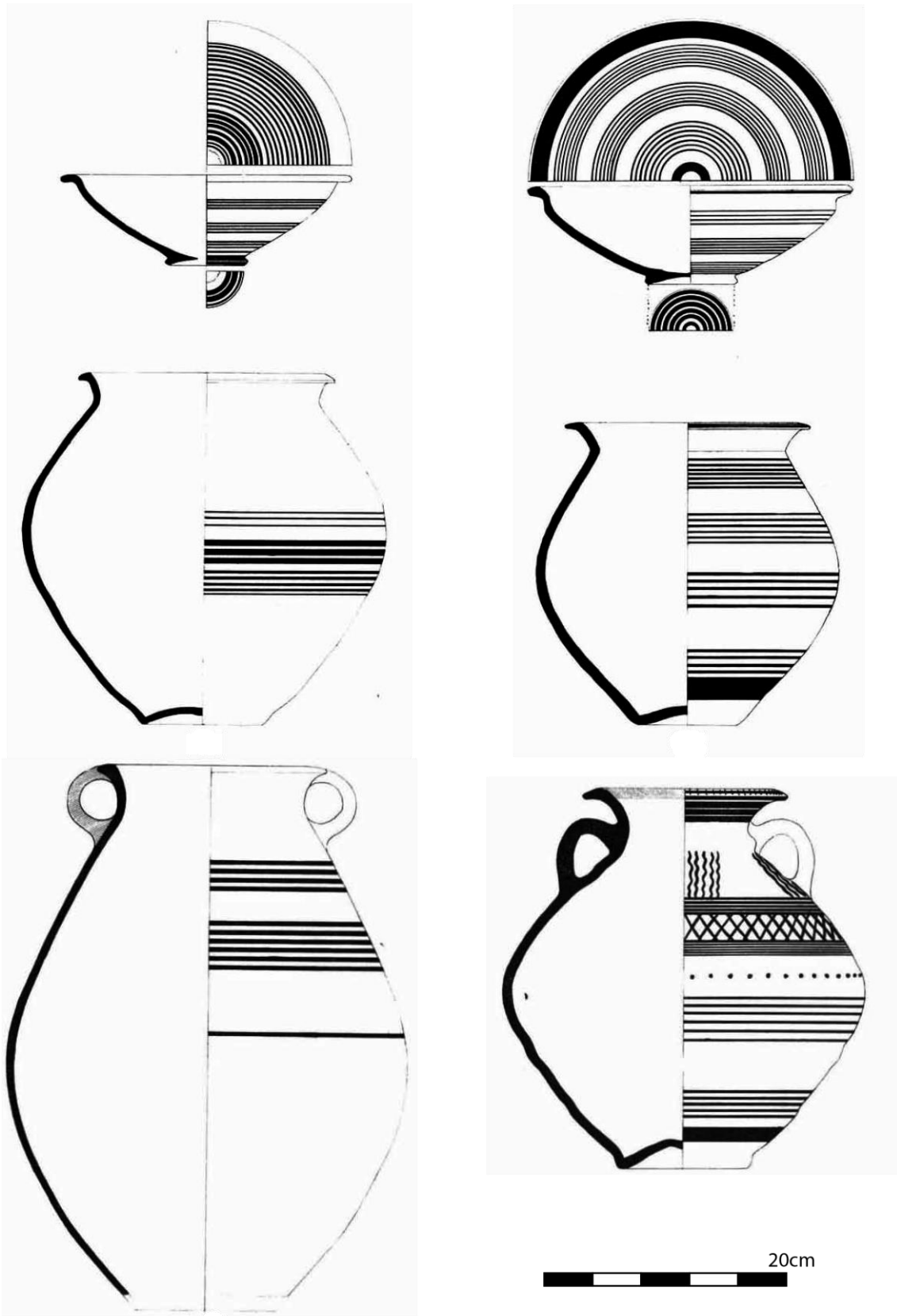
SELMA, S. (2017): “*Els jaciments arqueològics de Castelló de la Plana. De la investigació a la divulgació*”, Monografies de Prehistòria i Arqueologia Castellonenques, 13, Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques, Castelló.

SENENT, J. J. (1923): “Estacions ibèriques entre el riu Cènia i el Millars (Castelló)”, *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, MCMXV-XX, pp. 619-621.

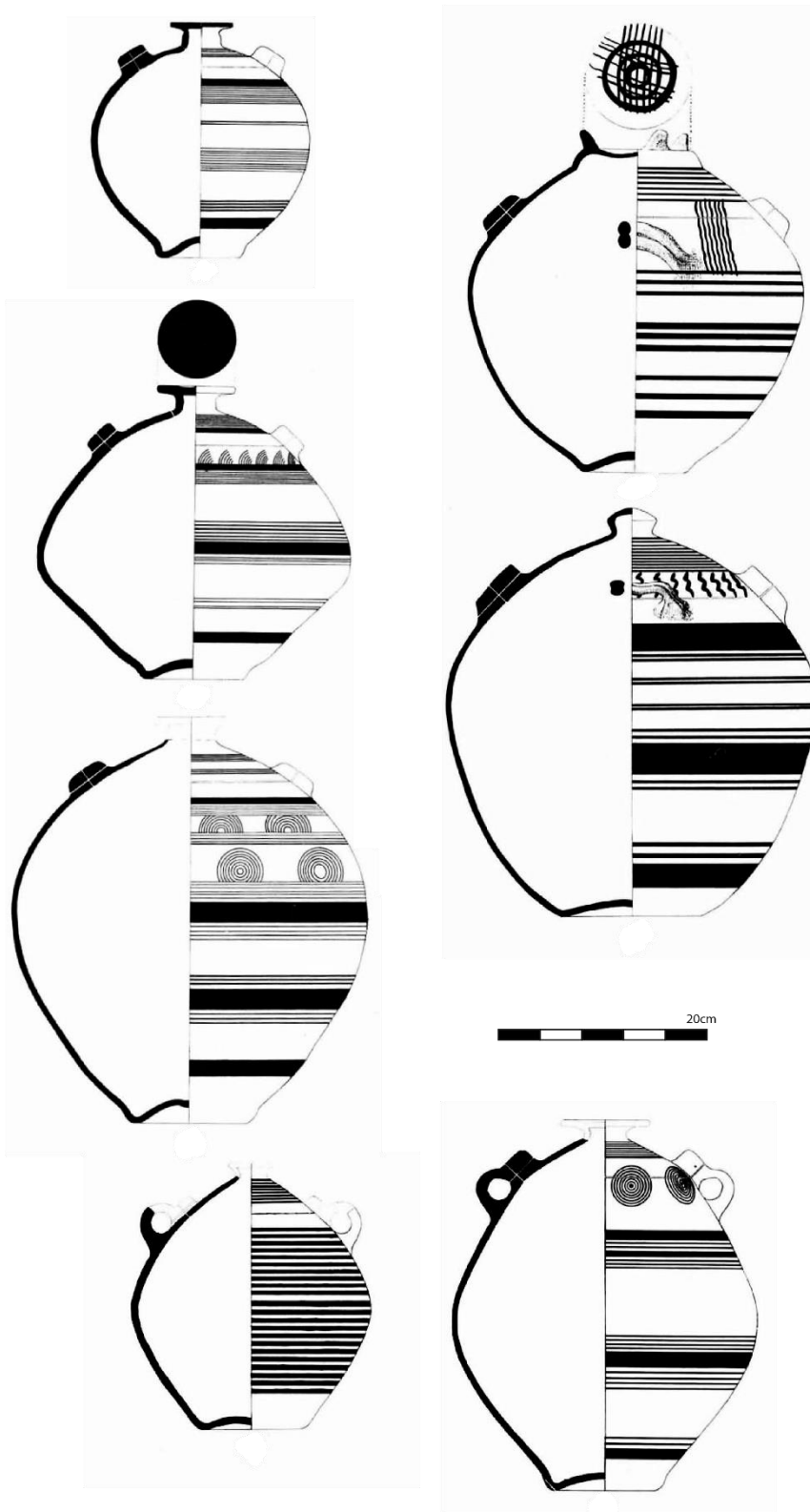
VILASECA, S.; SOLÉ, J. M.; MAÑÉ, R. (1963): “*La necròpolis de Can Banyís (Banyeres, prov. de Tarragona)*”, Seminario de Historia Primitiva del Hombre, VIII, Universidad de Madrid.

VILLALBÍ, M.; MONTAÑÉS, C.; FORCADELL, A. (2002): “El poblament del Castell d'Amposta (Montsià). Un hábitat fortificat a la desembocadura de l'Ebre”, *I Jornades d'Arqueologia. Ibers a l'Ebre. Recerca i interpretació, Tivissa 2001. Ilercavònia*, 3, pp. 159-169.

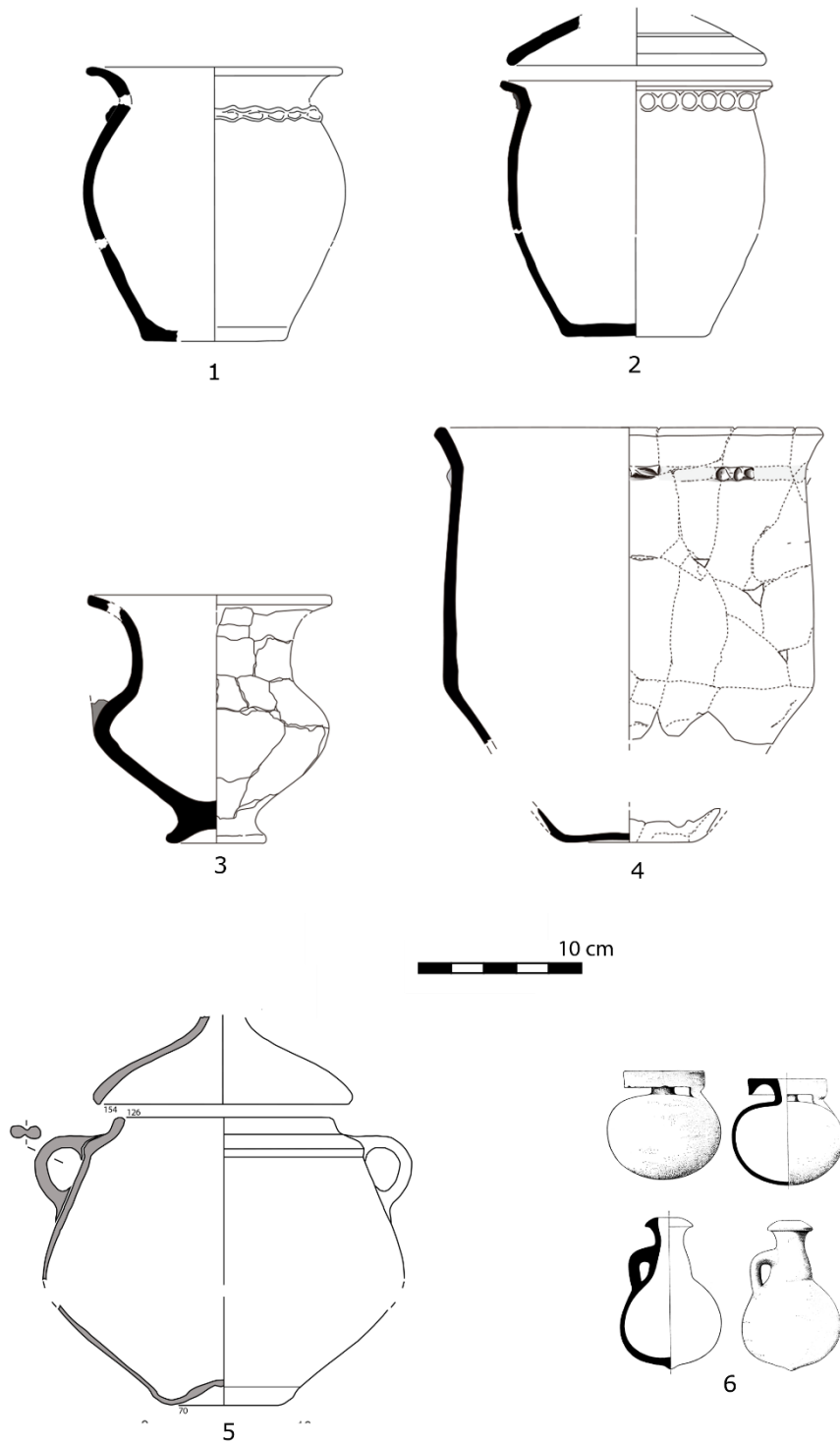
ANNEX I: Làmines 1-5. Materials ceràmics

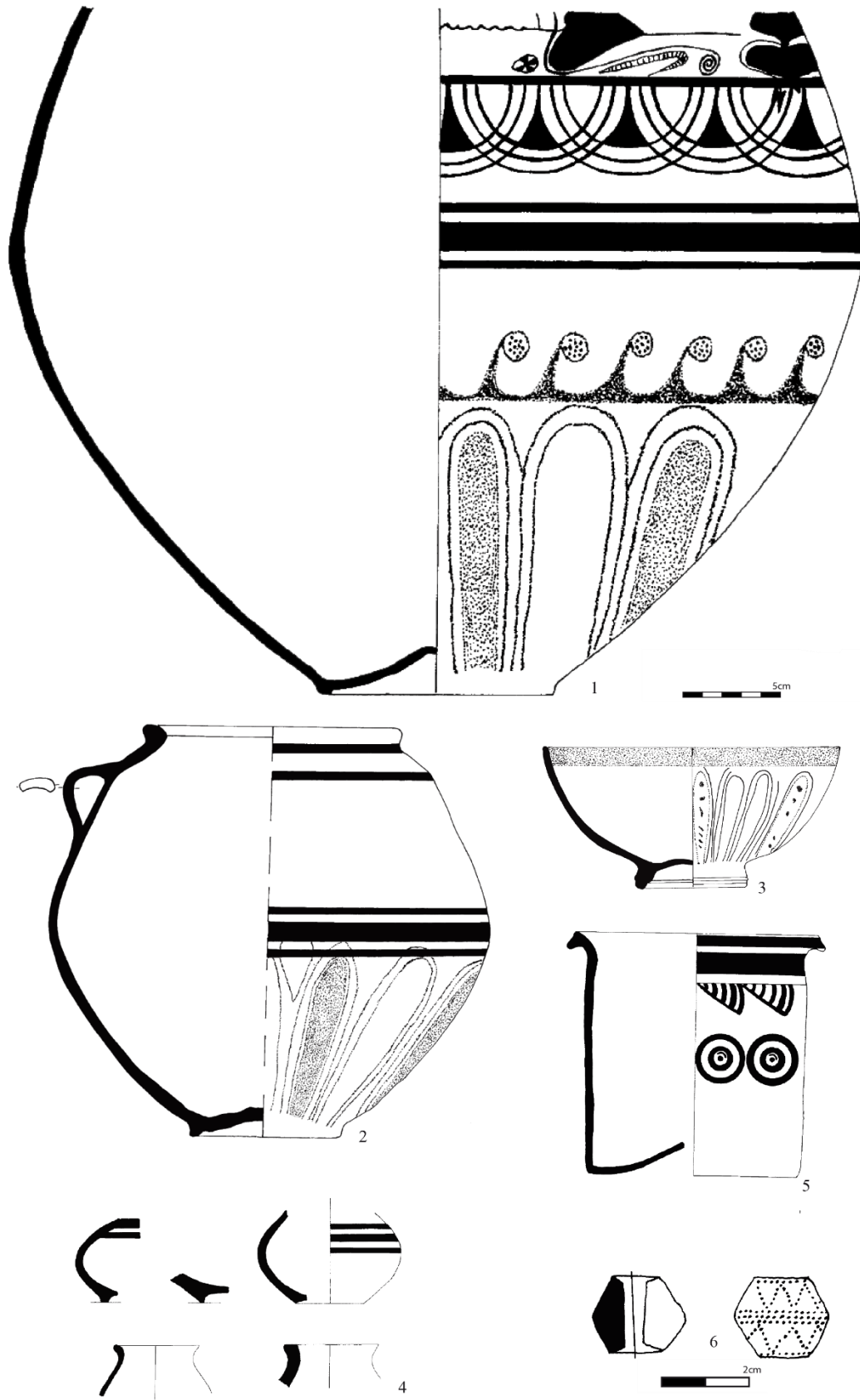
Làm. 1. Urnes a torn de la Solivella [6]. Font: D. Fletcher (1965: 37-38).

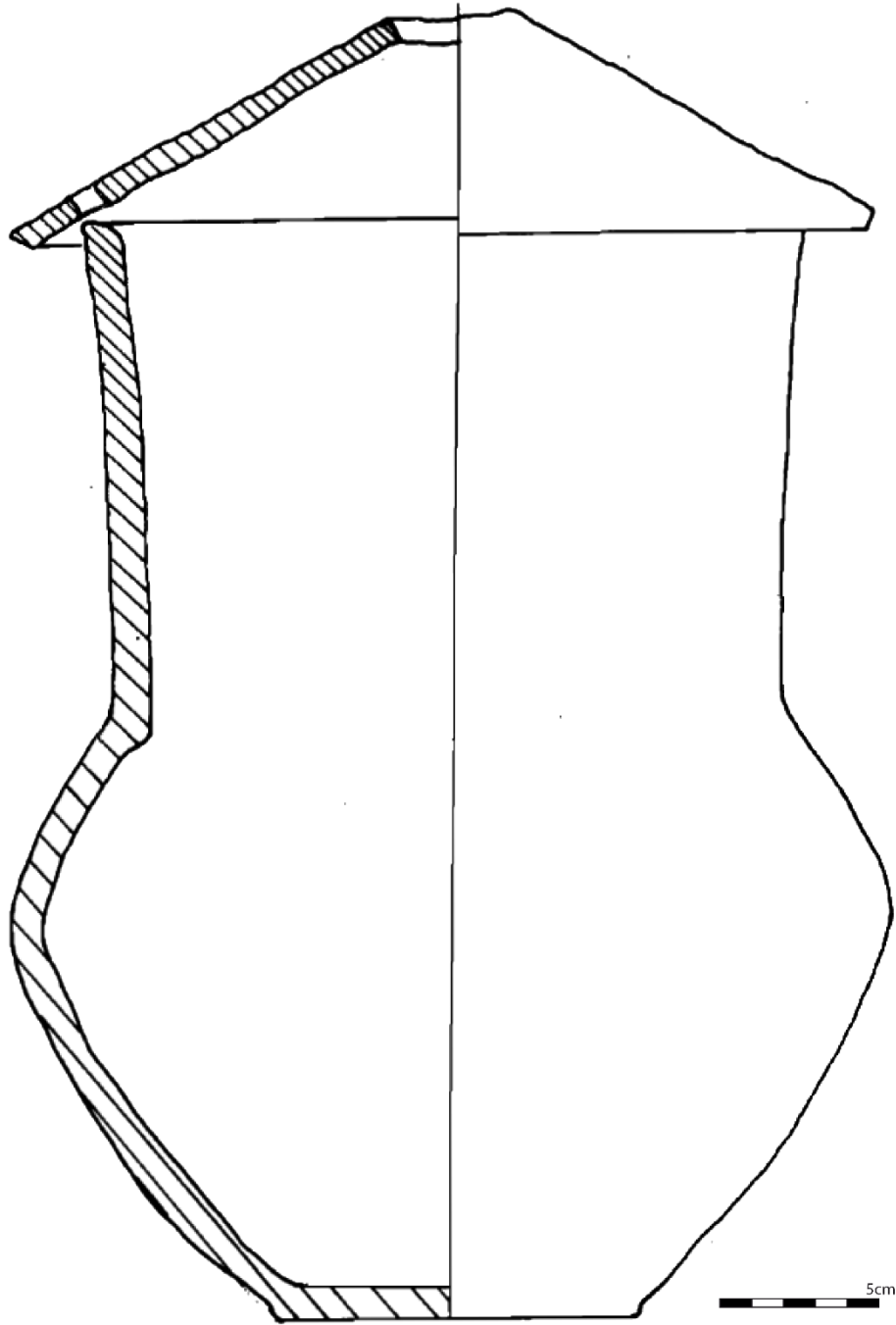
Làm. 2. Urnes de tancament hermètic de la Solivella [6]. Font: D. Fletcher (1965: 27-38).

Làm. 3. Urnes a mà (1-4) i urna de tipus *pithos* (5) d'Esquarterades [22]. Font: M.C. Belarte i J. Noguera (Belarte, Noguera, 2018). *Aryballos* grec (6, superior) i unguentari fenici (6, inferior) de Mas de Mussols [1]. Font: J. Maluquer (1984: 66).

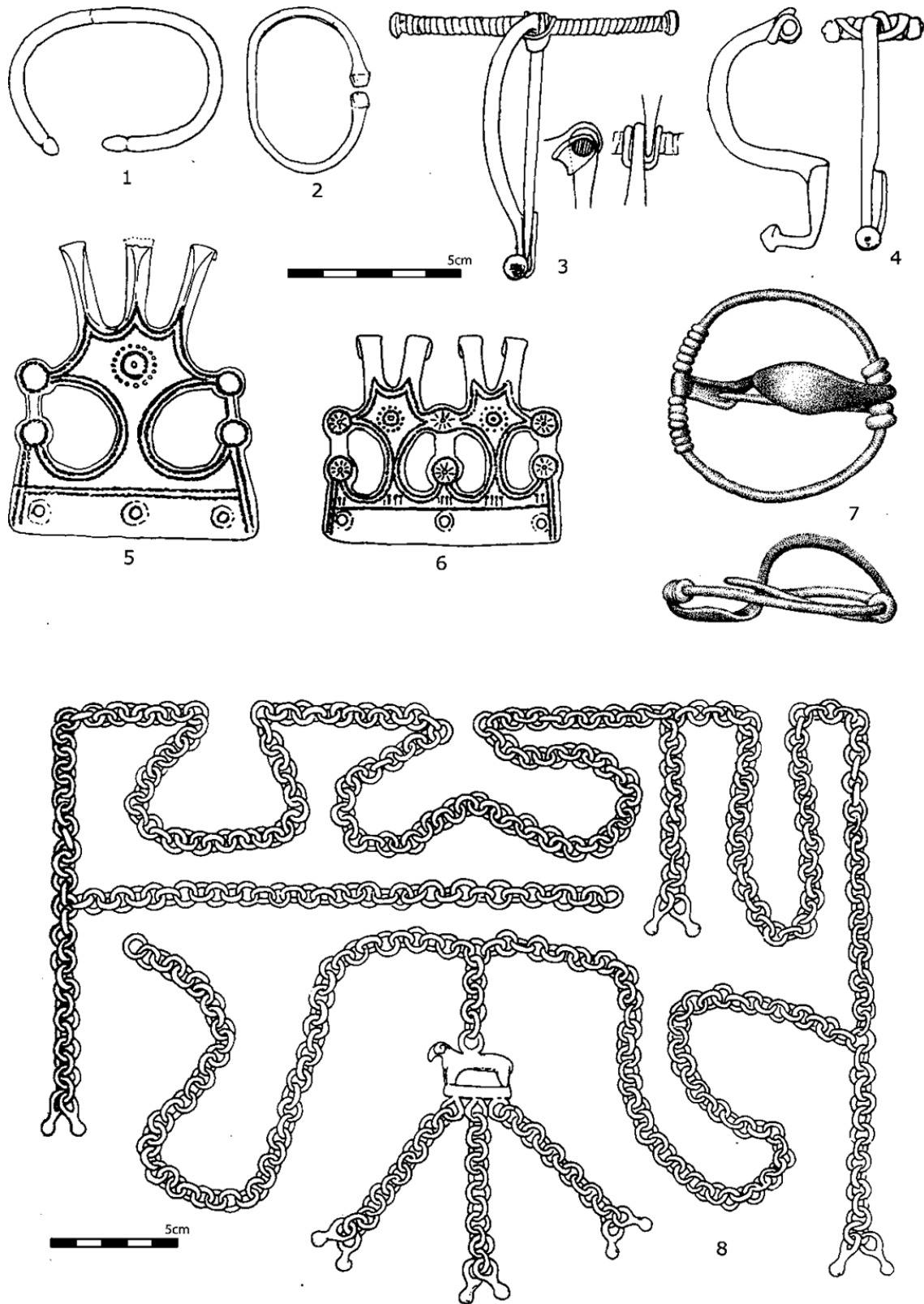

Làm. 4. Conjunt ceràmic de l'enterrament 20 del Torelló del Boverot [16]. Tenalla de grans dimensions (1) que contenia una urna de tipus *pithos* (2), juntament amb un *kalathos* (5), vaixel·la de taula (3), petits contenidors (4) i una fusaiola (6). Font: G. Clausell (1999).

Làm. 5. Urna de coll cilíndric del Torelló del Boverot [16]. Font: A. Oliver (1981: 197).

**ANNEX II: Làmines 6-7. Elements d'indumentària i
ornamentació personal**

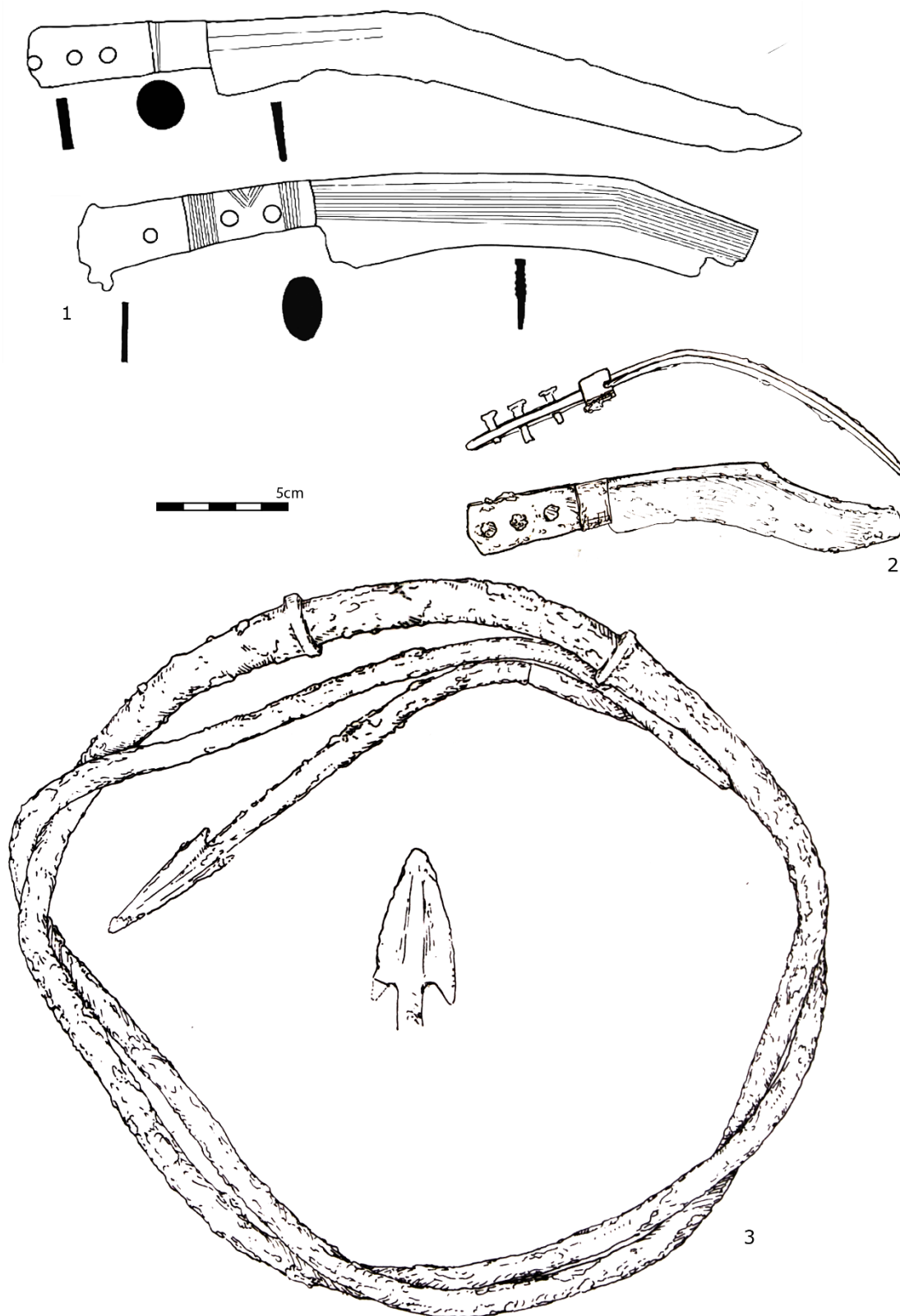

Làm. 6. Elements d'indumentària i ornamentació personal provinents de Mianes [2]. Braçalets (1, 2), fíbules de ressort bilateral (3, 4), sivelles de cinturó de 3 i 4 garfis (5, 6) i cadeneta amb penjoll zoomorf (8). Font: F. Esteve (1999: 105-139). Fíbula anular hispànica (7). Font: J. Maluquer (1987: 151).

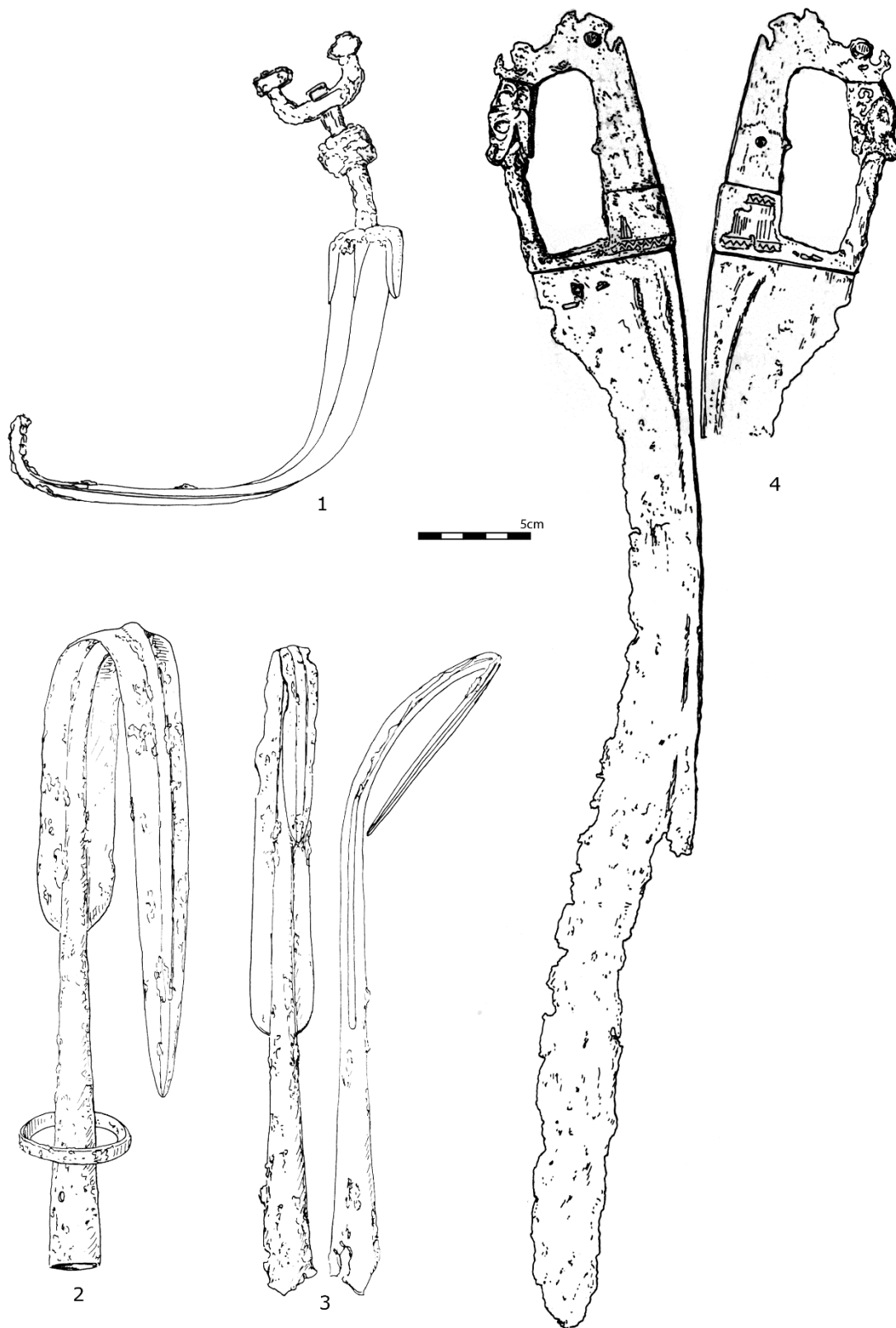

Làm. 7. Elements d'indumentària i ornamentació personal provinents de Mianes [2]: sivella de cinturó de dos garfis (1), penjolls zoomorfs (2, 3). Font: M. Pagà (2016: 278). Fíbula zoomorfa (4) de Bassa del Mas [12]. Font: A. Oliver (2016: 121). Torques (6) de Mianes [2]. Font: M. Genera, M. Barril i J. Peiret (2008: 220). Torques (7) i penjoll de tipus gàbia (*cage-bird*) (5) de Mas de Mussols [1]. Font: J. Maluquer (1984: 83, 87).

ANNEX III: Làmines 8-9. Elements de la panòplia militar

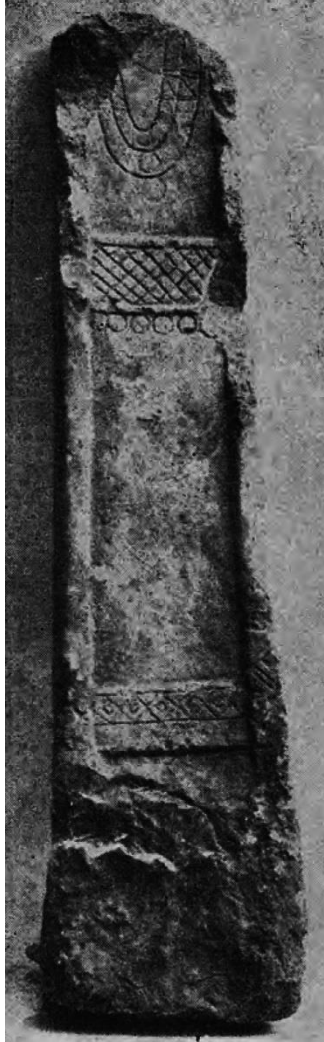

Làm. 8. Ganivets afalcatats (1) de la Bassa del Mas [12]. Font: A. Oliver (2016: 135). Ganivet afalcatat (2) i *soliferreum* (3) de Mianes [2]. Font: F. Esteve (1999: 126-132).

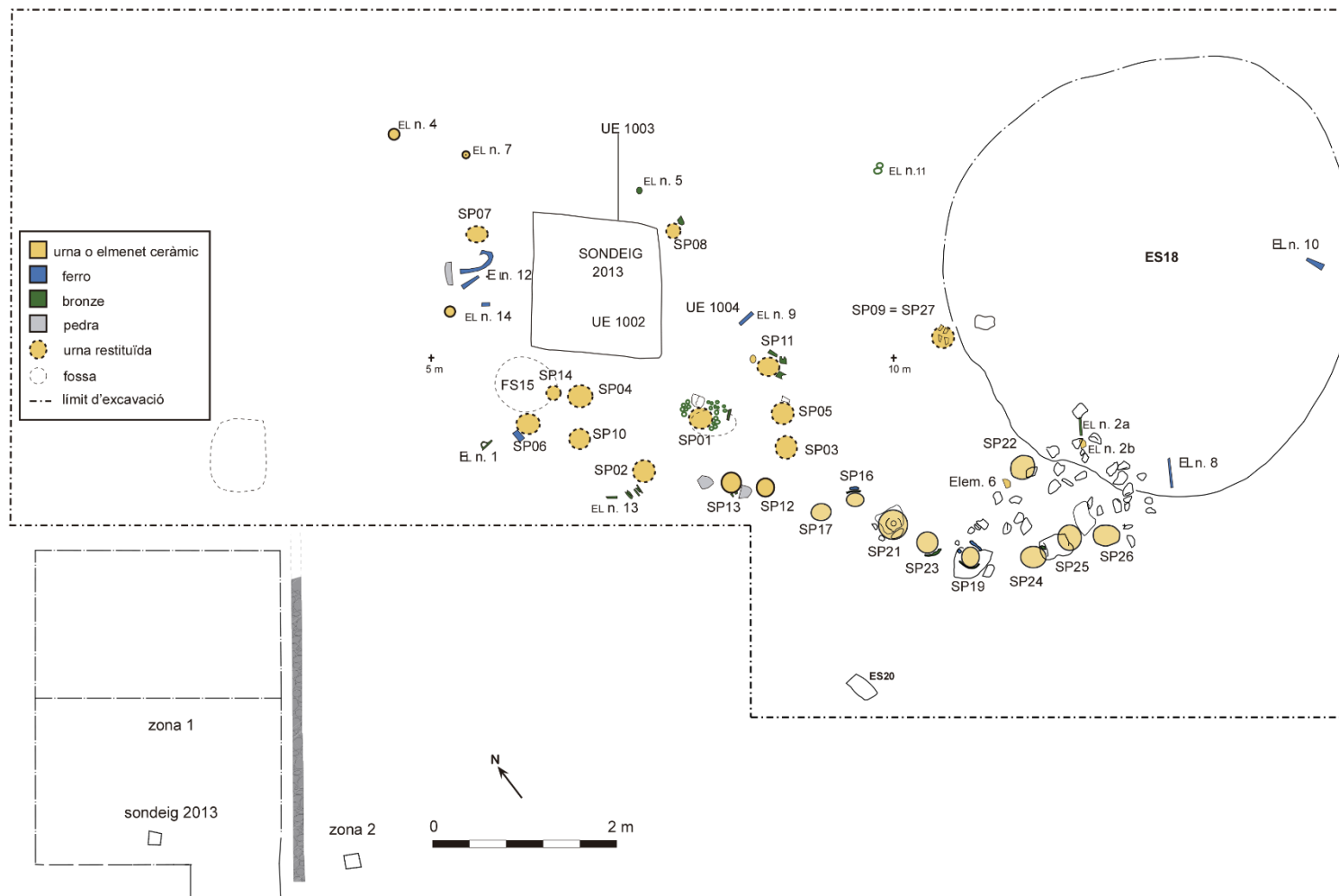
Làm. 9. Espasa de tipus la Tène amb antenes (1), puntes de llança (2, 3) i falcata (4) de Mianes [2]. Font: F. Esteve (1999: 90-131).

ANNEX IV: Làmina 10. Estela antropomorfa

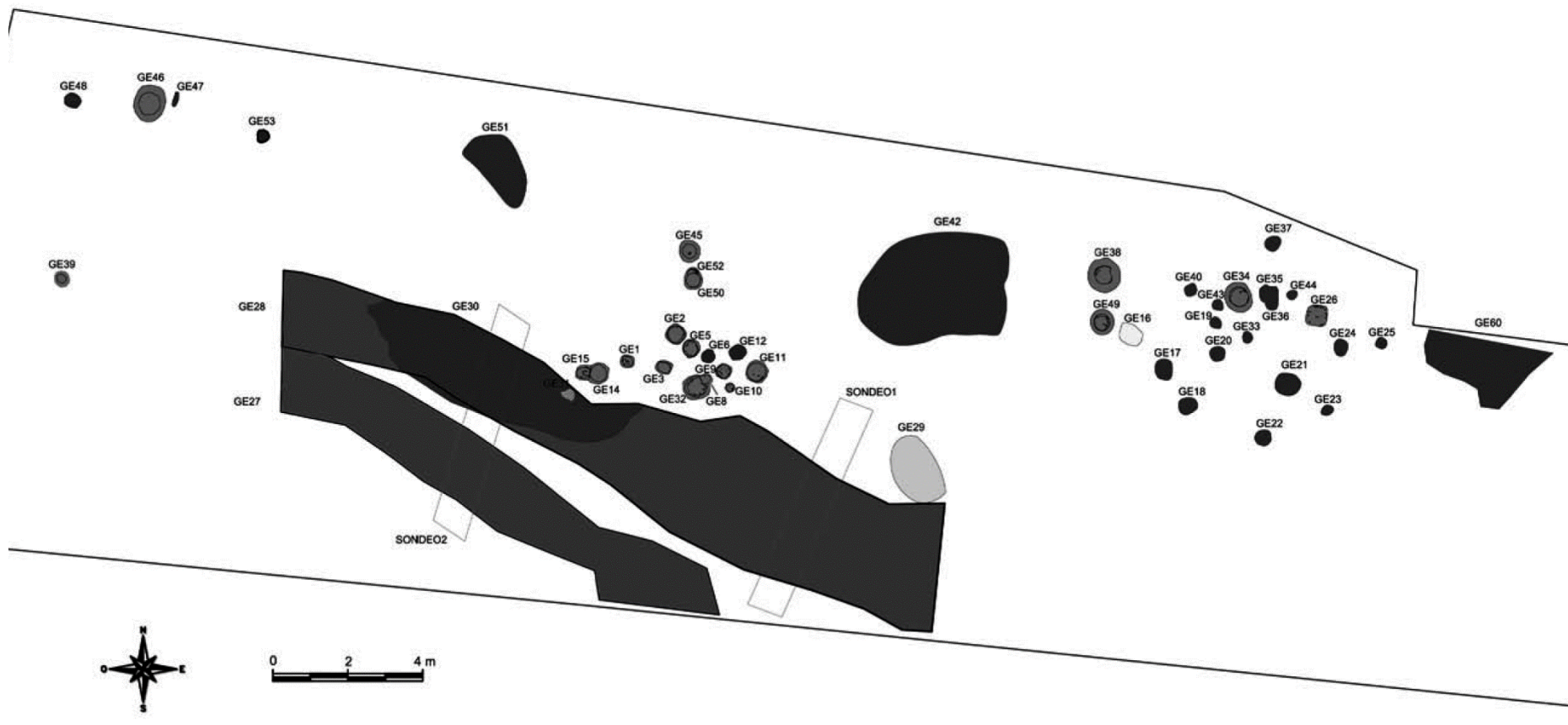

Làm. 10. Estela anepigràfica antropomorfa de Mas de Quico [27]. Font: I. Ballester (1942).

ANNEX V: Lâmines 11-12. Planimetries de les necròpolis

Làm. 11. Planta de les sepultures documentades durant els anys 2014 i 2015 a Esquarterades [22]. Font: M. C. Belarte i J. Noguera (2018).

Làm. 12. Planta de la disposició de les sepultures excavades el 2007 de Torre la Sal [13]. Font: E. Flors (2009: 194).

**ANNEX VI: Fitxes d'inventari de les necròpolis ibèriques entre
els rius Millars i Ebre**

Jaciment Mas de Mussols

Núm. inv. 001

Altres noms

Municipi Aldea

ETRS89/UTM 31N

Comarca Baix Ebre

Coord. Long. (X) 295820

Província Tarragona

Coord. Lat. (Y) 4511550

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☒ Destruït

Ubicació dels materials

Museu Comarcal del Montsià.

Estat dels materials

Parcialment preservats

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☒ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes 336 m²

Sepultures: 53

Hàbitat relacionat

☐ Desconegut	Distància:
☒ Conegut: Mas de Mussols (Poblat)*	200 m

Tipus de sepultures: estructures

☒ "Loculus"
☐ "Loculus" folrat de pedra
☐ Cista
☐ Túmul
☐ Llosa de pedra (loculus)
☐ Estela
☐ Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☒ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☒ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☒ Urna a mà bitroncocònica
☒ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☒ Urna a torn	☐ Desconeguda
☒ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

☒ Individual
☐ Doble
☐ Múltiple
☐ Desconegut

Tapadora: tipus

☒ Ceràmica: hermètica
☒ Ceràmica: plat a torn
☐ Ceràmica: plat a mà
☒ Llosa de pedra

Acabat de les urnes

☒ Sense acabat
☒ Decoració pintada
☐ Cordó digitat (cer. a mà)
☐ Desconegut

Classe ceràmica

☒ Ibèrica oxidada	☒ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☐ Desconeguda
☒ Ibèrica a mà	☒ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☒ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☐ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☒ Sivella	☒ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☒ Torques	☒ Denes
☒ Braçalet	☒ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☒ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☒ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☒ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☒ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☒ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☒ Pinça de bronze	☐ Epigrafià
☒ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☒ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☒ Fíbula de doble ressort	
☒ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☒ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☒ 1 garfi	☐ 4 garfis
☒ 2 garfis	☐ Indeterminat
☒ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☐ Ibèric indeterminat
☒ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

VI aC.

Notes

La necròpolis ha estat parcialment espoliada.

Es va documentar una necròpolis tardorroma molt a prop.

*A 150 m al sud del pont de l'autopista A-7 i aproximadament a 200 m de la necròpolis hi ha indicis de materials superficials que indicarien la presència d'un possible hàbitat que estaria ocult o destruït en l'actualitat.

Bibliografia

- MALUQUER DE MOTES, J. (1984): "La necròpolis paleoibèrica de "Mas de Mussols", Tortosa (Tarragona)", a Programa de Investigaciones Protohistóricas VIII, Barcelona.
- GRAELLS i FABREGAT, R. (2008): "La necròpolis protohistòrica de Milmanda (Vimbodí, Conca de Barberà, Tarragona). Un exemple del món funerari català durant el trànsit entre els segles VII i VI aC", Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Col. Hic et nunc, 5, Tarragona.
- NOGUERA GUILLÉN, J. (2007): "Gènesi i evolució de l'estructura del poblament ibèric en el curs inferior del riu Ebre: la Ilercavònia septentrional", Tesi Doctoral, Barcelona.
- ESTEVE GÁLVEZ, F. (1999): "Recerques Arqueològiques a la Ribera Baixa de L'Ebre (II). Protohistòria i Antiguitat Tardana", Ajuntament d'Amposta.
- NOGUERA GUILLÉN, J. (2008): "Los inicios de la conquista romana de Iberia: Los campamentos de campaña en el curso inferior del Río Ebro", a Archivo Español de Arqueología, 81, pp. 31-48.

Jaciment

Núm. inv.

Altres noms

Municipi

ETRS89/UTM

Comarca

Coord. Long. (X)

Província

Coord. Lat. (Y)

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☒ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☒ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☒ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures:

Hàbitat relacionat

☐ Desconegut	Distància:
☒ Conegut: Poblament ibèric de Mianes	(proper) m

Tipus de sepultures: estructures

☒ "Loculus"
☐ "Loculus" folrat de pedra
☐ Cista
☐ Túmul
☐ Llosa de pedra (loculus)
☐ Estela
☐ Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☒ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☒ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☒ Urna a torn	☐ Desconeguda
☒ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

☒ Individual
☐ Doble
☐ Múltiple
☐ Desconegut

Tapadora: tipus

☒ Ceràmica: hermètica
☒ Ceràmica: plat a torn
☐ Ceràmica: plat a mà
☒ Llosa de pedra

Acabat de les urnes

☐ Sense acabat
☒ Decoració pintada
☐ Cordó digitat (cer. a mà)
☐ Desconegut

Classe ceràmica

☒ Ibèrica oxidada	☒ Grega oriental	☐ Campaniana
☒ Ibèrica reduïda	☒ Àtica de vernís negre	☐ Desconeguda
☒ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☒ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☐ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☒ Sivella	☐ Rebló/botó
☒ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☒ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☒ Torques	☒ Denes
☒ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☒ Cadeneta	☐ Cascavell
☒ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☒ Ganivet afalcatat	☒ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☒ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☒ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☒ Pinça de bronze	☐ Epigrafia
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☒ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☒ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☒ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☒ 1 garfi	☒ 4 garfis
☒ 2 garfis	☐ Indeterminat
☒ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☐ Ibèric indeterminat
☒ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

2a meitat del VI -
1a meitat IV aC.**Notes**

Multiplicitat de grups arqueològics intervenint sense un consens metodològic en comú. Es desconeix la ubicació actual de molts dels materials.

Bibliografia

- PAGÀ FORNÓS, M (2016): "La necròpolis ibèrica de Mianes (Santa Barbara, Montsià). Noves aportacions i estudi de conjunt", a: Actes de les I Jornades d'arqueologia de les Terres de l'Ebre, Vol. 1.
- GENERA, M.; BARRIL, M.; PEIRET, J. (2008): "*Datos para una redefinición de la necrópolis de Mianes, Santa Bàrbara-Tortosa (Montsià- Baix Ebre, Tarragona)*", a Zephyrus, LXII, pp. 207-229.
- MALUQUER DE MOTES, J. (1987): "*La necrópolis paleoibèrica de Mianes en Santa Barbara (Tarragona)*", a Programa de Investigaciones Protohistóricas IX, Barcelona.
- GRAELLS i FABREGAT, R. (2008): "La necròpolis protohistòrica de Milmanda (Vimbodí, Conca de Barberà, Tarragona). Un exemple del món funerari català durant el trànsit entre els segles VII i VI aC", Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Col. Hic et nunc, 5, Tarragona.
- NOGUERA GUILLÉN, J. (2007): "Gènesi i evolució de l'estructura del poblament ibèric en el curs inferior del riu Ebre: la Ilercavònia septentrional", Tesi Doctoral, Barcelona.
- MORET, P. (2002): "*Reflexiones sobre el período ibérico pleno (siglos V a III a.C.) en el Bajo Aragón y zonas vecinas del curso inferior del Ebro*" a I Jornades d'Arqueologia. *Ibers a l'Ebre. Recerca i interpretació*, Tivissa 2001. Ilercavonia, 3, pp. 111-136.

Jaciment L'Oriola

Núm. inv. 003

Altres noms

Municipi Amposta

ETRS89/UTM 31N

Comarca Montsià

Coord. Long. (X) 295959

Província Tarragona

Coord. Lat. (Y) 4507276

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☒ Destruït

Ubicació dels materials

Museu Comarcal del Montsià.

Estat dels materials

Parcialment preservats

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures: 34

Hàbitat relacionat

☒ Desconegut	Distància:
☐ Conegut:	m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☒ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☒ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☒ Urna a torn	☐ Desconeguda
☒ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☐ Desconeguda
☒ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☒ Petits contenidors	☐ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☒ Sivella	☐ Rebló/botó
☒ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☒ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☒ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☒ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafi
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☒ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☒ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☒ 1 garfi	☐ 4 garfis
☒ 2 garfis	☐ Indeterminat
☒ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☐ Ibèric indeterminat
☒ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

VI aC (?) - 2a meitat
del V aC.**Notes**

Es documenten, segons Esteve (1974), 3 pires cineràries. Les datacions es realitzen en base a les sepultures millor conservades, que alhora semblen ser les més modernes.

Bibliografia

- ESTEVE GALVEZ, F. (1974): “*La necrópolis ibèrica de La Oriola cerca de Amposta (Tarragona)*”, a Estudios Ibéricos, 5, Valencia.
- GRAELLS i FABREGAT, R. (2008): “La necrópolis protohistòrica de Milmanda (Vimbodí, Conca de Barberà, Tarragona). Un exemple del món funerari català durant el trànsit entre els segles VII i VI aC”, Institut Català d’Arqueologia Clàssica, Col. Hic et nunc, 5, Tarragona.
- VILLALBÍ, M.; MONTAÑÉS, C.; FORCADELL, A. (2002): “El poblat del Castell d’Amposta (Montsià). Un hàbitat fortificat a la desembocadura de l’Ebre”, a I Jornades d’Arqueologia. *Ibers a l’Ebre. Recerca i interpretació*, Tivissa 2001. Ilercavonia, 3, pp. 159-169.
- ESTEVE GALVEZ, F. (1999): “Recerques Arqueològiques a la Ribera Baixa de L’Ebre (II). Protohistòria i Antiguitat Tardana”, Ajuntament d’Amposta.

Jaciment Puig de la Nau

Núm. inv. 004

Altres noms

Municipi Benicarló

ETRS89/UTM 31N

Comarca Baix Maestrat

Coord. Long. (X) 281027.14

Província Castelló

Coord. Lat. (Y) 4483415.36

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☒ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☒ Destruït

Ubicació dels materials

Museu de Benicarló

Estat dels materials

Preservats

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☒ Fauna
☒ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures: 18

Hàbitat relacionat

☐ Desconegut	Distància:
☒ Conegut: Puig de la Nau	500 m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☒ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☒ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☐ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☒ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☒ Torques	☒ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☒ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☒ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☒ Falcata	☒ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☒ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☒ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☒ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

- Pinça de bronze
 - Escarabeu
 - Fusaiola
 - Segell
 - Vaixel·la metàl·lica
 - Simpulum
 - Altres estris metàl·lics
- Epigrafia

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☒ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☒ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☒ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☐ Ibèric indeterminat
☒ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

V aC.

Notes

Es possible que resti algun sector de la necròpolis per excavar, malgrat que els investigadors apunten que és un jaciment pràcticament destruït.

Bibliografia

- OLIVER, A.; GUSI, F. (1995): "*El Puig de la Nau. Un hàbitat fortificat ibèric en el àmbit mediterràneo peninsular*", Monografies de Prehistòria i Arqueologia Castellonenques, 4, Diputació de Castellón, pp. 243-251.
- MESEGUER FOLCH, V.; GINER SOSPEDRA, V. (1983): "*La necròpolis del Puig de Benicarló*". Ayuntamiento de Benicarló. Benicarló.
- OLIVER, A. (1981): "*Incineraciones entre el río Ebro y el Palancia. Nuevas aportaciones para el estudio de los enterramientos ibéricos*", a Cuadernos de prehistoria y arqueología castellonenses, 8, pp. 189-256.

Jaciment

Núm. inv.

Altres noms

Municipi

ETRS89/UTM

Comarca

Coord. Long. (X)

Província

Coord. Lat. (Y)

Estat del jaciment

☒ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☒ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures:

Hàbitat relacionat

☐ Desconegut	Distància:
☒ Conegut: La Tossa	1500 m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☒ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☐ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☒ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☒ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☒ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☒ Cadeneta	☐ Cascavell
☒ Anella	☐ Desconegut
☒ Figureta	

Panòpia

☒ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☒ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☒ Llança (punta)	
☒ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafi
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☒ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☒ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☒ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☐ Ibèric indeterminat
☒ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

f. del VI aC.-V aC.

Notes

Les roturacions de la finca al 1941 van posar de manifest la necròpolis de la que bona part es va destruir. La publicació de Esteve Galvez no especifica la tipologia de les urnes, només ens diu que es tracten d'urnes ovoides. Atès l'escàs coneixement de la necròpolis, i que els conjunts materials són semblants als de la Solivella [6], on tampoc es documenta ceràmica a mà, amb totes les precaucions es podria proposar una datació d'entre finals del VI aC. i el segle V aC.

Bibliografia

- ESTEVE GALVEZ, F. (1966): "*La necròpolis ibèrica de El Bovalar (Benicarló, Castellón de la Plana)*", a Archivo de Prehistoria Levantina, Vol. XI, Valencia.
- OLIVER, A. (1981): "*Incineraciones entre el río Ebro y el Palancia. Nuevas aportaciones para el estudio de los enterramientos ibéricos*", a Cuadernos de prehistoria y arqueología castellonenses, 8, pp. 189-256.
- GIL MASCARELL, M. (1973): "*Restos funerarios ibéricos en las provincias de Castellón i Valencia*", Saguntum: Papeles del Laboratorio de Arqueología de Valencia, 9, pp. 29-48.

Jaciment La Solivella

Núm. inv. 006

Altres noms

Municipi Alcalà de Xivert

ETRS89/UTM 31N

Comarca Baix Maestrat

Coord. Long. (X) 265308.49

Província Castelló

Coord. Lat. (Y) 4463551.18

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☒ Parcialment arrasat
☒ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Museu de BBAA de Castelló/M. de Prehist. de València.

Estat dels materials

Preservats

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☒ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes 60 m²

Sepultures: 59

Hàbitat relacionat

☐ Desconegut	Distància:
☒ Conegut: Castell de Xivert	2400 m

Tipus de sepultures: estructures

☐ "Loculus"
☐ "Loculus" folrat de pedra
☐ Cista
☐ Túmul
☐ Llosa de pedra (loculus)
☐ Estela
☒ Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☒ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☒ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☒ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☒ Urna a torn	☐ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

☒ Individual
☐ Doble
☐ Múltiple
☐ Desconegut

Tapadora: tipus

☒ Ceràmica: hermètica
☒ Ceràmica: plat a torn
☐ Ceràmica: plat a mà
☒ Llosa de pedra

Acabat de les urnes

☐ Sense acabat
☒ Decoració pintada
☐ Cordó digitat (cer. a mà)
☐ Desconegut

Classe ceràmica

☒ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☐ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☒ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☐ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☒ Sivella	☒ Rebló/botó
☒ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☒ Denes
☒ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☒ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☒ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☒ Falcata	☒ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☒ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☒ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☒ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafia
☒ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☒ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☒ Fermalls de doble ressort	
☒ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☒ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☒ 1 garfi	☐ 4 garfis
☒ 2 garfis	☐ Indeterminat
☒ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☐ Ibèric indeterminat
☒ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

2a meitat del s. VI a
finals del V aC.**Notes**

En superfície i descontextualitzades es van recuperar, segons Fletcher, 31 urnes més.
La partida de La Solivella també es coneix com el Calvari.

Bibliografia

- OLIVER FOIX, A. (2014): “*Necrópolis Ibérica de la Solivella: Nuevas visiones, nuevas propuestas*”, a Cuadernos de Prehistoria y Arqueología de la Universidad Autónoma de Madrid, 40.
- OLIVER FOIX, A. (1981): “*Incineraciones entre el río Ebro y el Palancia. Nuevas aportaciones para el estudio de los enterramientos ibéricos*”, a Cuadernos de prehistoria y arqueología castellanenses, 8, pp. 189-256.
- FLETCHER VALLS, D. (1965): “*La necrópolis de La Solivella (Alcalá de Chivert)*”, Servicio de Investigación Prehistórica, Serie de Trabajos Varios, 32, Diputación Provincial de Valencia.
- OLIVER FOIX, A. (2016): “*La necrópolis ibérica de la Bassa del Mas, Santa Magdalena de Polpis (Castellón) y su entorno arqueológico*”, a Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 34, pp. 119-151.
- NEUMAIER, J.; ANTONIO OTAL, J. M.; VIZCAÍNO LEÓN, D. (1998): “*Excavaciones de salvamento en el Castell de Xivert (Alcalá de Chivert, Castellón). Avance del estudio de las fases pre y protohistóricas*”, a Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 19, pp. 195-219.
- GIL MASCARELL, M. (1973): “*Restos funerarios ibéricos en las provincias de Castellón i Valencia*”, Saguntum: Papeles del Laboratorio de Arqueología de Valencia, 9, pp. 29-48.

Jaciment

Núm. inv.

Altres noms

Municipi

ETRS89/UTM

Comarca

Coord. Long. (X)

Província

Coord. Lat. (Y)

Estat del jaciment

☒ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures:

Hàbitat relacionat

☒ Desconegut	Distància: ____
☐ Conegut: ____	____ m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☒ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☒ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☐ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☐ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☐ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☐ Fíbula	☐ Anell
☒ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☒ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☒ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☒ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☒ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☒ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafi
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☒ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☒ Ibèric indeterminat
☐ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

Notes

Els materials formen part del llegat F. Esteve. L'hàbitat més proper, sense poder-lo relacionar fefaentment amb aquest enterrament, és el del Tossalet d'Alcalà de Xivert (a 3 km). Com a mínim es pot documentar una sepultura

Bibliografia

- OLIVER FOIX, A. (2014): "*Necrópolis Ibérica de la Solivella: Nuevas visiones, nuevas propuestas*", a Cuadernos de Prehistoria y Arqueología de la Universidad Autónoma de Madrid, 40.
- OLIVER FOIX, A. (2018): "*Nuevos enterramientos ibéricos en Castellón*", a Jornades d'Arqueologia de la Comunitat Valenciana, 2013-2015, Direcció General de Cultura i Patrimoni de la Generalitat Valenciana, pp. 69-76.

Jaciment

Núm. inv.

Altres noms

Municipi

ETRS89/UTM

Comarca

Coord. Long. (X)

Província

Coord. Lat. (Y)

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☒ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☒ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☒ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☒ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures:

Hàbitat relacionat

☒ Desconegut	Distància:
☐ Conegut:	m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☒ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☒ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☒ Urna a torn	☐ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☒ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☒ Denes
☒ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☒ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☒ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafià
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☒ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☒ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☐ Ibèric indeterminat
☒ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:
f. del VI aC.

Notes**Bibliografia**

- OLIVER, A.; GUSI, F. (1986): "Tres urnes de la necròpolis ibèrica de la via fèrria València-Tarragona, prop d'Alcossebre (Alcalá de Xivert, Castelló)", a Cuadernos de prehistoria y arqueología castellanenses, 12.
- OLIVER FOIX, A. (2005): "*La necròpolis ibèrica del Mas Nou de Bernabé en Tirig-Salzedella (Castellón)*", a Sagvntvm (P.L.S.V.), 37.
- OLIVER FOIX, A. (2014): "*Necrópolis Ibèrica de la Solivella: Nuevas visiones, nuevas propuestas*", a Cuadernos de Prehistoria y Arqueología de la Universidad Autónoma de Madrid, 40.
- ESTEVE GÀLVEZ, F. (1966): "*La necròpolis ibèrica de El Bovalar (Benicarló, Castellón de la Plana)*", a Archivo de Prehistoria Levantina, Vol. XI, Valencia, pp. 125-148.
- BOSCH GIMPERA, P. (1924): "*Els problemes arqueològics de la província de Castelló*", a Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura, p. 81.

Jaciment

Núm. inv.

Altres noms

Municipi

ETRS89/UTM

Comarca

Coord. Long. (X)

Província

Coord. Lat. (Y)

Estat del jaciment

☒ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☐ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures:

Hàbitat relacionat

☒ Desconegut	Distància: ____
☐ Conegut: ____	____ m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☒ Urna a torn	☐ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☒ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☐ Desconeguda
☒ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☐ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☒ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☒ Torques	☐ Denes
☒ Braçalet	☒ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☒ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☒ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

- Pinça de bronze
- Escarabeu
- Fusaiola
- Segell
- Vaixel·la metàl·lica
- Simpulum
- Altres estris metàl·lics
- Epigrafia

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☒ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I	Datació:
☒ Ibèric indeterminat	
☐ Ibèric antic	
☐ Ibèric ple	
☐ Ibèric final	

Notes

Els materials formen part del llegat F. Esteve. La ubicació exacta del jaciment, així com altres aspectes, es desconeix o està mal documentada. Com a mínim devia existir 1 sepultura.

Bibliografia

- OLIVER FOIX, A. (2014): "*Necrópolis Ibérica de la Solivella: Nuevas visiones, nuevas propuestas*", a Cuadernos de Prehistoria y Arqueología de la Universidad Autónoma de Madrid, 40.
- OLIVER FOIX, A. (2018): "*Nuevos enterramientos ibéricos en Castellón*", a Jornades d'Arqueologia de la Comunitat Valenciana, 2013-2015, Direcció General de Cultura i Patrimoni de la Generalitat Valenciana, pp. 69-76.
- FLORS, E. (coord.) (2009): "*Torre la Sal (Ribera de Cabanes, Castellón). Evolución del paisaje antrópico desde la prehistoria hasta el medioevo*", Monografies de Prehistòria i Arqueologia Castellonenques, 8, Castellón.

Jaciment Mas Nou de Bernabé

Núm. inv. 010

Altres noms

Municipi Tirig - Salzadella

ETRS89/UTM 31N

Comarca Alt Maestrat

Coord. Long. (X) 254689.8

Província Castelló

Coord. Lat. (Y) 4480282.6

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☒ Parcialment excavat	☒ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Museu de BBAA de Castelló, Museu de Valltorta de Tirig

Estat dels materials

Parcialment preservats

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures: 31

Hàbitat relacionat

☐ Desconegut	Distància:
☒ Conegut: Mas Nou de Bernabé (poblat)	300 m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☒ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☒ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☒ Urna a torn	☐ Desconeguda
☒ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☒ Sivella	☐ Rebló/botó
☒ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☒ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☒ Cadeneta	☐ Cascavell
☒ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☒ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☒ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☒ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☒ Llança (punta)	
☒ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafi
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☒ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☒ 1 garfi	☐ 4 garfis
☒ 2 garfis	☐ Indeterminat
☒ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☐ Ibèric indeterminat
☒ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

meitat del s. VI aC.

Notes

Els materials formen part del llegat F. Esteve. Es coneix que bona part del material metàl·lic que va recollir Esteve va ser furtat (fins a 45 elements metàl·lics i una urna). Un veí va depositar material metàl·lic al Museu de la Valltorta de Tirig. La ubicació de l'assentament relacionat amb la necròpolis, conegut com La Mola dels Peters, es troba a les coordenades: 254727.21, 4479824.49.

Bibliografia

- OLIVER FOIX, A. (2005): "*La necròpolis ibèrica del Mas Nou de Bernabé en Tirig-Salzedella (Castellón)*", a *Sagvntvm* (P.L.S.V.), 37.
- COLOMINAS ROCA, J. (1923): "Els enterraments ibèrics dels Espleters a Salzedella", a *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, VI, pp. 616-619.

Jaciment

Núm. inv.

Altres noms

Municipi

ETRS89/UTM

Comarca

Coord. Long. (X)

Província

Coord. Lat. (Y)

Estat del jaciment

☒ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☐ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☐ Ferro	☐ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures:

Hàbitat relacionat

☒ Desconegut	Distància: ____
☐ Conegut: ____	____ m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☒ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☐ Fíbula	☐ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☒ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☒ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafia
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☒ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☒ Ibèric indeterminat
☐ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

Notes

Es tracten de notícies mal documentades.
L'indret s'ha relacionat amb la població d'El Borseral.

Bibliografia

OLIVER FOIX, A. (2005): “*La necrópolis ibèrica del Mas Nou de Bernabé en Tirig-Salzedella (Castellón)*”, a *Sagvntvm (P.L.S.V.)*, 37, p. 55.

Jaciment Bassa del Mas

Núm. inv. 012

Altres noms

Municipi Santa Magdalena de Polpis

ETRS89/UTM 31N

Comarca Baix Maestrat

Coord. Long. (X) 268717.79

Província Castelló

Coord. Lat. (Y) 4469231.43

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☒ Parcialment excavat	☒ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Museu de BBAA de Castelló.

Estat dels materials

Preservats

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures: 8

Hàbitat relacionat

☒ Desconegut	Distància:
☐ Conegut:	m

Tipus de sepultures: estructures

☒ "Loculus"
☒ "Loculus" folrat de pedra
☐ Cista
☐ Túmul
☐ Llosa de pedra (loculus)
☐ Estela
☐ Desconegut

Tipologia de les urnes

☒ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☒ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☐ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

☒ Individual
☒ Doble
☐ Múltiple
☐ Desconegut

Tapadora: tipus

☒ Ceràmica: hermètica
☐ Ceràmica: plat a torn
☐ Ceràmica: plat a mà
☐ Llosa de pedra

Acabat de les urnes

☒ Sense acabat
☒ Decoració pintada
☐ Cordó digitat (cer. a mà)
☐ Desconegut

Classe ceràmica

☒ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☒ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☐ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☐ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☒ Sivella	☒ Rebló/botó
☒ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☒ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☒ Cadeneta	☐ Cascavell
☒ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☒ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☒ Falcata	☐ Disc cuirassa
☒ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☒ Pinça de bronze	☐ Epigrafia
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☒ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☒ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☒ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☒ Ferro I
☐ Ibèric indeterminat
☒ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

f. VI aC. - 1a meitat del V aC.

Notes

Es creu que l'hàbitat que li correspon a la necròpolis s'ubicaria al nord del Barranc de la Coveta Roja, el qual separa la necròpolis de l'assentament (X:268823.83; Y:4469380.83).

En una de les finques properes s'ha recuperat més peces metàl·liques, a destacar un anell i un penjoll zoomorf.

El sector excavat ha estat datat en un moment avançat del segle V aC. No obstant això, la presència de penjolls de bronze en superfície, juntament amb la fíbula zoomorfa i el fragment d'espasa d'antenes, podria indicar que hi havia un sector més antic no localitzat o destruït (Oliver, 2016: 138).

Bibliografia

-OLIVER FOIX, A. (2016): “*La necròpolis ibèrica de la Bassa del Mas, Santa Magdalena de Polpis (Castellón) y su entorno arqueológico*”, a *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló*, 34, pp. 119-151.

Jaciment

Núm. inv.

Altres noms

Municipi

ETRS89/UTM

Comarca

Coord. Long. (X)

Província

Coord. Lat. (Y)

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☒ Parcialment excavat	☒ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☒ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☒ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures:

Hàbitat relacionat

☐ Desconegut	Distància:
☒ Conegut: Torre la Sal	(adjacent) m

Tipus de sepultures: estructures

☒ "Loculus"
☐ "Loculus" folrat de pedra
☐ Cista
☐ Túmul
☐ Llosa de pedra (loculus)
☐ Estela
☐ Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☒ Urna a torn	☐ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

☐ Individual
☐ Doble
☐ Múltiple
☒ Desconegut

Tapadora: tipus

☐ Ceràmica: hermètica
☒ Ceràmica: plat a torn
☐ Ceràmica: plat a mà
☐ Llosa de pedra

Acabat de les urnes

☐ Sense acabat
☒ Decoració pintada
☐ Cordó digitat (cer. a mà)
☐ Desconegut

Classe ceràmica

☒ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☒ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☐ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☒ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☒ Petits contenidors	☐ Desconeguda
☒ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☐ Sivella	☒ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☒ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☒ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafià
☐ Escarabeu	
☒ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☒ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☒ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☒ Ibèric indeterminat
☐ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☒ Ibèric final

Datació:

f. II aC. - p. d I aC.

Notes

El 1920, en un indret molt pròxim van aparèixer 60 urnes segons unes fonts o 100 segons altres. L'indret que es coneix millor documentat en l'actual podria tractar-se d'una part del total de la necròpolis que hauria estat destruïda per transformacions agrícoles.

El tipus de ritual de deposició es diferent dels documentats a l'ibèric antic.

En desconeixem l'estat en que es troben els materials de les excavacions de principis del segle passat.

Existeix un grup de sepultures que podrien pertànyer a una fase més antiga.

Bibliografia

FLORS, E. (2009): "*Torre la Sal (Ribera de Cabanes, Castellón). Evolución del paisaje antrópico desde la prehistoria hasta el medioevo*", Monografies de Prehistòria i Arqueologia Castellonenques, 8, Castellón.

Jaciment Mas del Capero

Núm. inv. 014

Altres noms

Municipi Traiguera

ETRS89/UTM 31N

Comarca Baix Maestrat

Coord. Long. (X) 270508.24

Província Castelló

Coord. Lat. (Y) 4489629.39

Estat del jaciment

- No excavat Ben conservat
 Parcialment excavat Parcialment arrasat
 Excavat Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Desapareguts/Destruïts

Materials presents a la necròpolis

- Bronze Or Pasta vítria
 Ferro Ceràmica Fauna
 Plata Numismàtic Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures: 13

Hàbitat relacionat

- Desconegut Distància:
 Conegut: m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
 "Loculus" folrat de pedra
 Cista
 Túmul
 Llosa de pedra (loculus)
 Estela
 Desconegut

Tipologia de les urnes

- Urna de tancament hermètic Urna "Cruz del Negro"
 Urna d'orelletes de tancament hermètic Urna a mà
 Urna tipus "pithos" Urna a mà bitroncocònica
 Urna d'orelletes amb nanses Fragments a torn
 Urna a torn amb nanses Fragments a mà
 Urna a torn Desconeguda
 Imitació d'orelletes feta a mà

Tipus de sepultures: individus

- Individual
 Doble
 Múltiple
 Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
 Ceràmica: plat a torn
 Ceràmica: plat a mà
 Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
 Decoració pintada
 Cordó digitat (cer. a mà)
 Desconegut

Classe ceràmica

- Ibèrica oxidada Grega oriental Campaniana
 Ibèrica reduïda Àtica de vernis negre Desconeguda
 Ibèrica a mà Fenícia

Altres categories ceràmiques

- Vaixel·la de taula Àmfora
 Petits contenidors Desconeguda
 Tenalla

Indumentària i ornamentació

- Fíbula Anell
 Sivella Rebló/botó
 Penjoll Campaneta de bronze
 Penjoll zoomorf Arracada
 Torques Denes
 Braçalet Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
 Cadeneta Cascavell
 Anella Desconegut
 Figureta

Panòpia

- Ganivet afalcat Soliferreum
 Ganivet de fulla recta Punta de fletxa
 Ganivet (indeterminat) Escut (umbos, mànecs...)
 Falcata Disc cuirassa
 Espasa La Tène d'antenes Gamberes
 Espasa La Tène Làmines indet.(gamberes/disc...)
 Virolla (llança) Desconegut
 Llança (punta)
 Javelina (punta)

Altres elements d'aixovar

- Pinça de bronze Epigrafia
 Escarabeu
 Fusaiola
 Segell
 Vaixel·la metàl·lica
 Simpulum
 Altres estris metàl·lics

Fíbules: tipologia

- Fíbula zoomorfa Fíbules tipus "Sanguissuga"
 Fíbula de ressort bilateral Desconegut
 Fíbula de doble ressort
 Fermalls de doble ressort
 Fíbula de ressort bilateral i peu elevat
 Fíbula anular hispànica
 Fíbula d'arc amb peu elevat

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I	Datació:
☒ Ibèric indeterminat	
☐ Ibèric antic	
☐ Ibèric ple	
☐ Ibèric final	

Notes

Els materials van ser destruïts pel propietari l'any 1850.

Bibliografia

- OLIVER FOIX, A. (2005): "*La necrópolis ibèrica del Mas Nou de Bernabé en Tirig-Salzedella (Castellón)*", a Sagvntvm (P.L.S.V.), 37.
- OLIVER FOIX, A. (2016): "*La necrópolis ibèrica de la Bassa del Mas, Santa Magdalena de Polpis (Castellón) y su entorno arqueológico*", a Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 34, pp. 119-151.
- OLIVER, A. (1981): "*Incineraciones entre el río Ebro y el Palancia. Nuevas aportaciones para el estudio de los enterramientos ibéricos*", a Cuadernos de prehistoria y arqueología castellonenses, 8, pp. 189-256.
- GIL MASCARELL, M. (1973): "*Restos funerarios ibéricos en las provincias de Castellón i Valencia*", Saguntum: Papeles del Laboratorio de Arqueología de Valencia, 9, pp. 29-48.
- ESTEVE GÁLVEZ, F. (1966): "*La necrópolis ibèrica de El Bovalar (Benicarló, Castellón de la Plana)*", a Archivo de Prehistoria Levantina, Vol. XI, Valencia, p. 147.

Jaciment

Núm. inv.

Altres noms

Municipi

ETRS89/UTM

Comarca

Coord. Long. (X)

Província

Coord. Lat. (Y)

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures:

Hàbitat relacionat

☒ Desconegut	Distància:
☐ Conegut:	____ m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☒ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☐ Fíbula	☐ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☒ Torques	☐ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☒ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☒ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafi
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☒ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☐ Ibèric indeterminat
☒ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

ss. VI aC. - V aC.

Notes

Només coneixem la seva atribució als contextos fuenraris propis de l'ibèric antic de Castelló i el Baix Ebre.

Bibliografia

-OLIVER FOIX, A. (2005): “*La necrópolis ibèrica del Mas Nou de Bernabé en Tirig-Salzedella (Castellón)*”, a *Sagvntvm (P.L.S.V.)*, 37, pp. 45-58.

Jaciment

Núm. inv.

Altres noms

Municipi

ETRS89/UTM

Comarca

Coord. Long. (X)

Província

Coord. Lat. (Y)

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☒ Parcialment excavat	☒ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☐ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☐ Ferro	☒ Ceràmica	☒ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures:

Hàbitat relacionat

☐ Desconegut	Distància:
☒ Conegut: Torrelló del Boverot (poblat)	300 m

Tipus de sepultures: estructures

☒ "Loculus"
☐ "Loculus" folrat de pedra
☐ Cista
☐ Túmul
☐ Llosa de pedra (loculus)
☐ Estela
☐ Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☒ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☒ Urna a torn	☐ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

☒ Individual
☒ Doble
☒ Múltiple
☐ Desconegut

Tapadora: tipus

☐ Ceràmica: hermètica
☐ Ceràmica: plat a torn
☐ Ceràmica: plat a mà
☐ Llosa de pedra

Acabat de les urnes

☐ Sense acabat
☒ Decoració pintada
☐ Cordó digitat (cer. a mà)
☐ Desconegut

Classe ceràmica

☒ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☐ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☒ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☒ Petits contenidors	☐ Desconeguda
☒ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☒ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☒ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafia
☒ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☒ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☒ Ferro I
☒ Ibèric indeterminat
☐ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

1300/1200 aC. -
180/150 aC.**Notes**

Ja des d'antic les sepultures han estat patint les agressions agrícoles i espolis deixant intactes unes poques (sense precisar-ne més).

Els resultats i les dades aportades resulten confuses i, en ocasions, poc precises. No obstant, hi ha certs plantejaments metodològics que poden ser interessants.

Bibliografia

- CLAUSELL, G. (1999): "*La incineración 20 de la necrópolis del Torrelló del Boverot (Almazora, Castellón)*", a Quaderns de prehistòria i arqueologia de Castelló, 20.
- CLAUSELL, G. (2003): "*Un escarabeo etrusco en la necrópolis del Torrelló del Boverot (Almassora, Castelló)*", a Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 23.
- OLIVER, A. (1981): "*Incineraciones entre el río Ebro y el Palancia. Nuevas aportaciones para el estudio de los enterramientos ibéricos*", a Cuadernos de prehistoria y arqueología castellonenses, 8, pp. 189-256.
- BOSCH GIMPERA, P. (1953): "*Las urnas del Boverot (Almazora, Castellón) y las infiltraciones célticas en tierras valencianas*", a Archivo de Prehistoria Levantina, IV, pp 187-195.

Jaciment Mas d'en Rieres

Núm. inv. 017

Altres noms

Municipi Coves de Vinromà

ETRS89/UTM 31N

Comarca Plana Alta

Coord. Long. (X) 256876.63

Província Castelló

Coord. Lat. (Y) 4473578.12

Estat del jaciment

☒ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Desapareguts/Destruïts

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☐ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures: ?

Hàbitat relacionat

☒ Desconegut	Distància:
☐ Conegut:	m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☒ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☐ Fíbula	☒ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☒ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

- Pinça de bronze
- Escarabeu
- Fusaiola
- Segell
- Vaixel·la metàl·lica
- Simpulum
- Altres estris metàl·lics
- Epigrafia

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☒ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I	Datació:
☐ Ibèric indeterminat	
☒ Ibèric antic	
☐ Ibèric ple	
☐ Ibèric final	

Notes

Es tracten de notícies mal documentades.

Bibliografia

- OLIVER FOIX, A. (2005): "*La necrópolis ibèrica del Mas Nou de Bernabé en Tirig-Salzedella (Castellón)*", a *Sagvntvm (P.L.S.V.)*, 37, p. 55.
- OLIVER FOIX, A. (2018): "*Nuevos enterramientos ibéricos en Castellón*", a *Jornades d'Arqueologia de la Comunitat Valenciana, 2013-2015*, Direcció General de Cultura i Patrimoni de la Generalitat Valenciana, pp. 69-76.
- OLIVER, A. (1981): "*Incineraciones entre el río Ebro y el Palancia. Nuevas aportaciones para el estudio de los enterramientos ibéricos*", a *Cuadernos de prehistoria y arqueología castellonenses*, 8, pp. 189-256.
- BOSCH GIMPERA, P. (1924): "*Els problemes arqueològics de la província de Castelló*", a *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, V, Castelló.
- SENENT IBAÑEZ, J. J. (1923): "*Estacions ibèriques entre el riu Cènia i el Millars (Castelló)*", a *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, MCMXV-XX, pp. 619-621.
- GIL MASCARELL, M. (1973): "*Restos funerarios ibéricos en las provincias de Castellón i Valencia*", *Saguntum: Papeles del Laboratorio de Arqueología de Valencia*, 9, pp. 29-48.
- ESTEVE GÁLVEZ, F. (1966): "*La necrópolis ibèrica de El Bovalar (Benicarló, Castellón de la Plana)*", a *Archivo de Prehistoria Levantina*, Vol. XI, Valencia, pp. 125-148.
- FLETCHER VALLS, D. (1965): "*La necrópolis de La Solivella (Alcalá de Chivert)*", *Servicio de Investigación Prehistórica, Serie de Trabajos Varios*, 32, Diputación Provincial de Valencia.

Jaciment Bassa d'Albert

Núm. inv. 018

Altres noms

Municipi Santa Magdalena de Polpís

ETRS89/UTM 31N

Comarca Baix Maestrat

Coord. Long. (X) 270734.75

Província Castelló

Coord. Lat. (Y) 4471375.86

Estat del jaciment

☒ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Col·lecció particular.

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☐ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☐ Ferro	☐ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures: ?

Hàbitat relacionat

☐ Desconegut	Distància:
☒ Conegut: La Cantera (?)	4000 m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☒ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☐ Fíbula	☐ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☒ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☒ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafia
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☒ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I	Datació:
☒ Ibèric indeterminat	
☐ Ibèric antic	
☐ Ibèric ple	
☐ Ibèric final	

Notes

Es parla de que l'assentament ibèric més proper es troba a més de 4 km, la Cantera, jaciment als peus de la Serra d'Irta. Els materials són molt escassos. Han aparegut lloses de pedra circular, atribuïdes a tapadores d'urnes tipus "pithoi".

Bibliografia

-OLIVER FOIX, A. (2016): “*La necrópolis ibèrica de la Bassa del Mas, Santa Magdalena de Polpis (Castellón) y su entorno arqueológico*”, a *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló*, 34, pp. 119-151.

Jaciment Coves de Vinromà

Núm. inv. 019

Altres noms

Municipi Coves de Vinromà

ETRS89/UTM 31N

Comarca Plana Alta

Coord. Long. (X) 255412.23

Província Castelló

Coord. Lat. (Y) 4466130.20

Estat del jaciment

☒ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Museu de BBAA de Castelló (dipòsit de M. Rosa Fabregat García).

Estat dels materials

Preservats

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☐ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures: ?

Hàbitat relacionat

☒ Desconegut	Distància:
☐ Conegut:	m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☒ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☐ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☐ Fíbula	☐ Anell
☒ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☒ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafia
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☒ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☒ Ibèric indeterminat
☐ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

Notes

Es tracta d'un enterrament documentat al centre urbà de Coves de Vinromà. L'assentament més proper és el dels Tossalets

Bibliografia

- OLIVER FOIX, A. (2016): "*La necrópolis ibèrica de la Bassa del Mas, Santa Magdalena de Polpis (Castellón) y su entorno arqueológico*", a Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 34, pp. 119-151.
- OLIVER FOIX, A. (2018): "*Nuevos enterramientos ibéricos en Castellón*", a Jornades d'Arqueologia de la Comunitat Valenciana, 2013-2015, Direcció General de Cultura i Patrimoni de la Generalitat Valenciana, pp. 69-76.

Jaciment Els Espleters

Núm. inv. 020

Altres noms Enterrament de Els Espleters

Municipi Salzadella

ETRS89/UTM 31N

Comarca Baix Maestrat

Coord. Long. (X) 254538.8

Província Castelló

Coord. Lat. (Y) 4480265.1

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☒ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☒ Destruït

Ubicació dels materials

Museu de BBAA de Castelló.

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☐ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☒ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures: 6

Hàbitat relacionat

☐ Desconegut	Distància:
☒ Conegut: Mas Nou de Bernabé (poblat)	300 m

Tipus de sepultures: estructures

☒ "Loculus"
☐ "Loculus" folrat de pedra
☒ Cista
☐ Túmul
☐ Llosa de pedra (loculus)
☐ Estela
☐ Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☒ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☒ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☐ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

☐ Individual
☐ Doble
☐ Múltiple
☒ Desconegut

Tapadora: tipus

☐ Ceràmica: hermètica
☐ Ceràmica: plat a torn
☐ Ceràmica: plat a mà
☒ Llosa de pedra

Acabat de les urnes

☐ Sense acabat
☐ Decoració pintada
☐ Cordó digitat (cer. a mà)
☐ Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☐ Desconeguda
☒ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☒ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☒ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☒ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☒ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafia
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☒ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☒ Ferro I	Datació:
☐ Ibèric indeterminat	
☐ Ibèric antic	
☐ Ibèric ple	
☐ Ibèric final	

Notes

L'enterrament dels Espleters s'ha de relacionar amb la necròpolis de Mas Nou de Bernabé.

Bibliografia

- OLIVER FOIX, A. (2005): "*La necrópolis ibèrica del Mas Nou de Bernabé en Tirig-Salzedella (Castellón)*", a *Sagvntvm* (P.L.S.V.), 37.
- COLOMINAS ROCA, J. (1923): "Els enterraments ibèrics dels Espleters a Salzedella", a *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, VI, pp. 616-619.

Jaciment

Núm. inv.

Altres noms

Municipi

ETRS89/UTM

Comarca

Coord. Long. (X)

Província

Coord. Lat. (Y)

Estat del jaciment

☒ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☒ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☐ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures:

Hàbitat relacionat

☒ Desconegut	Distància: ____
☐ Conegut: ____	____ m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
 "Loculus" folrat de pedra
 Cista
 Túmul
 Llosa de pedra (loculus)
 Estela
 Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☒ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
 Doble
 Múltiple
 Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
 Ceràmica: plat a torn
 Ceràmica: plat a mà
 Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
 Decoració pintada
 Cordó digitat (cer. a mà)
 Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☐ Fíbula	☐ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☒ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☒ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafi
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☒ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I	Datació:
☐ Ibèric indeterminat	
☒ Ibèric antic	
☐ Ibèric ple	
☐ Ibèric final	

Notes

Entre 1957 i 1958 van aflorar restes per les tasques del llaurat amb tractor. Aquestes sembla que podrien pertànyer a una possible necròpolis. Les notícies sobre la troballa no van més enllà d'aquestes dades i la ubicació del jaciment.

Bibliografia

- GINER SOSPEDRA, V. (1969): “*Noticias arqueológicas de la comarca de Alcalá de Xivert (Castellón)*”, a *Archivo de Prehistoria Levantina*, XII, 241-244.
- OLIVER, A. (1981): “*Incineraciones entre el río Ebro y el Palancia. Nuevas aportaciones para el estudio de los enterramientos ibéricos*”, a *Cuadernos de prehistoria y arqueología castellonenses*, 8, pp. 189-256.

Jaciment

Núm. inv.

Altres noms

Municipi

ETRS89/UTM

Comarca

Coord. Long. (X)

Província

Coord. Lat. (Y)

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☒ Parcialment excavat	☒ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☐ Bronze	☐ Or	☒ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☒ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures:

Hàbitat relacionat

☐ Desconegut	Distància:
☒ Conegut: Poblat ibèric d'Esquarterades	500 m

Tipus de sepultures: estructures

☒ "Loculus"
☒ "Loculus" folrat de pedra
☐ Cista
☐ Túmul
☒ Llosa de pedra (loculus)
☐ Estela
☐ Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☒ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☒ Urna a mà
☒ Urna tipus "pithos"	☒ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☒ Urna a torn	☐ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

☒ Individual
☐ Doble
☐ Múltiple
☐ Desconegut

Tapadora: tipus

☒ Ceràmica: hermètica
☒ Ceràmica: plat a torn
☒ Ceràmica: plat a mà
☐ Llosa de pedra

Acabat de les urnes

☒ Sense acabat
☒ Decoració pintada
☒ Cordó digitat (cer. a mà)
☐ Desconegut

Classe ceràmica

☒ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☒ Ibèrica reduïda	☒ Àtica de vernis negre	☐ Desconeguda
☒ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☒ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☐ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☒ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☒ Campaneta de bronze
☒ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☒ Denes
☒ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☒ Cadeneta	☐ Cascavell
☒ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☒ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☒ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☒ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☒ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☒ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☒ Pinça de bronze	☐ Epigrafia
☐ Escarabeu	
☒ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☒ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☒ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☒ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☒ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☒ 2 garfis	☐ Indeterminat
☒ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☐ Ibèric indeterminat
☒ Ibèric antic
☒ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:
finals V aC. - inicis
del IV aC. *

Notes

Les sepultures, i el seu contingut, de les zones properes al marge del camp es troben intactes i en posició original.
*Datació per la copa Càstulo. Els conjunts d'aixovar són assimilables als de la Solivella, Puig de la Nau, Bovalar, Mas de Mussol, l'Oriola, Mianes o Mas Nou de Bernabé, un context dels ss. VI-IV aC.

Bibliografia

- BELARTE, M.C.; NOGUERA, J.; GARCIA, D.; MORENO, I. (2016): "Intervencions arqueològiques a la necròpolis ibèrica de les Esquarterades (Uldecona, el Montsià). 2014-2015", a Actes de les I Jornades d'arqueologia de les Terres de l'Ebre, Vol. 1., pp. 255-272.
- GURREA, M.; MORENO, I. (2016): "Intervenció arqueològica d'urgència a la necròpolis de les Esquarterades", a Actes de les I Jornades d'arqueologia de les Terres de l'Ebre, Vol. 1., pp. 242-254.
- BELARTE, M.C.; NOGUERA, J. (memòria inèdita): "Memòria de les intervencions realitzades durant els anys 2014 i 2015 a la necròpolis ibèrica de Les Esquarterades (Uldecona, el Montsià)".

Jaciment

Núm. inv.

Altres noms

Municipi

ETRS89/UTM

Comarca

Coord. Long. (X)

Província

Coord. Lat. (Y)

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☒ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☒ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures:

Hàbitat relacionat

☒ Desconegut	Distància: ____
☐ Conegut: ____	____ m

Tipus de sepultures: estructures

☐ "Loculus"
☐ "Loculus" folrat de pedra
☐ Cista
☐ Túmul
☐ Llosa de pedra (loculus)
☒ Estela
☒ Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☒ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

☐ Individual
☐ Doble
☐ Múltiple
☒ Desconegut

Tapadora: tipus

☐ Ceràmica: hermètica
☐ Ceràmica: plat a torn
☐ Ceràmica: plat a mà
☐ Llosa de pedra

Acabat de les urnes

☐ Sense acabat
☐ Decoració pintada
☐ Cordó digitat (cer. a mà)
☒ Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☐ Fíbula	☐ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☒ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☒ Virolla (llança)	☐ Desconegut
☒ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafia
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☒ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☒ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☒ Ibèric indeterminat
☐ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

Notes

Les notícies parlen d'estructures defensives importants, de les que es va recuperar les inscripcions epigràfiques ibèriques. Les excavacions són de finals del segle XVIII i es desconeix l'entitat daquests treballs. Per les descripcions podrien tractar-se d'urnes d'orelletes.

Bibliografia

- OLIVER FOIX, A. (2016): "*La necrópolis ibèrica de la Bassa del Mas, Santa Magdalena de Polpis (Castellón) y su entorno arqueológico*", a Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 34, pp. 119-151.
- LUJÁN, E. (2012): "Revisión de lectura de las inscripciones ibéricas de Alcalá de Xivert (MLH III.2 F.3.1, F.3.2 Y F.3.3)", a Palaeohispánica 12, pp. 91-108.
- GIL-MASCARELL, M. (1973): "*Restos funerarios ibéricos en las provincias de Castellón i Valencia*", Saguntum: Papeles del Laboratorio de Arqueología de Valencia, 9, pp. 29-48.
- FLETCHER VALLS, D. (1965): "*La necrópolis de La Solivella (Alcalá de Chivert)*", Servicio de Investigación Prehistórica, Serie de Trabajos Varios, 32, Diputación Provincial de Valencia.

Jaciment Els Racons

Núm. inv. 024

Altres noms Les Sitges

Municipi Torre d'en Domènec

ETRS89/UTM 31N

Comarca Plana Alta

Coord. Long. (X) 250376.38

Província Castelló

Coord. Lat. (Y) 4462411.56

Estat del jaciment

☒ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Desconegut

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures: ?

Hàbitat relacionat

☐ Desconegut	Distància:
☒ Conegut: Puig d'Els Racons	200 m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☒ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☒ Fíbula	☐ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☒ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☒ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☒ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☒ Virolla (llança)	☒ Desconegut
☒ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

- Pinça de bronze
- Escarabeu
- Fusaiola
- Segell
- Vaixel·la metàl·lica
- Simpulum
- Altres estris metàl·lics
- Epigrafia

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☒ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☒ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I	Datació:
☒ Ibèric indeterminat	
☐ Ibèric antic	
☐ Ibèric ple	
☐ Ibèric final	

Notes

Es tracten de notícies mal documentades.

Bibliografia

- OLIVER FOIX, A. (2005): “*La necrópolis ibèrica del Mas Nou de Bernabé en Tirig-Salzedella (Castellón)*”, a *Sagvntvm (P.L.S.V.)*, 37. p. 55.
- SENENT IBAÑEZ, J. J. (1923): “*Estacions ibèriques entre el riu Cènia i el Millars (Castelló)*”, a *Anuari de l’Institut d’Estudis Catalans*, MCMXV-XX, pp. 619-621.
- GIL MASCARELL, M. (1973): “*Restos funerarios ibéricos en las provincias de Castellón i Valencia*”, *Saguntum: Papeles del Laboratorio de Arqueología de Valencia*, 9, pp. 29-48.

Jaciment Mas del Plano

Núm. inv. 025

Altres noms

Municipi Zucaina

ETRS89/UTM 31N

Comarca Alt Millars

Coord. Long. (X) 203638.6

Província Castelló

Coord. Lat. (Y) 4450436.3

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☒ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Desconegut

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☐ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures: 1

Hàbitat relacionat

☒ Desconegut	Distància:
☐ Conegut:	m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☒ Urna a torn	☐ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☐ Fíbula	☒ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☒ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☒ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafia
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☒ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☒ Ferro I	Datació:
☒ Ibèric indeterminat	
☐ Ibèric antic	
☐ Ibèric ple	
☐ Ibèric final	

Notes

Es tracten de notícies mal documentades.

Bibliografia

- OLIVER FOIX, A. (2005): “*La necrópolis ibèrica del Mas Nou de Bernabé en Tirig-Salzedella (Castellón)*”, a *Sagvntvm (P.L.S.V.)*, 37. p. 55.
- OLIVER, A. (1981): “*Incineraciones entre el río Ebro y el Palancia. Nuevas aportaciones para el estudio de los enterramientos ibéricos*”, a *Cuadernos de prehistoria y arqueología castellonenses*, 8, pp. 189-256.
- BOSCH GIMPERA, P. (1924): “*Els problemes arqueològics de la província de Castelló*”, a *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, V, Castelló.

Jaciment Vinamargo

Núm. inv. 026

Altres noms

Municipi Castelló de la Plana

ETRS89/UTM 31N

Comarca Plana Alta

Coord. Long. (X) 241551.8

Província Castelló

Coord. Lat. (Y) 4428196.2

Estat del jaciment

☐ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☒ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Museu de BBAA de Castelló.

Estat dels materials

Desconegut

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☒ Ferro	☒ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures: 3

Hàbitat relacionat

☒ Desconegut	Distància:
☐ Conegut:	m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☒ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☐ Fíbula	☒ Anell
☒ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☒ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☒ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

- Pinça de bronze
- Escarabeu
- Fusaiola
- Segell
- Vaixel·la metàl·lica
- Simpulum
- Altres estris metàl·lics
- Epigrafia

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☒ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☒ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☒ Ibèric indeterminat
☐ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

Notes

S'espera que properament es publiqui un treball de fons.

Bibliografia

SELMA CASTELL, S. (2017): "Els jaciments arqueològics de Castelló de la Plana. De la investigació a la divulgació", Monografies de Prehistòria i Arqueologia Castellonenques, 13, Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques. Castelló.

Jaciment Mas de Quico

Núm. inv. 027

Altres noms

Municipi Ares del Maestre

ETRS89/UTM 31N

Comarca Alt Maestrat

Coord. Long. (X) 236131

Província Castelló

Coord. Lat. (Y) 4478221

Estat del jaciment

☒ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Museu de Prehistòria de València

Estat dels materials

Preservats

Materials presents a la necròpolis

☐ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☐ Ferro	☐ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures: ?

Hàbitat relacionat

☐ Desconegut	Distància:
☒ Conegut: Tossal de La Serrada	m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☒ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☐ Fíbula	☐ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☒ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☒ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafia
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☒ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I	Datació:
☒ Ibèric indeterminat	
☐ Ibèric antic	
☐ Ibèric ple	
☐ Ibèric final	

Notes

L'únic indici d'una possible necròpolis ibèrica en aquest indret són unes antigues notícies sobre la troballa d'una estela antropomorfa ibèrica per part de J. Cocomeli l'any 1935.

Bibliografia

- ARASA i GIL, F. (2018): “Entre Ares i Benassal: les prospeccions de J. Chocomeli a l'Alt Maestrat l'any 1935”, a Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 36.
- IZQUIERDO, I; ARASA, F. (1998): “*La estela ibèrica de La Serrada (Ares del Mestre, Castellón)*”, a Sagvntvm (PLAV), 31, pp. 181-194.
- BALLESTER TORMO, I. (dir.) (1942): “*La labor del Servicio de Investigación Prehistórica y su Museo en los años 1935 a 1939*”, Valencia.

Jaciment Tossal de Centelles

Núm. inv. 028

Altres noms

Municipi Benassal

ETRS89/UTM 31N

Comarca Alt Maestrat

Coord. Long. (X) 229837

Província Castelló

Coord. Lat. (Y) 4477973

Estat del jaciment

☒ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Museu de Prehistòria de València

Estat dels materials

Preservats

Materials presents a la necròpolis

☐ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☐ Ferro	☐ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☒ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures: ?

Hàbitat relacionat

☐ Desconegut	Distància:
☒ Conegut: Tossal de Centelles	350 m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☒ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☐ Fíbula	☐ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☐ Torques	☐ Denes
☐ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☒ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☒ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

- Pinça de bronze
- Epigrafia
- Escarabeu
- Fusaiola
- Segell
- Vaixel·la metàl·lica
- Simpulum
- Altres estris metàl·lics

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☒ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I	Datació:
☒ Ibèric indeterminat	
☐ Ibèric antic	
☐ Ibèric ple	
☐ Ibèric final	

Notes

Es tracta d'una troballa única d'una estela epigràfica ibèrica que suposa, segons J. Chocomeli, l'únic indici de la necròpolis de l'assentament ibèric (i potser preibèric també) del Tossal de Centelles.

Bibliografia

- ARASA i GIL, F. (2018): "Entre Ares i Benassal: les prospeccions de J. Chocomeli a l'Alt Maestrat l'any 1935", a Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 36.
- GONZALEZ, A. (1979): "*Carta arqueològica del Alto Maestrazgo*", a Servicio de Investigación Prehistórica, Serie de Trabajos Varios, 63, Valencia.
- BALLESTER TORMO, I. (dir.) (1942): "*La labor del Servicio de Investigación Prehistórica y su Museo en los años 1935 a 1939*", Valencia.

Jaciment

Núm. inv.

Altres noms

Municipi

ETRS89/UTM

Comarca

Coord. Long. (X)

Província

Coord. Lat. (Y)

Estat del jaciment

☒ No excavat	☐ Ben conservat
☐ Parcialment excavat	☐ Parcialment arrasat
☐ Excavat	☐ Destruït

Ubicació dels materials

Estat dels materials

Materials presents a la necròpolis

☒ Bronze	☐ Or	☐ Pasta vítria
☐ Ferro	☐ Ceràmica	☐ Fauna
☐ Plata	☐ Numismàtic	☐ Pedra

Superfície de les troballes m²

Sepultures:

Hàbitat relacionat

☒ Desconegut	Distància: ____
☐ Conegut: ____	____ m

Tipus de sepultures: estructures

- "Loculus"
- "Loculus" folrat de pedra
- Cista
- Túmul
- Llosa de pedra (loculus)
- Estela
- Desconegut

Tipologia de les urnes

☐ Urna de tancament hermètic	☐ Urna "Cruz del Negro"
☐ Urna d'orelletes de tancament hermètic	☐ Urna a mà
☐ Urna tipus "pithos"	☐ Urna a mà bitroncocònica
☐ Urna d'orelletes amb nanses	☐ Fragments a torn
☐ Urna a torn amb nanses	☐ Fragments a mà
☐ Urna a torn	☒ Desconeguda
☐ Imitació d'orelletes feta a mà	

Tipus de sepultures: individus

- Individual
- Doble
- Múltiple
- Desconegut

Tapadora: tipus

- Ceràmica: hermètica
- Ceràmica: plat a torn
- Ceràmica: plat a mà
- Llosa de pedra

Acabat de les urnes

- Sense acabat
- Decoració pintada
- Cordó digitat (cer. a mà)
- Desconegut

Classe ceràmica

☐ Ibèrica oxidada	☐ Grega oriental	☐ Campaniana
☐ Ibèrica reduïda	☐ Àtica de vernis negre	☒ Desconeguda
☐ Ibèrica a mà	☐ Fenícia	

Altres categories ceràmiques

☐ Vaixel·la de taula	☐ Àmfora
☐ Petits contenidors	☒ Desconeguda
☐ Tenalla	

Indumentària i ornamentació

☐ Fíbula	☐ Anell
☐ Sivella	☐ Rebló/botó
☐ Penjoll	☐ Campaneta de bronze
☐ Penjoll zoomorf	☐ Arracada
☒ Torques	☐ Denes
☒ Braçalet	☐ Penjoll tipus gàbia (cage-bird)
☐ Cadeneta	☐ Cascavell
☐ Anella	☐ Desconegut
☐ Figureta	

Panòpia

☐ Ganivet afalcatat	☐ Soliferreum
☐ Ganivet de fulla recta	☐ Punta de fletxa
☐ Ganivet (indeterminat)	☐ Escut (umbos, mànecs...)
☐ Falcata	☐ Disc cuirassa
☐ Espasa La Tène d'antenes	☐ Gamberes
☐ Espasa La Tène	☐ Làmines indet.(gamberes/disc...)
☐ Virolla (llança)	☒ Desconegut
☐ Llança (punta)	
☐ Javelina (punta)	

Altres elements d'aixovar

☐ Pinça de bronze	☐ Epigrafi
☐ Escarabeu	
☐ Fusaiola	
☐ Segell	
☐ Vaixel·la metàl·lica	
☐ Simpulum	
☐ Altres estris metàl·lics	

Fíbules: tipologia

☐ Fíbula zoomorfa	☐ Fíbules tipus "Sanguissuga"
☐ Fíbula de ressort bilateral	☐ Desconegut
☐ Fíbula de doble ressort	
☐ Fermalls de doble ressort	
☐ Fíbula de ressort bilateral i peu elevat	
☐ Fíbula anular hispànica	
☐ Fíbula d'arc amb peu elevat	

Sivelles de garfis

☐ 1 garfi	☐ 4 garfis
☐ 2 garfis	☐ Indeterminat
☐ 3 garfis	

Figureta: tipologia

☐ Zoomorfa	☐ Èquid
☐ Carner	☐ Antropomorfa
☐ Au	☐ Indeterminada

Període cronocultural

☐ Ferro I
☒ Ibèric indeterminat
☐ Ibèric antic
☐ Ibèric ple
☐ Ibèric final

Datació:

Notes

La informació resulta molt pobre. El poc conegut és una referència dels materials de J. L. Viciano de 1977.

Bibliografia

OLIVER FOIX, A. (2018): "*Nuevos enterramientos ibéricos en Castellón*", a Jornades d'Arqueologia de la Comunitat Valenciana, 2013-2015, Direcció General de Cultura i Patrimoni de la Generalitat Valenciana, pp. 69-76.